
**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DĄBROWA BISKUPIA
NA LATA 2014-2017,
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2021**

Załącznik Nr 1 do
Uchwały Nr V/30/2015
Rady Gminy Dąbrowa Biskupia
z dnia 27 marca 2015r.

**GMINA DĄBROWA BISKUPIA
POWIAT INOWROCŁAWSKI
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE**

DĄBROWA BISKUPIA 2014

Spis treści

1. WPROWADZENIE	4
2. PODSTAWA WYKONANIA PRACY	4
3. METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU	4
4. CHARAKTERYSTYKA GMINY DĄBROWA BISKUPIA	7
4.1. INFORMACJE OGÓLNE.....	7
4.2. POŁOŻENIA GEOGRAFICZNE.....	9
4.3. UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI, GEOMORFOLOGIA.....	10
4.4. BUDOWA GEOLOGICZNA	11
4.5. WARUNKI KLIMATYCZNE	12
4.6. ZABYTKI KULTURY MATERIALNEJ	13
4.7. ANALIZA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY DĄBROWA BISKUPIA	14
4.7.1. STRUKTURA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	14
4.7.2. FORMY UŻYTKOWANIA TERENU.....	16
4.8. DEMOGRAFIA.....	17
4.9. SYTUACJA GOSPODARCZA	23
4.10. INFRASTRUKTURA TECHNICZNO-INŻYNIERYJNA GMINY	26
4.11. GOSPODARKA ODPADAMI	30
5. ZAŁOŻENIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DĄBROWA BISKUPIA	35
5.1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE REALIZACJI PROGRAMU	35
5.1.1. UWARUNKOWANIA WNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH UNII EUROPEJSKIEJ	35
5.1.2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA.....	36
5.1.3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POLITYKI EKOLOGICZNEJ WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO.....	37
5.1.4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POLITYKI EKOLOGICZNEJ POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	41
5.2. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE REALIZACJI PROGRAMU	44
6. ZAŁOŻENIA OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DĄBROWA BISKUPIA DO 2021 ROKU	45
6.1. NADRZĘDNY CEL PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DĄBROWA BISKUPIA....	45
6.2. PRIORYTETY EKOLOGICZNE	45
7. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO	46
7.1. JAKOŚĆ WÓD I STOSUNKI WODNE	46
7.1.1. STAN AKTUALNY	46
7.1.2. PROGRAM OPERACYJNY DLA OBSZARU: JAKOŚĆ WÓD I STOSUNKI WODNE.....	55
7.2. POWIETRZE	55
7.2.1. STAN AKTUALNY	55
7.2.2. PROGRAM OPERACYJNY DLA OBSZARU: POWIETRZE ATMOSFERYCZNE	68
7.3. HAŁAS.....	69
7.3.1. STAN AKTUALNY	69
7.3.2. PROGRAM OPERACYJNY DLA OBSZARU: HAŁAS I WIBRACJE.....	75
7.4. PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE	76
7.4.1. STAN AKTUALNY	76
7.4.2. PROGRAM OPERACYJNY DLA OBSZARU: PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE...80	
7.5. POWAŻNE AWARIE I ZAGROŻENIA NATURALNE	80
7.5.1. STAN AKTUALNY	80

7.5.2. PROGRAM OPERACYJNY DLA OBSZARU: POWAŻNE AWARIE I ZAGROŻENIA NATURALNE	84
8. OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY	85
8.1. OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU	85
8.1.1. STAN AKTUALNY	85
8.1.2. PROGRAM OPERACYJNY DLA OBSZARU: OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU.....	97
8.2. GLEBY	98
8.2.1. STAN AKTUALNY	98
8.2.2. PRZEOBRAŻENIA GLEB I PRZEKSZTAŁCENIA POWIERZCHNI ZIEMI	100
8.2.3. PROGRAM OPERACYJNY DLA OBSZARU: GLEBY	101
8.3. SUROWCE MINERALNE	101
8.3.1. STAN AKTUALNY	101
8.3.2. PROGRAM POPRAWY W POLU: OCHRONA ZASOBÓW KOPALIN	104
9. ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII	104
9.1. RACJONALIZACJA UŻYTKOWANIA WODY DO CELÓW PRODUKCYJNYCH I KONSUMPCYJNYCH	104
9.2. ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE ENERGII	106
9.3. WYKORZYSTANIE ENERGII ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH	108
9.4. ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW	116
10. WŁĄCZANIE ASPEKTÓW EKOLOGICZNYCH DO POLITYK SEKTOROWYCH	118
10.1. ROLNICTWO.....	118
10.2. PRZEMYSŁ.....	120
10.3. TRANSPORT	120
10.4. GOSPODARKA KOMUNALNA I BUDOWNICTWO	121
10.5. TURYSTYKA I REKREACJA	121
10.6. AKTYWIZACJA RYNKU DO DZIAŁAŃ NA RZECZ ŚRODOWISKA	123
11. EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	124
11.1. DOTYCHCZASOWA EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	124
11.2. EDUKACJA EKOLOGICZNA FORMALNA (SZKOLNA).....	124
11.3. EDUKACJA EKOLOGICZNA POZASZKOLNA	125
11.4. CELE W ZAKRESIE EDUKACJI EKOLOGICZNEJ	125
12. ASPEKTY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU	125
13. ANALIZA MOŻLIWOŚCI REALIZACJI PLANOWANYCH ZADAŃ W OPARCIU O OCENĘ	
INFRASTRUKTURY GMINY, ORGANIZACJĘ WEWNĘTRZNĄ I ZARZĄDZANIE OCHRONĄ	
ŚRODOWISKA W GMINIE ORAZ SYTUACJĘ FINANSOWĄ WRAZ Z LISTĄ PODMIOTÓW DO	
KTÓRYCH KIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI USTALONE W PROGRAMIE	131
14. ZARZĄDZANIE W PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA	134
14.1. STRUKTURA ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM	134
14.2. STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM	135
15. MONITORING PROGRAMU I ŚRODOWISKA	136
16. SPIS TABEL.....	139
17. SPIS RYSUNKÓW	140
18. SPIS WYKRESÓW.....	140

1. Wprowadzenie

Celem niniejszego opracowania jest stworzenie *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dąbrowa Biskupia na lata 2014-2017, z perspektywą do roku 2021*, który porusza szeroko rozumianą problematykę ochrony środowiska na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia.

Nadrzędnym celem programu ochrony środowiska jest *osiągnięcie trwałego i zrównoważonego rozwoju gminy oraz poprawa jej atrakcyjności poprzez działania społeczne i inwestycyjne w zakresie ochrony środowiska*.

Zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* niniejszy dokument zawiera cele ekologiczne, priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki i mechanizmy niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych celów. Program ochrony środowiska definiuje cele i zadania dla najbliższych czterech lat tzw. cele krótkookresowe oraz cele i zadania długookresowe, monitoring realizacji programu oraz nakłady finansowe potrzebne na wdrożenie założeń programu. Program Ochrony Środowiska spełnia wymagania zawarte w opracowanym przez Ministerstwo Środowiska dokumencie *„Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”*.

Niniejszy dokument jest zgodny z dokumentami powiatowymi i wojewódzkimi oraz z *„Polityką ekologiczną państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”*, a także z dokumentami na szczeblu międzynarodowym i wspólnotowym.

2. Podstawa wykonania pracy

Niniejszy dokument wykonany został na podstawie Umowy z dnia 7 lutego, 2014r., której przedmiotem było opracowanie „Programu ochrony środowiska dla Gminy Dąbrowa Biskupia na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021”, zawartej pomiędzy Gminą Dąbrowa Biskupia z siedzibą przy ul. Topolowej 2, 88-133 Dąbrowa Biskupia a firmą WESTMOR CONSULTING z siedzibą we Włocławku przy ul. Królewieckiej 27.

3. Metodyka opracowania Programu

Program Ochrony Środowiska jest dokumentem strategicznym, opracowywanym na szczeblu gminnym, odnoszącym się do aspektów środowiskowych. Dokument zachowuje spójność między innymi ze *Strategią Rozwoju Gminy Dąbrowa Biskupia na lata 2014-2020, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Dąbrowa Biskupia*, jak również z innymi dokumentami obowiązującymi na szczeblu lokalnym. Dokument ten ma określać i systematyzować działania środowiskowe, niezbędne do poprawy jakości życia i stanu środowiska na terenie Gminy oraz przyczyniać się do zapewniania zrównoważonego rozwoju Gminy Dąbrowa Biskupia.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dąbrowa Biskupia został opracowany na zlecenie Wójta Gminy Dąbrowa Biskupia, zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 z późn. zm.), uwzględniając wymagania, o których mowa w art. 14. przedmiotowej ustawy, t. j.:

- 1) cele ekologiczne;
- 2) priorytety ekologiczne;
- 2a) poziomy celów długoterminowych;
- 3) rodzaj i harmonogram działań proekologicznych;
- 4) środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Projekt Programu Ochrony Środowiska zgodnie z art. 17 ust. 2 podlega zaopiniowaniu przez organ wykonawczy powiatu, czyli Zarząd Powiatu Inowrocławskiego. Jednocześnie należy podkreślić, że Wójt Gminy Dąbrowa Biskupia, zgodnie z art. 17 ust. 4, zapewnia możliwość konsultacji społecznych, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie programu ochrony środowiska.

Po przeprowadzeniu postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko oraz po zaopiniowaniu, Program ten, zgodnie z art. 18 ust. 1 w/w ustawy, uchwała Rada Gminy Dąbrowa Biskupia. Ustawa ta wprowadza również obowiązek sporządzania co 2 lata raportu z wykonania Programu i przedstawienia go Radzie Gminy.

W sporządzonym opracowaniu uwzględniono wymagania obowiązujących przepisów prawnych dotyczących zagadnień ochrony środowiska. Podstawę prawną Programu stanowią następujące akty prawne:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232),
- ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235),
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm),
- ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tj. Dz. U. 2012 r., poz. 391),
- ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013, poz. 21),

- ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 63, poz. 638 ze zm.),
- ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 90, poz. 607 ze zm.),
- ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 ze zm.),
- ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. prawo wodne (t. j. Dz. U. z 2012 r., poz. 145),
- ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2007 r. Nr 147, poz. 1033),
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2004 Nr 121, poz. 1266 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2012 r., poz. 647),
- ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 ze zm.),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2011 r., Nr 163, poz. 981).

W trakcie prac nad Programem:

- konsultowano się z pracownikami Urzędu Gminy w Dąbrowie Biskupiej w zakresie pozyskania informacji niezbędnych do opracowania Programu;
- dokonano oceny relacji pomiędzy zapisami środowiskowych dokumentów strategicznych szczebla centralnego, wojewódzkiego i powiatowego, w celu ustalenia uwarunkowań zewnętrznych dla opracowywanego Programu;
- dokonano analizy aktualnych dokumentów strategicznych dla Gminy Dąbrowa Biskupia w celu zachowania spójności priorytetów oraz zapewnienia skoordynowanej realizacji planowanych działań ujętych we wszystkich dokumentach strategicznych;
- określono potrzeby w zakresie ochrony środowiska na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia i na ich podstawie sprecyzowano cele i niezbędne działania ekologiczne pozostające w zgodności z celami ujętymi w dokumentach strategicznych wyższego szczebla oraz obowiązującymi dokumentami strategicznymi dla Gminy;

- opracowano harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji poszczególnych działań ekologicznych, mając na uwadze pilność zaspokojenia potrzeb w zakresie ochrony środowiska, możliwości finansowe Gminy oraz dostępne źródła finansowania;
- uzgodniono sposoby wdrażania i zasady monitorowania Programu.

W *Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Dąbrowa Biskupia* uwzględniono następujące, zasadnicze części:

- charakterystykę Gminy uwzględniającą dane demograficzne, gospodarcze oraz o stanie infrastruktury i środowiska;
- uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne realizacji Programu Ochrony Środowiska na szczeblu gminnym;
- cele i priorytety ekologiczne dla Gminy Dąbrowa Biskupia;
- analizę jakości środowiska na terenie Gminy wraz z planowanymi działaniami ekologicznymi;
- harmonogram realizacji działań ekologicznych na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia;
- propozycję systemu wdrażania i monitorowania Programu.

Przygotowanie *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dąbrowa Biskupia* jest konsekwencją realizacji polityki ekologicznej państwa przedstawionej w „II Polityce Ekologicznej Państwa” oraz „Programie Wykonawczym do II Polityki Ekologicznej Państwa”. Gminny Program odnosi się do programu ochrony środowiska opracowanego na szczeblu województwa. Należy podkreślić, że dokumenty te winny być wykonywane w określonej kolejności – od programu wojewódzkiego, poprzez programy powiatowe do gminnych. Bez wątpienia wdrożenie Programu przyczyni się do poprawy środowiska przyrodniczego oraz wzrostu atrakcyjności Gminy zarówno dla mieszkańców, jak i potencjalnych inwestorów.

4. Charakterystyka Gminy Dąbrowa Biskupia

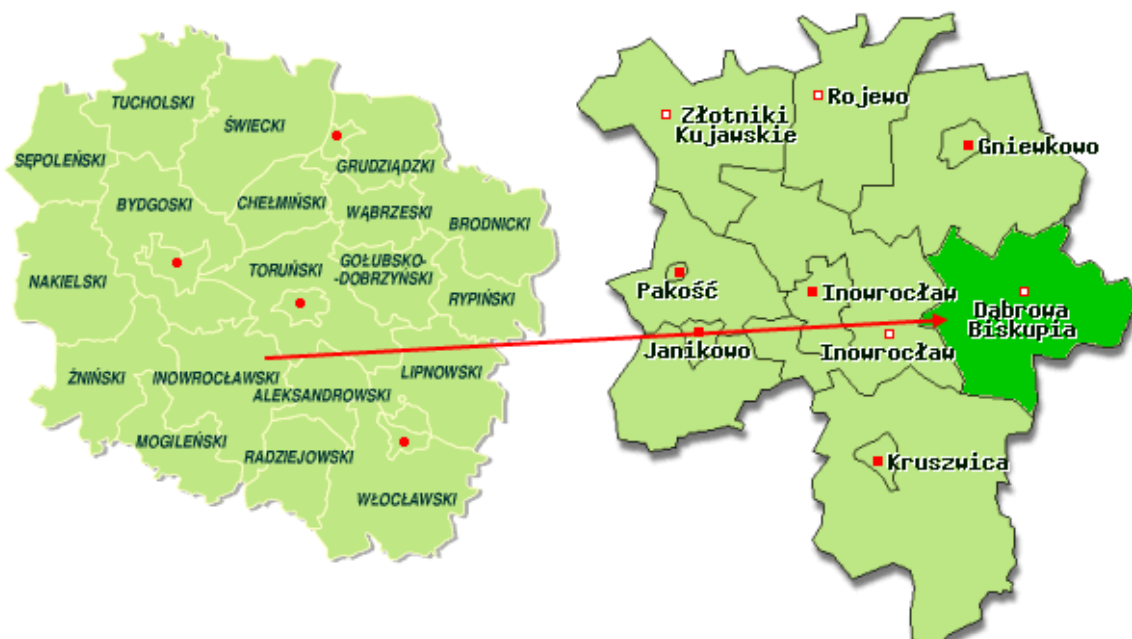
4.1. Informacje ogólne

Gmina Dąbrowa Biskupia leży w województwie kujawsko-pomorskim, we wschodniej części powiatu inowrocławskiego, nad Kanalem Parchańskim. Gmina obejmuje obszar o powierzchni 147 km² (tj. 14 744 ha).

Gmina Dąbrowa Biskupia graniczy z 5 innymi gminami:

- od wschodu – z gminami Zakrzewo i Aleksandrów Kujawski (powiat aleksandrowski),
- od zachodu – z gminą Inowrocław (powiat inowrocławski),
- od południa – z gminą Kruszwica (powiat inowrocławski),
- od północy – z gminą Gniewkowo (powiat inowrocławski).

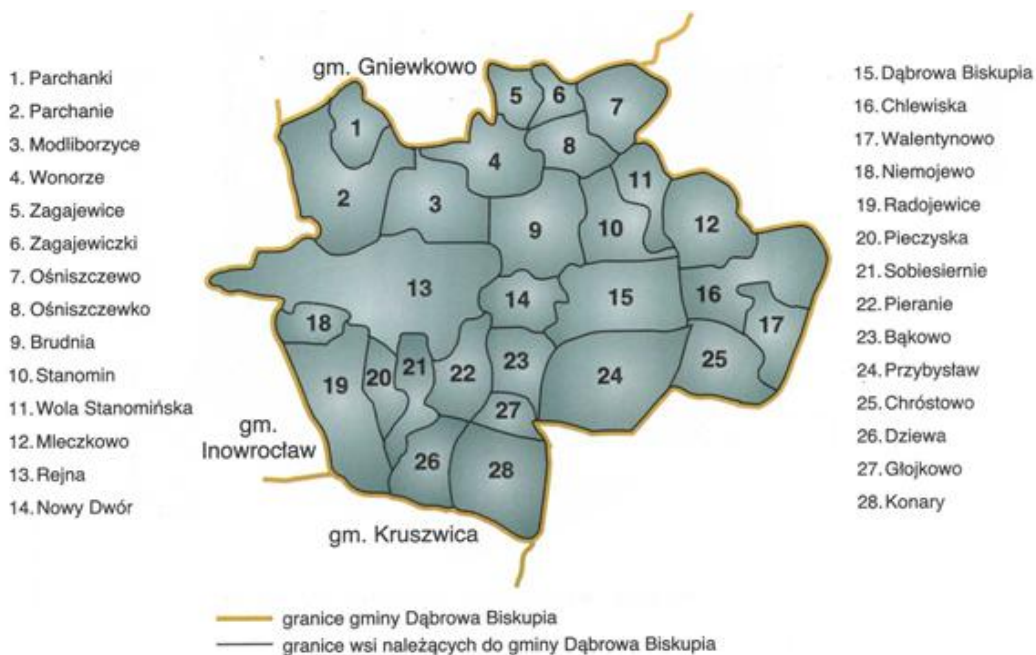
Rysunek 1. Położenie Gminy Dąbrowa Biskupia na tle województwa Kujawsko-pomorskiego i powiatu inowrocławskiego

Źródło: <http://www.zpp.pl/>

Na obszarze Gminy utworzono 20 sołectw: Ośniszczewo, Parchanie, Chlewiska, Dąbrowa Biskupia, Modliborzyce, Pieranie, Brudnia, Mleczkowo, Radojewice, Parchanki, Konary – Dziewa, Nowy Dwór, Stanomin, Wonorze, Chróstowo, Zagajewice, Zagajewiczki, Ośniszczewko, Wola Stanomińska, Przybysław, w skład których wchodzi 28 miejscowości.

Rysunek 2. Miejscowości na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia

Źródło: „Strategia Rozwoju Gminy Dąbrowa Biskupia na lata 2014-2020.”

Łączna liczba miejscowości o charakterze wiejskim wynosi 28 wsi, z których Dąbrowa Biskupia jest największą miejscowością.

Położenie Gminy Dąbrowa Biskupia pośrodku trójkąta: Inowrocław - Toruń – Włocławek, jak również w sąsiedztwie znaczących ośrodków gospodarczych: Gniewkowo, Kruszwica, Inowrocław i dróg nr: 252 Inowrocław - Włocławek i 246 Dąbrowa Biskupia - Złotniki Kujawskie - nie pozostaje bez znaczenia dla lokalizacji inwestycji.

Gmina należy do jednostek wyróżniających się szczególną dbałością o ochronę środowiska naturalnego i działań proekologicznych. W 2001 roku Lokalna Wspólnota zakwalifikowała się do ścisłej krajowej czołówki w konkursie na najlepiej rozwiązaną gospodarkę wodno – ściekową na terenach wiejskich.

Wszystkie wsie posiadają sieć wodociągową, a woda dla celów socjalno – bytowych i gospodarczych uzdatniana jest w dwóch stacjach wodociągowych.

Znaczna i przebiegająca w sposób sukcesywny poprawa nastąpiła również w zakresie przebudowy kotłowni węglowych na gazowo – olejowe.

4.2. Położenia geograficzne

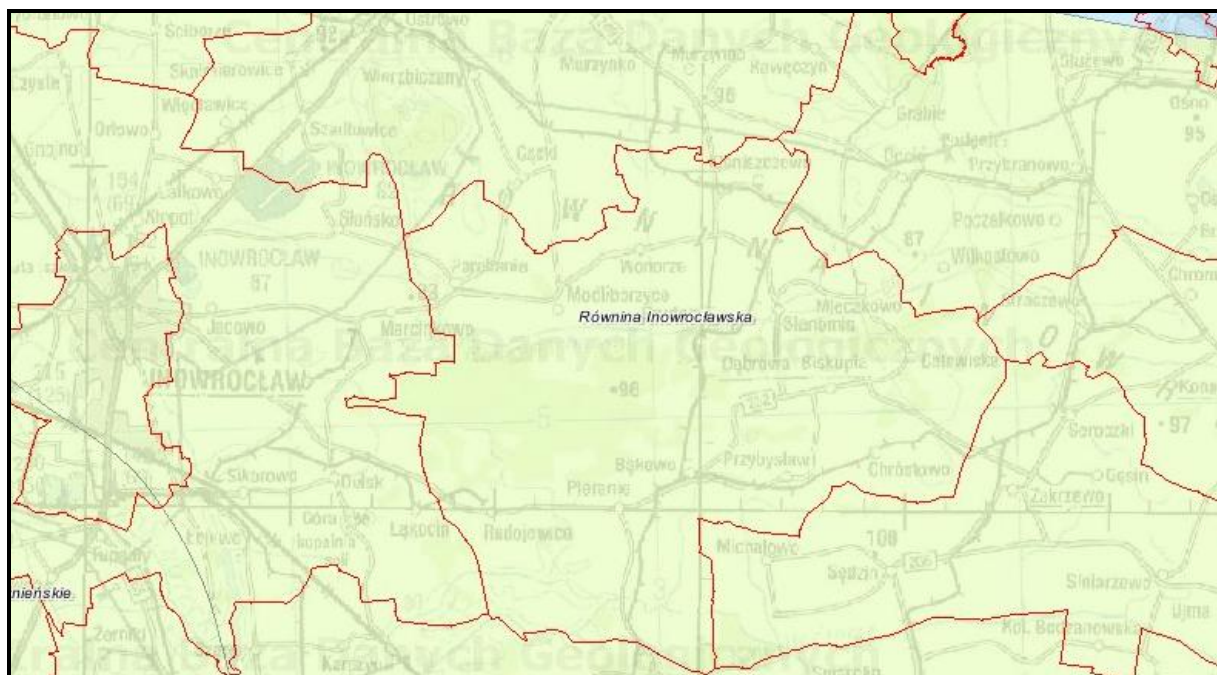
Gmina Dąbrowa Biskupia położona jest na równinie północnych Kujaw.

Zgodnie z regionalizacją opracowaną przez Jerzego Kondrackiego z 1998 roku, obszar Gminy znajduje się w obrębie **Równiny Inowrocławskiej**:

- megaregion: Pozaalpejska Europa Środkowa,
- prowincja: 31 Nizina Środkowoeuropejska,
- podprowincja: 314-316 Pojezierza Południowobałtyckie,
  - makroregion: 315.5 Pojezierze Wielkopolsko-Kujawskie,
    - **mezoregion: 315.55 Równina Inowrocławska.**

Podział na mezoregiony przedstawia rysunek 3.

Rysunek 3. Położenie geograficzne Gminy Dąbrowa Biskupia

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny, Centralna Baza Danych Geologicznych,
<http://web3.pgi.gov.pl/>

4.3. Ukształtowanie powierzchni, geomorfologia

Równina Inowrocławska - region o powierzchni 1 540 m² graniczy od północy i północnego wschodu z Kotliną Toruńską, od zachodu z Pojezierzem Gnieźnieńskim, od południa z Pojezierzem Kujawskim, a od południowego wschodu z Kotliną Płocką. Równina Inowrocławska leży w całości na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego.

Mezoregion jest płaską wysoczyzną morenową o wysokości od 80 do 100 m n.p.m. W południowej części równinę przecina ze wschodu na zachód dolina Bachorze z przekształconym w kanał ciekim.

Dość monotonną rzeźbę terenu urozmaicają liczne rowy naturalne i sztuczne (z przewagą tych ostatnich), nieliczne małe jeziora występujące na północnym-zachodzie oraz drobne oczka wytopiskowe, w większości zarastające. Jedną z takich form wytopiskowych, jednocześnie największą na terenie Gminy znajduje się koło miejscowości Sobiesiernie.

Małe nachylenie powierzchni terenu i słaby drenaż naturalny były przyczyną nadmiernego uwilgocenia gleby i powstania czarnych ziem bagiennych z kilkudziesięciocentymetrową miąższością poziomu próchniczego o właściwościach podobnych do czarnoziemów stepowych. Z zabarwieniem gleb wiąże się nazwa tej krainy – „Czarne Kujawy”. Żyzność gleb sprawiła, że jest to region wybitnie rolniczy, prawie pozbawiony lasów. Charakterystyczną cechą regionu są stosunkowo niskie roczne opady (do 500 mm, czyli

najniższe w Polsce). Zatem mimo dobrych gleb, stanowi to czynnik wpływający niekorzystnie na produkcję rolną.

W podłożu regionu jest tzw. tektoniczny wał kujawski, gdzie występują wysady soli kamiennej (solanki Inowrocławia i Ciechocinka).

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia, w centralnej jej części, występuje płat piasków akumulacji fluwialnej gdzie utworzono dwa rezerwaty:

- „REJNA” (5,8 ha) obejmujący bór sosnowy z domieszką dębów z wiśnią karłowatą,
- „BALCZEWO” (24,4 ha) - miejsce lęgowe i żerowisko ptaków wodnych i bagiennych.

Osią terenu Gminy Dąbrowa Biskupia jest Kanał Parchański, którego wody odprowadzane są w kierunku wschodnim do rzeki Tażyny - dopływ Wisły. Część terenu odwadniana jest przez cieki płynące w kierunku południowym, do Kanału Bachorza Duża i Bachorza Mała - zlewnia Noteci.

4.4. Budowa geologiczna

Obszar Gminy Dąbrowa Biskupia położony jest w większości na terenie wysoczyzny morenowej dennej – płaskiej i częściowo falistej charakteryzującej się niewielkimi deniwelacjami rzędu 2-5 m. Nachylenia są małe i nie przekraczają na ogół 2–3 % na terenach wysoczyzny płaskiej i do 5% w strefach występowania moreny falistej.

Cały obszar Gminy pokrywają utwory czwartorzędowe. Ich miąższość waha się w granicach 20 – 70 m. Utwory czwartorzędowe należą do starszych faz zlodowacenia bałtyckiego. Zlodowacenie to pozostawiło gliny morenowe miąższości kilku – kilkunastu metrów. Gliny te zalegają na utworach interglacialnych lub glinach zlodowacenia środkowo – polskiego. Gliny są miejscami przedzielone piaskami interstadialu – miąższości kilku metrów. W obrębie wysoczyzny polodowcowej występują w przewadze gliny morenowe, niekiedy piaski zwałowe. Piaski fluwioglacjalne występują na znacznie mniejszych obszarach w obrębie wysoczyzny, w strefie kontaktowej z dolinami. Piaski te są na ogół przewiane i tworzą szereg wydm, pokrytych nielicznymi na terenie gminy zespołami leśnymi. Najmłodsze utwory – holoceniowe zalegają w dolinach rzecznych i obniżeniach bezodpływowych. Są to mady i piaski rzeczne częściowo torfy. Na większej części terenu Gminy występują w podłożu, pod utworami czwartorzędowymi, utwory trzeciorzędowe. Utwory trzeciorzędu starszego to tzw. ility toruńskie eocenu z wkładkami mułków. Trzeciorząd młodszy reprezentują mioceńskie piaski drobne często z pyłem węgla brunatnego. Miąższość utworów piaszczystych wynosi 20 – 30 m. Strop utworów mioceńskich znajduje się na głębokości 60 – 80 m. Najmłodszymi utworami trzeciorzędowymi są tzw. ility poznańskie pliocenu. Pod trzeciorzędem występują niekiedy utwory kredowe. Ich brak zanotowano m.in. w okolicach Radojewic. Ogólna

miąższość tych utworów jest rzędu 180 m. Strop utworów jurajskich zalegających pod utworami kredy znajduje się na głębokości 120/130 m do ok. 175 m.

4.5. Warunki klimatyczne

Zgodnie z rolniczo – klimatycznym podziałem Polski według R. Gumińskiego teren Gminy Dąbrowa Biskupia znajduje się w obrębie zaliczanym klimatycznie do **dzielnicy środkowej (VII)**.

Charakterystycznymi cechami klimatu w dzielnicy środkowej (a tym samym na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia) są:

- najmniejsze opady roczne w Polsce (poniżej 550 mm),
- lato trwa 90 dni, a zima 90-100 dni,
- długość okresu wegetacyjnego przekracza 220 dni,
- pokrywa śnieżna zalega przez 60-80 dni,
- liczba godzin słonecznych jest stosunkowo duża – zwłaszcza na zachodzie (1 640 godzin),
- 38 dni mroźnych, 106 dni z przymrozkami, 38 dni gorących,
- średnia wilgotność powietrza 80%,
- 41 dni z mgłą, 90 dni pochmurnych, 46 dni pogodnych, 25 dni burzowych,
- średnia prędkość wiatru: 2,6 m/s,
- średnia roczna temperatura powietrza: 8°C (maksymalna 12,2°C, minimalna 3,9°C),
- dzielnicę tę można podzielić na cieplejszą część zachodnią (wielkopolską) i chłodniejszą (mazowiecką).

Rysunek 4. Dzielnice rolniczo-klimatyczne Polski wg R. Gumińskiego

Źródło: www.acta-agrophysica.org

Legenda:

Dzielnica rolniczo-klimatyczna					
I	Szczecińska	VIII	Lubuska	XV	Częstochowsko-Kielecka
II	Gdańska	IX	Podlaska	XVI	Tarnowska
III	Wschodniobałtycka	X	Łódzka	XVII	Sandomiersko-Rzeszowska
IV	Pomorska	XI	Radomska	XVIII	Podsudecka
V	Mazurska	XII	Lubelska	XIX	Podkarpacka
VI	Nadnotecka	XIII	Chełmska	XX	Sudecka
VII	Środkowa	XIV	Wrocławska	XXI	Karpacka

4.6. Zabytki kultury materialnej

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych. Podlegają one ścisłej ochronie prawnej. Są to:

➤ **Parchanie:**

- zespół dworski, XIX/XX, 1970, nr rej.: A/1004/1-2 z 4.09.1995: dwór i park,

➤ **Pieranie:**

- kościół par. p.w. św. Mikołaja, drewn., 1718-1738, nr rej.: 124/31 AK z 11.03.1931,

➤ **Sobiesiernie:**

- zespół dworski, ok. 1910, nr rej.: A/399/1-2 z 21.02.1994: dwór i park,

➤ **Wola Stanomińska:**

- zespół dworski, pocz. XIX, nr rej.: A/207/1-2 z 15.05.1987: dwór z ok. 1920-1925 r. i park.

4.7. Analiza zagospodarowania przestrzennego Gminy Dąbrowa Biskupia

4.7.1. Struktura zagospodarowania przestrzennego

Charakter zabudowy poszczególnych miejscowości leżących na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia jest zróżnicowany. Wsie położone w północnej części charakteryzują się bardziej skupioną zabudową – w postaci skupień (lub zabudowy ulicowej w przypadku Dąbrowy Biskupiej), podczas gdy w południowej części częstsze są przypadki zabudowy rozproszonej i licznych siedlisk lokowanych w dużym oddaleniu od siebie. Skupioną zabudową cechują się zwłaszcza miejscowości, w których funkcjonowały duże wspólnoty gospodarcze rolnicze. Bardzo dużą powierzchnię zajmuje miejscowość gminna – wprawdzie charakteryzuje się dość skupioną zabudową, – ale rozciągającą się wzdłuż głównej drogi (DW 252).

Sieć osadniczą Gminy należy, więc uznać za uwarunkowanie niesprzyjające rozwojowi. Co ważne – jest to uwarunkowanie trwałe i praktycznie niezmiennie z pozycji polityki Gminy. Na niekorzystną ocenę składa się kilka czynników:

- duża liczba wsi, a więc konieczność rozwoju rozległych sieci infrastrukturalnych, zwłaszcza jeśli uwzględni się dużą powierzchnię i kształt Gminy,
- mała liczba wsi dużych, które w naturalny sposób sprzyjają rozwojowi gospodarczemu (opisane w dalszej części opracowania niekorzystne wskaźniki przedsiębiorczości, zwłaszcza sektora handlu i napraw, są w dużym stopniu wynikiem rozdrobnienia osadnictwa – małe skupienie mieszkańców nie gwarantują odpowiedniego popytu na oferowane dobra i usługi, stąd placówki handlu i usług nie mogą się utrzymać na rynku),
- duża liczba wsi małych, słabo wyposażonych w usługi (konieczność wyjazdów poza własną miejscowość w celu zaspokojenia nawet podstawowych potrzeb), ponadto wskazuje się w nich zagrożenie dla rozwoju demograficznego, gdyż są zbyt małe by gwarantować zastępowalność pokoleń (postępujący ubytek ludności),
- duża liczba małych miejscowości skutkuje też znacznie gorzej funkcjonującym transportem publicznym – brak jest możliwości zapewnienia prawidłowej i dogodnej obsługi przy tak dużym rozproszeniu.

Zgodnie z zapisami *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Dąbrowa Biskupia* (projekt z kwietnia 2014 r.), strukturę funkcjonalno-przestrzenną Gminy określono na podstawie charakteru funkcjonalnego (to znaczy funkcji realizowanych na danym obszarze i ich wzajemnych relacji – zwłaszcza dominującego znaczenia jednej

z nich) oraz charakteru zagospodarowania, w poszczególnych częściach Gminy. Gmina Dąbrowa Biskupia, mimo iż zajmuje stosunkowo dużą powierzchnię, charakteryzuje się niezbyt dużym zróżnicowaniem przestrzeni (czytelny jest przede wszystkim podział na tereny leśne i rolne) - na jej terenie wyróżniono **6 jednostek struktury przestrzennej** (będących jednostkami polityki przestrzennej):

- 1) wielofunkcyjną jednostkę centralną (symbol A)** - w jednostce tej koncentrują się zróżnicowane funkcje społeczno-gospodarcze, typowe dla wiejskich siedzib gmin – wskazać tu należy przede wszystkim funkcje: usługowe (zarówno usługi publiczne, takie jak administracyjne, związane z oświatą, ochroną zdrowia, kulturą, bezpieczeństwem, jak i komercyjne – związane z handlem i naprawami, usługami materialnymi dla ludności), ale również gospodarcze (rzemiosło), mieszkaniowe (jest to największa miejscowość w Gminie), ale także rolne - rolnictwo pozostaje ważnym źródłem utrzymania znacznej części ludności wsi Dąbrowa Biskupia, a tereny otwarte w zdecydowanej większości są użytkowane rolniczo. Jednostka jest predestynowana do kontynuacji obecnego charakteru - to znaczy rozwoju usług, rozwoju gospodarczego oraz kontynuacji rolniczego wykorzystania terenów otwartych;
- 2) jednostki rolniczo-osadnicze (symbol B i C)** – obejmują obszary o rolniczym charakterze, w których korzystne lub bardzo korzystne warunki przyrodnicze rozwoju rolnictwa pozwalają na wysokoefektywny rozwój tej funkcji. Na obszarach tych rozwinęły się także inne funkcje – w tym pozarolnicze działalności gospodarcze lub funkcja mieszkaniowa związana z wyjazdami do pracy poza swoją miejscowość. Rolnictwo pełni tu bardzo ważną rolę gospodarczą (jako źródło dochodów) i społeczną (tożsamość społeczna i zawodowa ludności). Ze względu na brak ciągłości przestrzennej obszarów osadniczo-rolniczych, na terenie Gminy wyróżniono 2 jednostki o takim charakterze: leżącą w północnej części Gminy (B) oraz leżącą w południowej części Gminy (C);
- 3) jednostki rolniczo-ekologiczne (symbole C i D)** – obejmują obszary o charakterze rolniczo-leśnym, z dużym udziałem gruntów organicznych (wysoki poziom wód gruntowych), umiarkowanej lub słabej przydatności rolniczej gleb z niezbyt dużą liczbą mieszkańców. Ze względu na brak ciągłości przestrzennej, na terenie Gminy wyróżniono 2 jednostki o takim charakterze: leżącą w środkowo-wschodniej części Gminy (oznaczoną jako D) oraz leżącą w południowej części Gminy (oznaczoną jako E). Jednostka D cechuje się wyższą lesistością, podczas gdy jednostka E dużym udziałem gruntów organicznych i wykorzystaniem dużej części terenu jako użytki zielone. Rolnictwo cechuje się dosyć małą efektywnością, choć wykazuje dobre predyspozycje

dla upraw mniej wymagających, produkcji ekologicznej, pewnych form hodowli. Ze względu na ryzyko zagrożenia wód powierzchniowych oraz podziemnych - należy ograniczać zabiegi agrotechniczne stwarzające tego typu zagrożenia. Jednostki D i E są predestynowane do zwiększania zalesień (wyłączenia z produkcji rolnej i przeznaczanie na zalesienia terenów najmniej przydatnych dla produkcji rolnej) oraz dla realizacji zabudowy rekreacyjnej (w formie zabudowy letniskowej - w jednostce D);

- 4) jednostka ekologiczna (symbol F)** - jednostka leży w środkowo-zachodniej części Gminy i obejmuje Obszar Chronionego Krajobrazu Lasów Balczewskich. Jest w zdecydowanej większości zalesiona, ale obejmuje także zabudowę miejscowości Rejna (w całości położoną na obszarze chronionym) oraz części miejscowości Niemojowo i Modliborzyce, a także niewielkie powierzchnie rolne o niskiej przydatności rolniczej. Uwzględniając ogólny rolniczy charakter Gminy, (ale także charakter szerszego sąsiedztwa gminy) - silnie przekształcony antropogennie i wykazujący niewiele walorów naturalnych lub zbliżonych do naturalnych – strefa pełni szczególnie ważne funkcje ekologiczne i powinna być chroniona przed przekształceniami oraz degradacją.

4.7.2. Formy użytkowania terenu

Gmina Dąbrowa Biskupia obejmuje powierzchnię 14 744 ha. W strukturze użytkowania gruntów Gminy przeważają użytki rolne stanowiące 72,05% powierzchni Gminy. Następnymi w kolejności pod względem udziału w strukturze powierzchni są: lasy i grunty leśne (20,29% powierzchni) oraz pozostałe grunty i nieużytki – 7,66%.

Tabela 1. Struktura gruntów na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia w 2005 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]	%
Użytki rolne:	10 623	72,05%
- grunty orne	9 466	89,11%
- sady	36	0,34%
- łąki	583	5,49%
- pastwiska	571	5,38%
Lasy i grunty leśne	2 991	20,29%
Pozostałe grunt i nieużytki	1 130	7,66%
RAZEM	14 744	100%

Źródło: Dane GUS

Analizując szczegółową i aktualną strukturę gruntów Gminy Dąbrowa Biskupia z 2014 roku należy podkreślić, że największy udział stanowią kolejno: grunty orne (64,69%), lasy i grunty leśne (20,47%) oraz łąki trwałe (3,73%).

Tabela 2. Zestawienie gruntów dla Gminy Dąbrowa Biskupia (stan na 03.03.2014 r.)

Nazwa użytku	Symbol użytku	Powierzchnia użytku [ha]	Udział użytku w ogólnej strukturze powierzchni Gminy
Tereny mieszkaniowe	B	294,8227	2,01%
Tereny przemysłowe	Ba	3,3243	0,02%
Inne tereny zabudowane	Bi	10,875	0,07%
Zurbanizowane tereny niezabudowane	Bp	0,2968	0,00%
Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	Bz	6,9738	0,05%
Drogi	dr	306,619	2,09%
Użytki ekologiczne	E	5,42	0,04%
Nieuzytki ekologiczne	E-N	22,12	0,15%
Użytki kopalne	K	1,29	0,01%
Lasy i grunty leśne	Ls	3 006,8124	20,47%
Grunty zadrzewione i zakrzewione	Lz	27,903	0,19%
Łąki trwałe	Ł	547,8541	3,73%
Nieuzytki	N	293,5374	2,00%
Pastwiska trwałe	Ps	470,0019	3,20%
Grunty orne	R	9 502,1164	64,69%
Sady	S	43,8353	0,30%
Koleje	Tk	8,8940	0,06%
Tereny różne	Tr	0,0306	0,00%
Rowy	W	107,1577	0,73%
Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	Wp	26,1534	0,18%
Grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	Wsr	1,6791	0,01%
RAZEM		14 687,7169	100%

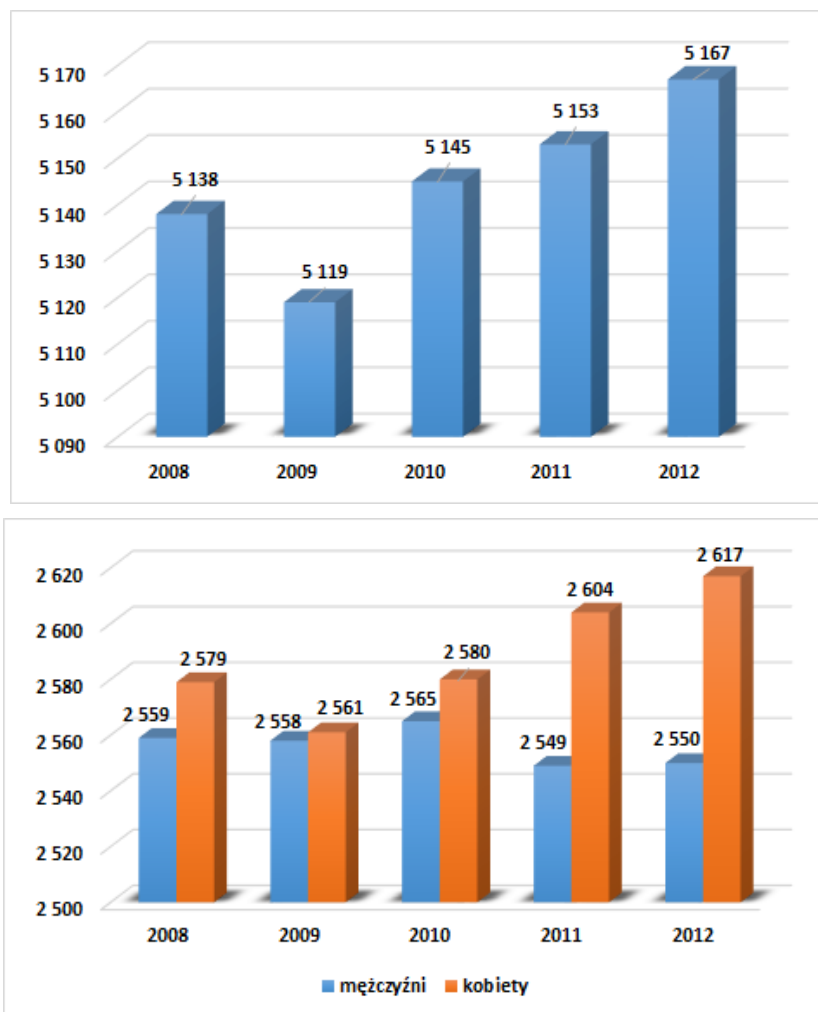
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Dąbrowie Biskupiej

4.8. Demografia

Teren Gminy Dąbrowa Biskupia, według stanu na koniec 2012 roku, zamieszkiwało 5 167 osób, w tym 2 617 kobiet (50,6%) oraz 2 550 mężczyzn (49,4%).

Zgodnie z danymi GUS, w latach 2008-2012 liczba ludności zamieszkująca teren Gminy Dąbrowa Biskupia zwiększyła się o 0,56% (w tym: wzrosła o 1,47% wśród kobiet i zmniejszyła się o 0,35% wśród mężczyzn).

Wykres 1. Liczba i struktura ludności na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Liczba ludności podlega zmianom związanym z procesami demograficznymi, ale nie są to zmiany o alarmującym charakterze. Na tle innych gmin powiatu i województwa liczba ludności Gminy Dąbrowa Biskupia, pomimo wahań, pozostaje stosunkowo stabilna (zmiany poniżej 1%). W ostatnich 6 latach nastąpiło odwrócenie niekorzystnego trendu – liczba mieszkańców zaczęła rosnąć.

Tabela 3. Zmiany liczby ludności w gminie Dąbrowa Biskupia, powiecie inowrocławskim i województwie kujawsko-pomorskim

Wyszczególnienie	2002 r.	2007 r.	2012 r.	Dynamika 2012 r. 2002 r. = 100	Dynamika 2012 r. 2007 r. = 100
Gmina Dąbrowa Biskupia	5 306	5 159	5 167	97,4%	100,2%
Powiat Inowrocławski	166 388	164 571	164 401	98,8%	99,9%
Woj. Kujawsko-Pomorskie	2 069 166	2 066 136	2 096 404	101,3%	101,5%

Źródło: „Strategia Rozwoju Gminy Dąbrowa Biskupia na lata 2014-2020.”

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy, w Gminie Dąbrowa Biskupia na dzień 04.03.2014 r. na pobyt stały zameldowane były 5 192 osoby, w tym 2 638 kobiet i 2 554 mężczyzn. Analizując strukturę wiekową mieszkańców Gminy należy pokreślić, że największy udział stanowią osoby w wieku 19-65 lat (w przypadku mężczyzn) oraz w wieku 19-60 (w przypadku kobiet).

Tabela 4. Struktura wiekowa ludności na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia (stan na 04.03.2014 r.)

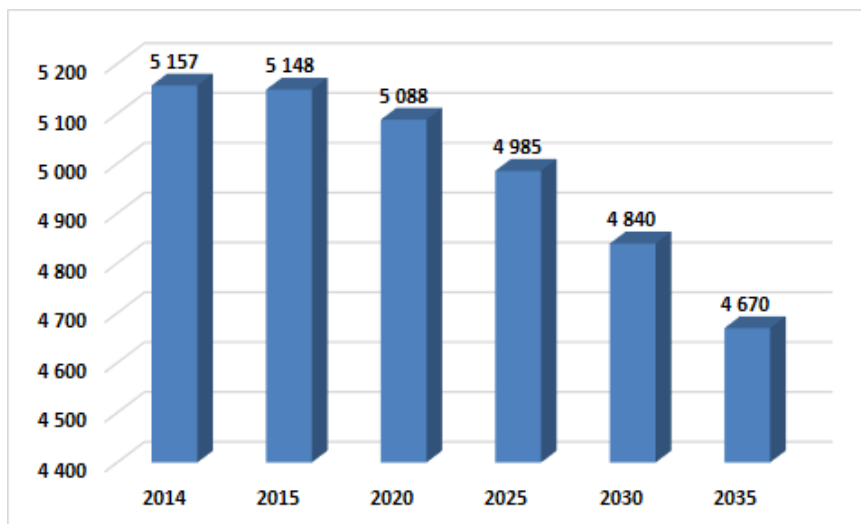
Wiek	Mężczyzn	Kobiet	Ogółem
0 - 2	61	56	117
3	27	23	50
4 - 5	65	67	132
6	29	18	47
7	24	31	55
8 - 12	133	151	284
13 - 15	91	84	175
16 - 17	55	52	107
18	36	27	63
19 - 65	1 775	-	1 775
19 - 60	-	1 547	1 547
> 65	258	-	258
> 60	-	582	582
Ogółem	2 554	2 638	5 192

Źródło: Urząd Gminy w Dąbrowie Biskupiej

Opracowana przez GUS prognoza rozwoju ludności ukazuje regularny spadek ludności na terenie powiatu inowrocławskiego do roku 2035. Należy zatem założyć, że tendencja spadkowa liczby mieszkańców również wystąpi na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia. Warto jednak pokreślić, że liczba ludności na terenie Gminy zależy od czynników atrakcyjności mieszkaniowej (m.in. lokalizacja gminy, dostęp do infrastruktury mieszkaniowej, infrastruktury technicznej, społecznej i kulturalnej, a także jakość środowiska przyrodniczego na danym

terenie). W związku z tym, jeśli Gmina Dąbrowa Biskupia będzie podejmowała działania w zakresie zwiększenia swojej atrakcyjności mieszkaniowej, to w kolejnych latach może nastąpić wzrost liczby ludności na jej terenie w wyniku migracji nowych mieszkańców na teren Gminy.

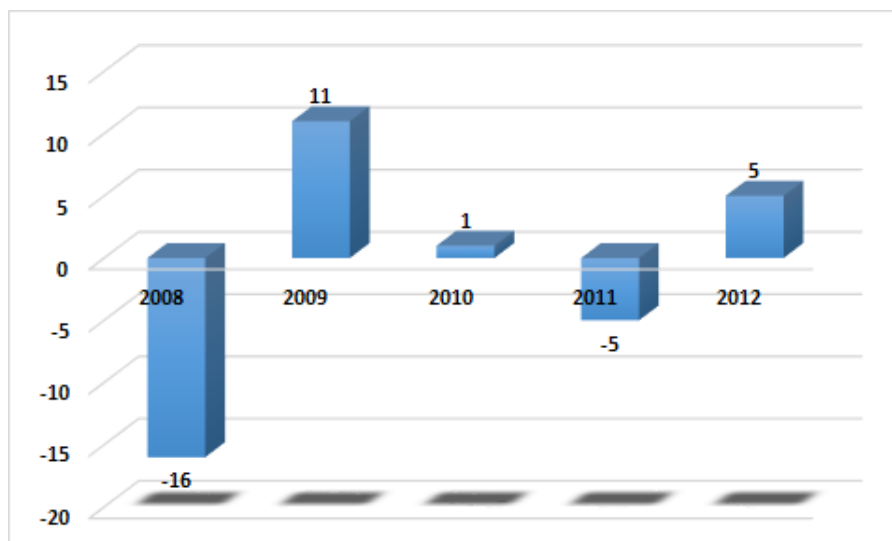
Wykres 2. Prognoza liczby ludności do 2035 r. na terenie powiatu inowrocławskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Czynniki demograficzne mają olbrzymi wpływ na tempo rozwoju społeczno-gospodarczego danej jednostki terytorialnej. Jednym z owych czynników jest **przyrost naturalny**. Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia w latach 2009, 2010 i 2012 przyrost naturalny był dodatni (oznacza to przewagę liczby urodzeń żywych nad liczbą zgonów). Dodatni przyrost naturalny jest istotnym czynnikiem wpływającym na wzrost liczby mieszkańców danego obszaru w kolejnych latach.

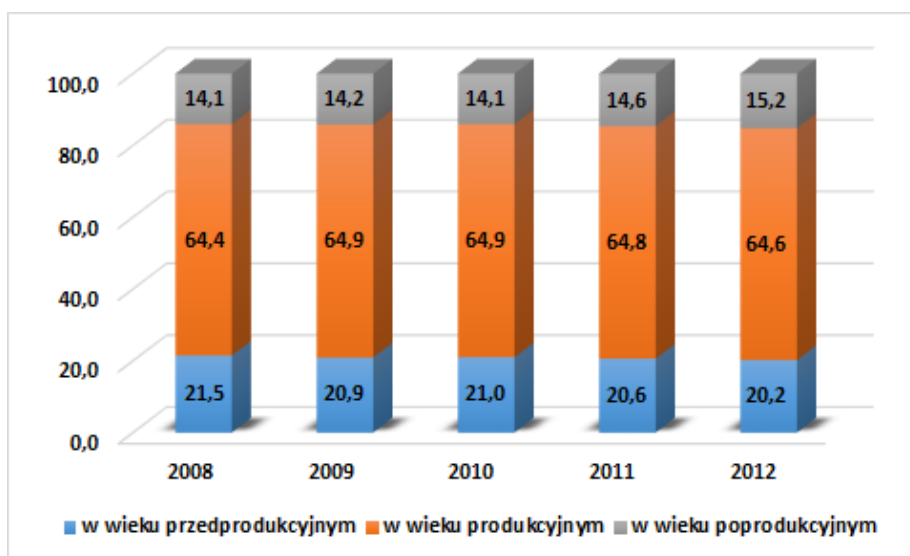
Wykres 3. Przyrost naturalny na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia w latach 2008-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Zgodnie z danymi GUS, w 2012 roku ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 20,2% ogółu ludności Gminy Dąbrowa Biskupia, osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 64,6% ogółu ludności, natomiast osoby w wieku poprodukcyjnym – 15,2% ogółu mieszkańców Gminy. W analizowanym okresie: maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, a rośnie liczba osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, co świadczy o starzeniu się mieszkańców Gminy Dąbrowa Biskupia.

Wykres 4. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Dąbrowa Biskupia w latach 2008-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Saldo migracji w Gminie Dąbrowa Biskupia do 2010 roku było ujemne, natomiast od 2011 przyjmuje wartości dodatnie. W 2012 roku osoby zameldowane z obszarów miejskich stanowiły 51,7% ogólnej liczby osób nowo zameldowanych, osoby z terenów wiejskich – 47,1%, a pozostałe 1,2% stanowiły osoby zameldowane z zagranicy. W przypadku wymeldowań sytuacja wyglądała podobnie, tzn. taka sama liczba osób wymeldowała się do miast co i na wieś – po 35 osób.

Tabela 5. Migracje na pobyt stały według kierunku na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia w latach 2008-2012

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
zameldowania ogółem	51	53	40	89	87
zameldowania z miast	24	18	21	27	45
zameldowania ze wsi	25	34	19	62	41
zameldowania z zagranicy	2	1	0	0	1
wymeldowania ogółem	67	72	55	76	70
wymeldowania do miast	26	42	35	49	35
wymeldowania na wieś	41	30	20	27	35
wymeldowania za granicę	0	0	0	0	0
saldo migracji	-16	-19	-15	13	17

Źródło: GUS

W ciągu ostatnich kilku lat przeobrażeniu uległa również struktura bezrobocia w Gminie Dąbrowa Biskupia, co zostało zaprezentowane w tabeli 6. Na koniec 2012 roku liczba bezrobotnych na terenie Gminy wynosiła 524 osób, w tym 53,8% stanowiły kobiety. W okresie 2008-2012 liczba osób bezrobotnych zwiększyła się o 38,3%. Największy wzrost osób bezrobotnych odnotowano wśród mężczyzn (o ok. 55,1%).

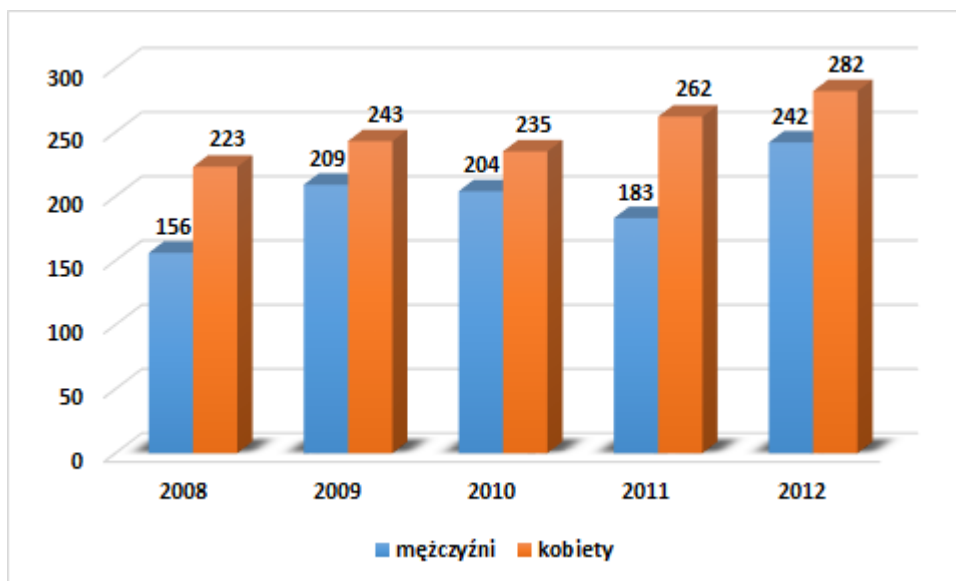
Tabela 6. Struktura bezrobocia w Gminie Dąbrowa Biskupia w latach 2008-2012

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
Bezrobotni zarejestrowani wg płci [osoba]					
ogółem	379	452	439	445	524
mężczyźni	156	209	204	183	242
kobiety	223	243	235	262	282
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci [%]					
ogółem	11,5	13,6	13,1	13,3	15,7
mężczyźni	8,9	11,7	11,4	10,3	13,5
kobiety	14,4	15,8	15,2	16,8	18,2

Źródło: GUS

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Dąbrowa Biskupia w 2012 roku wynosił 15,7% i kształtował się na wyższym poziomie co w przypadku kujawsko-pomorskiego (11,1%) i nieco wyższym poziomie co w przypadku powiatu inowrocławskiego (14,3%).

Wykres 5. Osoby bezrobotne wg płci na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia w latach 2008-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

4.9. Sytuacja gospodarcza

Położenie Gminy Dąbrowa Biskupia przy drodze nr 252 Inowrocław - Włocławek i przy drodze 246 Dąbrowa Biskupia - Złotniki Kujawskie, z dala od szlaków kolejowych i dużych miast, nie przyczyniło się w przeszłości do rozwoju zakładów usługowych i produkcyjnych.

Pomimo tego, to działa tu kilka większych zakładów przemysłowych i instytucji powiązanych przede wszystkim z rolnictwem. Są to m.in.: Zakłady Mięsne „Viando” w Radojewicach, Mieszalnia Pasz „Sobrol” w Ośniszczewie oraz tartak w Modliborzycach. Kilka mniejszych podmiotów gospodarczych zajmuje się zaopatrzeniem rolnictwa w pasze, środki ochrony roślin itp. W Dąbrowie Biskupiej działa stacja paliw. Ponadto, na terenie Gminy funkcjonuje kilku producentów drobiu oraz kilka gospodarstw specjalizujących się w produkcji roślinnej i zwierzęcej. Rolnictwo generalnie ukierunkowane jest na zaopatrzenie zakładów warzywno-owocowych i produkcję buraka cukrowego.

Według danych GUS, na terenie Gminy na koniec 2013 roku działało 300 podmiotów gospodarczych, z czego 4,3% w sektorze publicznym, a 95,7% w sektorze prywatnym.

Liczba podmiotów gospodarczych od 2008 roku zmniejszyła się o ok. 8,5%, przede wszystkim ze względu na spadek liczby podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym. W sektorze publicznym od 2008 roku przybył jeden podmiot.

Największy udział w sektorze prywatnym stanowi działalność gospodarcza osób fizycznych (79,4% podmiotów sektora prywatnego).

Strukturę działalności gospodarczej prowadzonej na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia, zarówno w sektorze publicznym jak i prywatnym, prezentuje tabela 7.

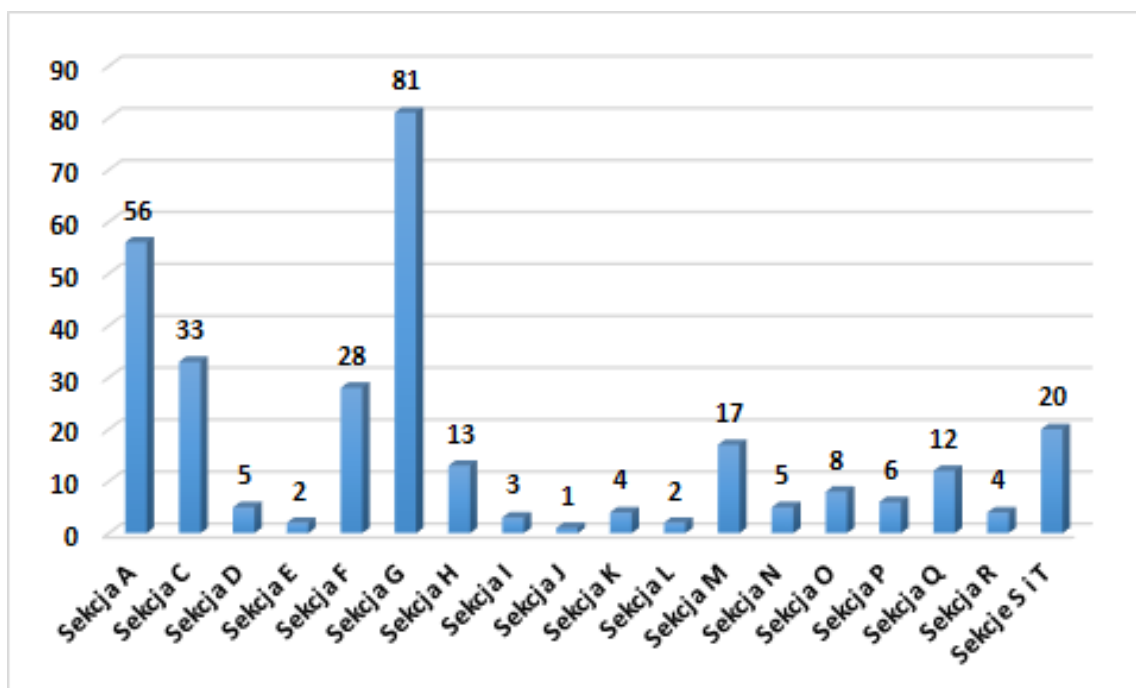
Tabela 7. Struktura działalności gospodarczej według sektorów w Gminie Dąbrowa Biskupia w latach 2008-2012

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
podmioty gospodarki narodowej ogółem	328	327	309	296	290	300
sektor publiczny - ogółem	12	12	11	12	13	13
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	8	8	8	9	11	10
sektor prywatny - ogółem	316	315	298	284	277	287
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	268	260	240	227	221	228
sektor prywatny - spółki handlowe	6	11	13	15	15	16
sektor prywatny - spółdzielnie	2	2	2	2	1	2
sektor prywatny - fundacje	1	1	1	1	1	1
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	9	11	12	12	12	13

Źródło: GUS

Prywatna działalność gospodarcza prowadzona na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia koncentrowała się w 2013 roku na handlu hurtowym i detalicznym, rolnictwie, przetwórstwie przemysłowym. Strukturę działalności gospodarczej prowadzonej w sektorze prywatnym prezentuje wykres 6.

Wykres 6. Struktura działalności gospodarczej w Gminie Dąbrowa Biskupia w 2013 roku wg sekcji PKD 2007

Źródło: GUS

„PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DĄBROWA BISKUPIA NA LATA 2014-2017,
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2021”

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

Zmiany wskaźników dotyczących aktywności gospodarczej mieszkańców Gminy Dąbrowa Biskupia w latach 2011-2012, na tle danych dla kraju, województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu inowrocławskiego prezentuje tabela 8.

Tabela 8. Podmioty gospodarcze – wskaźniki

Wyszczególnienie	Gmina Dąbrowa Biskupia		Powiat Inowrocławski		Województwo Kujawsko-Pomorskie		Polska	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	574	561	800	813	879	897	1 004	1 032
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	72	45	88	83	87	85	90	93
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	82	56	94	71	94	67	100	65

Źródło: Dane GUS

4.10. Infrastruktura techniczno-inżynierska gminy

INFRASTRUKTURA SIECIOWA: WODOCIĄGI, KANALIZACJA

Do zbiorowego wodociągu podłączonych jest 28 z 28 miejscowości zlokalizowanych na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia. Łącznie stanowi to 99, 7% mieszkańców Gminy. Są to miejscowości: Dąbrowa Biskupia, Nowy Dwór, Chróstowo, Walentynowo, Przybysław, Pieranie, Sobiesierne, Bąkowo, Głojkowo, Radojewice, Niemojewo, Pieczyska, Brudnia, Stanomin, Zagajewice, Modliborzyce, Rejna, Parchanie, Parchanki, Ośniszczewo, Wola Stanomińska, Mleczkowo, Chlewiska, Konary, Dziewa, Wonorze, Ośniszczewko, Zagajewiczki.

Rozbudowa sieci wodociągowej istotnie podnosi jakość życia mieszkańców poprzez zapewnienie ciągłości dostaw wody spełniającej wszelkie normy sanitarne, co z pewnością pozytywnie wpływa na stan zdrowia użytkowników sieci. Wyposażenie obszaru w podstawową infrastrukturę techniczną zwiększa również atrakcyjność Gminy dla obecnych i potencjalnych mieszkańców oraz inwestorów.

W 2013 roku wykonano II etap modernizacji Stacji Uzdatniania Wody w miejscowości Parchanie tytuł operacji „Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody Podziemnej w m. Parchanie gm. Dąbrowa Biskupia- branża elektryczna, AKPiA i budowlana”. Koszt całkowity inwestycji 626195,44 zł.

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia znajdują się dwa ujęcia wód podziemnych służące do zaopatrywania ludności w wodę pitną:

- ujęcie w m. Dąbrowa Biskupia – 2 studnie, wydajność 1500 m³/d,
- ujęcie w m. Parchanie – 3 studnie, wydajność 1200 m³/d.

zgodnie z danymi GUS, na koniec 2012 roku, na terenie Gminy funkcjonowała **sieć kanalizacyjna** o długości 37,6 km, do której podłączonych było 291 połączeń do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Do zbiorowego systemu odprowadzania ścieków w ramach kanalizacji ciśnieniowej podłączone są miejscowości: Dąbrowa Biskupia, Przybysław, Bąkowo, Pieranie, Sobiesierne, Wola Stanomińska, Stanomin, Ośniszczewko.

Pomimo, że Gmina Dąbrowa Biskupia posiada opracowany Program gospodarki ściekowej, to nie ma możliwości dalszej rozbudowy sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy, ponieważ miejscowości poza wyznaczoną aglomeracją nie spełniają współczynnika aglomeracji czyli 120 osób na 1 km przesyłowy sieci. W związku z niskim wskaźnikiem zaludnienia (35 osób na 1 km²), na terenie Gminy, wdrażany jest system opierający się na instalowaniu przydomowych oczyszczalni ścieków. Istnieje konieczność w przyszłości rozważenia

generalnej modernizacji istniejącej oczyszczalni lub zainstalowania w miejsce istniejącej już, nowoczesnej w pełni funkcjonalnej oczyszczalni zbliżonej do tzw. „samograja”.

W miejscowości Parchanie celem ochrony ujęcia wody ścieki komunalne oczyszczane są w przydomowych mechaniczno – biologicznych oczyszczalniach ścieków wpiętych w cztery kolektory ściekowe, a następnie ścieki oczyszczone są wyprowadzane poza miejscowość do rowów melioracyjnych.

Mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków w Dąbrowie Biskupiej, której odbiornikiem jest rzeka Tążyna - zlewnia rzeki Wisła.

Oczyszczalnia została przekazana do eksploatacji w 1996 roku, a w listopadzie 2000 roku została odebrana po ostatniej modernizacji i automatyzacji. Oczyszczalnia obsługuje ok. 2 050 mieszkańców.

Zgodnie z pozwoleniem wodno-prawnym docelowa przepustowość oczyszczalni wynosi $Q_{\max d} = 332,1 \text{ m}^3/\text{d}$ oraz $Q_{\text{śrd}} = 245 \text{ m}^3/\text{d}$.

Przepustowość rzeczywista wynosi $225 \text{ m}^3/\text{d}$ (gdzie $Q_{\max d} = 332,11 \text{ m}^3/\text{d}$, a $Q_r = 89425 \text{ m}^3$).

Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków jest źródłem powstawania takich odpadów jak skratki (19 08 01), piasek z piaskowników (19 08 02) oraz osady ściekowe (19 08 05).

Do października 2012 r. osady ściekowe oraz zawartość piaskownika i skratki były unieszkodliwiane w procesie D5 na miejscowym składowisku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Stanominie. Po zamknięciu składowiska w/w odpady trafiają na inne składowiska. Istnieje również możliwość rolniczego wykorzystania osadów ściekowych.

Przydomowe oczyszczalnie ścieków:

- zlokalizowane w miejscowości – Parchanie – 45 szt., Ośniszczewo - 1 szt., Nowy Dwór - 1 szt., Wonorze - 1 szt., Zagajewice - 1 szt., Chlewiska - 1 szt., Konary - 1 szt., Radojewice - 2 szt., Chróstowo - 1 szt.,
- liczba mieszkańców objętych inwestycją – 510 osób,
- rodzaj oczyszczalni: mechaniczno – biologiczne - 54 szt.,
- łączna przepustowość projektowanych oczyszczalni ścieków - $46,05 \text{ m}^3/\text{dobę}$.

(wg pozwolenia wodno-prawnego):

$Q_{\text{dśr}}$ - $17,40 \text{ m}^3/\text{dobę}$

Q_{dmax} - $22,57 \text{ m}^3/\text{dobę}$

RLM - 320

- ilość ścieków dopływająca na oczyszczalnię na dzień zakończenia zadania:

$Q_{\text{dśr}}$ - $14,0 \text{ m}^3/\text{dobę}$

Q_{dmax} - 20,0 m³/dobę

RLM - 320

- odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest: Kanał Parchański, gminne rowy melioracyjne na działkach nr: 89/2, 167, 73, 89/2, 25, 141, ob. geodezyjny Parchanie, gminny rów melioracyjny na działce nr: 49 ob. geodezyjny Ośniszczewo,
- zlewnia: Tążyna (dopływ Wisły).

Grupowe oczyszczalnie, mechaniczno - biologiczne z zatapialnym złożem biologicznym i z filtrem odpływowym ścieków:

- zlokalizowane w miejscowości: Brudnia (1 szt.), Modliborzyce (1 szt.), Dziewa (1 szt.), Mleczkowo (1 szt.), Parchanie (3 szt.) – gdzie nastąpi ochrona ujęcia wody pitnej,
- zasięg oddziaływania: miejscowości: Brudnia, Modliborzyce, Dziewa, Mleczkowo, Parchanie – gmina Dąbrowa Biskupia,
- rodzaj oczyszczalni: oczyszczalnie mechaniczno - biologiczne z zatapialnym złożem biologicznym i z filtrem odpływowym,
- łączna przepustowość oczyszczalni ścieków (wg pozwolenia wodno-prawnego):

$Q_{dśr}$ - 29,40 m³/dobę

Q_{dmax} - 32,34 m³/dobę

RLM - 245

- ilość ścieków dopływająca na oczyszczalnię na dzień zakończenia zadania:

$Q_{dśr}$ - 28,00 m³/dobę

Q_{dmax} - 30,00 m³/dobę

RLM - 245

- odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest: Kanał Parchański, gminny rów melioracyjny nr R-H, gminny rów melioracyjny nr R-E
zlewnia: Tążyna (dopływ Wisły).

W związku z realizacją w/w inwestycji w latach 2014-2015 Gmina nie planuje dalszej realizacji inwestycji własnych w zakresie gospodarki ściekowej (dalsza budowa oczyszczalni przydomowych ma być realizowana przez indywidualnych właścicieli posesji). W tym celu Gmina udziela mieszkańcom dotację celową na budowę oczyszczalni przydomowych. Warunkiem koniecznym do uzyskania dotacji jest likwidacja istniejącego szamba (w ramach dotacji pobudowano już 21 oczyszczalni).

ZAOPATRZENIE W PALIWA GAZOWE

Gmina Dąbrowa Biskupia leży poza przebiegiem sieci zasilających w gaz ziemny i wg informacji Urzędu Gminy nie zamierza się podejmować działań na rzecz rozwoju sieci.

Przy tak dużym rozproszeniu osadnictwa bardzo wątpliwe wydaje się osiągnięcie efektywności ekonomicznej sieci.

ZAOPATRZENIE W CIEPŁO

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia większość instalacji wytwarzających ciepło stanowią indywidualne kotłownie węglowe i olejowe. Ma to bezpośredni wpływ na jakość powietrza w obrębie większych skupisk budynków i wskazuje jednocześnie na znaczny udział emisji energetycznej, a w tym w szczególności niskiej emisji.

ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNA

Na terenie Gminy istnieje rozbudowana sieć elektroenergetyczna głównie NN i częściowo SN. Wszystkie miejscowości mają dostęp do sieci elektroenergetycznej, drogi są oświetlone. Istniejące sieci energetyczne pozwalają na zaspokojenie potrzeb odbiorców na terenie Gminy.

INFRASTRUKTURA DROGOWA I TRANSPORT

Przez obszar Gminy Dąbrowa Biskupia przebiegają następujące **szlaki komunikacyjne**:

- drogi wojewódzkie:
  - Nr 252 Inowrocław – Dąbrowa Biskupia - Włocławek,
  - Nr 246 Paterek – Szubin – Łabiszyn – Złotniki Kuj. – Gniewkowo – Dąbrowa Biskupia;
- drogi powiatowe (nr 2571, 2570, 2572, 2573, 2545, 2544, 2543, 2542, 2531, 2532, 2536, 2530, 2537) o długości ok. 57 km;
- drogi gminne o długości ok. 43 km (w tym drogi o nawierzchni utwardzonej mają długość ok. 21 km, a drogi o nawierzchni gruntowej ok. 22 km).

Wykaz dróg powiatowych i gminnych przedstawia tabela 9.

Poza torowiskiem nieczynnej kolejki wąskotorowej przez obszar Gminy Dąbrowa Biskupia nie przebiega żadna trakcja kolejowa.

Tabela 9. Wykaz dróg powiatowych i gminnych na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia

L.p.	Nazwa drogi	Numer drogi
DROGI POWIATOWE		
1.	Ośniszczewo - Zduny	2530C
2.	Murzynno - Wonorze	2531C
3.	Zagajewice - Ośniszczewo	2532C
4.	Parchanie - Gąski	2537C
5.	Modliborzyce - Pieranie	2542C
6.	Szadłowice - Parchanie	2536C

„PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DĄBROWA BISKUPIA NA LATA 2014-2017,
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2021”

7.	Ośniszczewko – Brudnia – Stanomin	2543C
8.	Stanomin – Mleczkowo – Chlewiska	2544C
9.	Jacewo - Ośniszczewko	2545C
10.	Pieranie - Papros	2570C
11.	Dziewa - Konary	2571C
12.	Bąkowo – Przybysław - Chróstowo	2572C
13.	Dąbrowa Biskupia - Przybysław	2573C
DROGI GMINNE		
1.	Parchanie – Szpital (do granicy Gminy)	150601C
2.	Radojewice - Niemojewo	150602C
3.	Modliborzyce - Brudnia	150603C
4.	Mleczkowo – Wilkostowo (do granicy Gminy)	150604C
5.	Mleczkowo – Zduny (do granicy Gminy)	150605C
6.	Chlewiska – Straszewo (do granicy Gminy)	150606C
7.	Dąbrowa Biskupia – Nowy Dwór - Rejna	150607C
8.	Dziewa - Konary	150608C
9.	Radojewice - Kolonia I	150609C
10.	Radojewice - Kolonia II	150610C
11.	Chróstowo wieś	150611C
12.	Chlewiska - Walentynowo	150612C
13.	Zagajewiczki wieś	150613C
14.	Ośniszczewo – Żyrostawice (do granicy Gminy)	150614C
15.	Ośniszczewo – Opoczki (do granicy Gminy)	150615C
16.	Wola Stanomińska – Zduny (do granicy Gminy)	150616C
17.	Dąbrowa Biskupia – ul. Słoneczna	150621C
18.	Dąbrowa Biskupia – ul. Spacerowa	150622C
19.	Dąbrowa Biskupia – ul. Leśna	150623C
20.	Dąbrowa Biskupia – ul. Budowlana	150624C

Źródło: Urząd Gminy w Dąbrowie Biskupiej

4.11. Gospodarka odpadami

Zgodnie z wykładnią ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.) oraz art. 4 ust.1 i 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2012 r., poz. 391), na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia obowiązuje Regulamin utrzymania czystości i porządku. Jego wykonanie zostało powierzone Wójtowi Gminy Dąbrowa Biskupia.

Regulamin określa szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia, a także szczegółowe zasady funkcjonowania Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych. Zgodnie z powyższym, podmiotem odpowiedzialnym za zorganizowanie odbioru i nadzorującym wywóz odpadów komunalnych jest Gmina, a nie, jak było do tej pory, właściciel nieruchomości. Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych zlokalizowany jest na terenie działki 54/6 w Dąbrowie Biskupiej w jej północno - zachodnim fragmencie (droga dojazdowa do oczyszczalni ścieków).

Na terenie Gminy selektywnie odbierane są następujące rodzaje odpadów: papier, metal; tworzywa sztuczne; szkło; opakowania wielomateriałowe; odpady komunalne ulegające biodegradacji; odpady remontowo-budowlane i rozbiórkowe; sprzęt elektryczny i elektroniczny; przeterminowane leki. Odpady gromadzone są w specjalnie do tego przeznaczonych i oznakowanych pojemnikach. Ich wykaz także znajduje się w treści Regulaminu, podobnie jak częstotliwość odbioru odpadów.

W ramach omawianych przepisów, mieszkańcy za określoną stawkę opłaty (opłata naliczana od liczby osób zamieszkujących daną nieruchomość) mogą oddawać Nielimitowane ilości odpadów komunalnych. Mieszkańcy gospodarstw domowych, którzy nie zdecydują się na prowadzenie segregacji, będą ponosić wyższe koszty za odprowadzanie odpadów komunalnych.

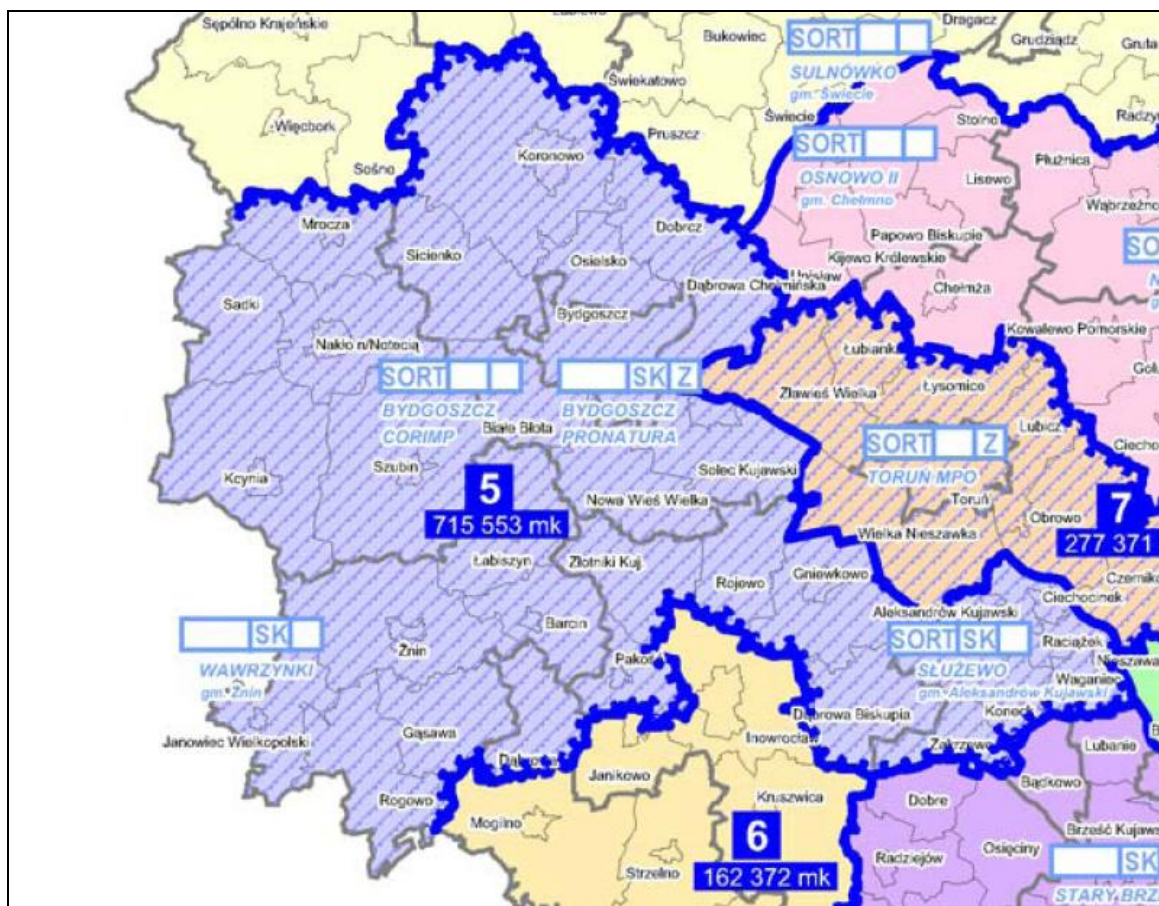
Teren województwa kujawsko-pomorskiego został podzielony na 7 regionów, obejmujące obszary liczące co najmniej 150 000 mieszkańców. Gmina Dąbrowa Biskupia znajduje się w Regionie 5. Bydgoskim. W ramach Regionu Bydgoskiego zrzeszone są 34 gminy środkowo-zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. Liczba mieszkańców Regionu wynosiła 715 533 osób.

W Regionie Bydgoskim, w którym usytuowana jest Gmina Dąbrowa Biskupia, określono następujące instalacje regionalne lub ubiegające się o status regionalnych – stan projektowany po rozbudowie (rok 2014/2015):

- BYDGOSZCZ CORIMP m. Bydgoszcz - „duży RIPOK” w trakcie projektowania części biologicznej MBP i kompostowni odpadów zielonych. Zarządca instalacji: CORIMP Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. ul. Wojska Polskiego 65, 85-825 Bydgoszcz;
- BYDGOSZCZ PRONATURA m. Bydgoszcz - „duży RIPOK” w trakcie budowy spalarni odpadów, kompostowni odpadów zielonych i składowiska. Zarządca instalacji: Międzygminny Kompleks Unieszkodliwiania Odpadów ProNatura Sp. z o. o. ul. Prądocińska 28, 85-893 Bydgoszcz;

- BYDGOSZCZ REMONDIS m. Bydgoszcz - „duży RIPOK” Istniejący w zakresie MBP i kompostowni odpadów zielonych. Zarządca instalacji: Remondis Bydgoszcz Sp. z o.o. ul. Inwalidów 45, 85-001 Bydgoszcz;
- GIEBNIA gm. Pakość - „mały RIPOK” Istniejący w zakresie składowiska i kompostowni odpadów zielonych. Zarządca instalacji: Przedsiębiorstwo Usług Gminnych Sp. z o.o. ul. Inowrocławska 14, 88-170 Pakość;
- WAWRZYNKI gm. Żnin - „mały RIPOK” istniejący w zakresie MBP i kompostowni odpadów zielonych. Zarządca instalacji: USKOM ŻNIN Sp. z o.o. Wawrzynki 35, 88-400 Żnin;
- SŁUŻEWO gm. Aleksandrów Kujawski - „mały RIPOK” planowany w zakresie MBP, kompostowania odpadów zielonych i składowiska. Zarządca instalacji: EKOSKŁAD Przedsiębiorstwo Użyteczności Publicznej Sp. z o.o. ul. Polna 87, 87-700 Służewo.

Rysunek 5. Regiony gospodarki odpadami komunalnymi w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: Plan gospodarki odpadami dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023

W Regionie 5 Bydgoskim dopuszczalna jest rozbudowa składowisk odpadów. Przewidywana jest rozbudowa składowiska odpadów w Wawrzyńkach oraz w Bydgoszczy przy ul. Prądocińskiej.

Dla Regionu 5 Bydgoskiego zostały również wyznaczone instalacje do zastępczej obsługi regionów do czasu uruchomienia RIPOK (stan na 2012 r.):

- BYDGOSZCZ CORIMP m. Bydgoszcz - sortownia odpadów komunalnych;
- BYDGOSZCZ PRONATURA m. Bydgoszcz - instalacja przetwarzania odpadów biodegradowalnych - przyzma energetyczna, składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne;
- SŁUŻEWO gm. Aleksandrów Kujawski - sortownia odpadów surowcowych, składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne,
- WAWRZYŃKI gm. Żnin - składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia nie została wyznaczona żadna instalacja zastępcza.

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia składowisko odpadów zlokalizowane jest na południe od miejscowości Stanomin, w północnej części gminy Dąbrowa Biskupia. Składowisko eksploatowane jest od 1993 r.

W system sieci monitoringowej na składowisku odpadów w m. Stanomin wchodzi następujące punkty obserwacyjne: 3 piezometry monitorujące jakość wód podziemnych (P1, P2, P3), zbiornik odcieków oraz 3 studzienki odgazowujące (od S-1 do S-3).

Składowisko odpadów na terenie Gminy w celu kontroli oddziaływania obiektu na środowisko, zostało poddane badaniom. W ramach kontroli zbadano:

- Poziom wód podziemnych,
- Skład wód podziemnych,
- Skład i objętość wód odciekowych,
- Skład i emisja gazu składowiskowego,
- Wielkość opadu atmosferycznego,
- Skład i struktura odpadów na składowisku,
- Osiadanie powierzchni składowiska wraz z obliczeniem objętości zdeponowanych odpadów i obliczeniem wolnej objętości,
- Kontrola stateczności zboczy.

Jakość wody z piezometrów określono na podstawie wytycznych zawartych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu

oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. 2008, Nr 143, poz. 896). Poniżej przedstawiono wyniki badań jakości wody w piezometrach.

Tabela 10. Wyniki badań w piezometrach - 2013 r.

Oznaczenie	Jednostka	Piezometr P1				KLASA JAKOŚCI WÓD PODZIEMNYCH				
						Dobry stan chemiczny			Słaby stan chemiczny	
		2013-02-26	2013-05-22	2013-08-28	2013-11-25	I	II	III	IV	V
Data pobrania próbki										
Rzędna zwierciadła wód poniżej kryzy	m p.p.k.	6,10	5,60	6,00	6,20	---	---	---	---	---
Odczyn (pH)	-	6,9	7,1	6,9	7,0	---	---	---	---	---
Przewodność elektryczna właściwa (PEW)	μS/cm	763	892	1332	848	700	2500*	2500*	3000	> 3000
Ołów (Pb) ^H	mg/l	<0,0040	<0,0040	<0,0040	<0,0040	0,01	0,025	0,1*	0,1*	> 0,1
Kadm (Cd) ^H	mg/l	<0,00030	<0,00030	<0,00030	<0,00030	0,001	0,003	0,005	0,01	> 0,01
Miedź (Cu)	mg/l	<0,0020	<0,0020	<0,0020	<0,0020	0,01	0,05	0,2	0,5	> 0,5
Cynk (Zn)	mg/l	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050	0,05	0,5	1	2	> 2
Chrom (VI)	mg/l	<0,010	<0,010	<0,010	<0,010	---	---	---	---	---
Rtęć (Hg) ^H	mg/l	<0,000050	<0,000050	<0,000050	<0,000050	0,001*	0,001*	0,001*	0,005	> 0,005
Ogólny węgiel organiczny (OWO)	mg/l	3,1	2,5	4,9	4,6	5	10*	10*	20	> 20
Suma wielopierścieniowych węglodorów aromatycznych (WWA) ^H	mg/l	<0,000036	<0,000036	<0,000036	<0,000036	0,0001	0,0002	0,0003	0,0005	> 0,0005
Oznaczenie	Jednostka	Piezometr P2				KLASA JAKOŚCI WÓD PODZIEMNYCH				
						Dobry stan chemiczny			Słaby stan chemiczny	
		2013-02-26	2013-05-22	2013-08-28	2013-11-25	I	II	III	IV	V
Data pobrania próbki										
Rzędna zwierciadła wód poniżej kryzy	m p.p.k.	**	5,80	6,05	6,20	---	---	---	---	---
Odczyn (pH)	-	**	6,9	6,9	7,1	---	---	---	---	---
Przewodność elektryczna właściwa (PEW)	μS/cm	**	7130	7170	5290	700	2500*	2500*	3000	> 3000
Ołów (Pb) ^H	mg/l	**	<0,0040	<0,0040	<0,0040	0,01	0,025	0,1*	0,1*	> 0,1
Kadm (Cd) ^H	mg/l	**	0,00046	0,00082	0,00057	0,001	0,003	0,005	0,01	> 0,01
Miedź (Cu)	mg/l	**	0,014	0,019	0,020	0,01	0,05	0,2	0,5	> 0,5
Cynk (Zn)	mg/l	**	<0,050	<0,050	<0,050	0,05	0,5	1	2	> 2
Chrom (VI)	mg/l	**	<0,010	<0,010	<0,010	---	---	---	---	---
Rtęć (Hg) ^H	mg/l	**	<0,000050	<0,000050	<0,000050	0,001*	0,001*	0,001*	0,005	> 0,005
Ogólny węgiel organiczny (OWO)	mg/l	**	32,7	41,8	54,6	5	10*	10*	20	> 20
Suma wielopierścieniowych węglodorów aromatycznych (WWA) ^H	mg/l	**	<0,000036	<0,000036	<0,000036	0,0001	0,0002	0,0003	0,0005	> 0,0005
Oznaczenie	Jednostka	Piezometr P3				KLASA JAKOŚCI WÓD PODZIEMNYCH				
						Dobry stan chemiczny			Słaby stan chemiczny	
		2013-02-26	2013-05-22	2013-08-28	2013-11-25	I	II	III	IV	V
Data pobrania próbki										
Rzędna zwierciadła wód poniżej kryzy	m p.p.k.	4,30	3,85	4,15	4,30	---	---	---	---	---
Odczyn (pH)	-	7,7	7,8	7,0	7,5	---	---	---	---	---
Przewodność elektryczna właściwa (PEW)	μS/cm	971	312	1977	1501	700	2500*	2500*	3000	> 3000
Ołów (Pb) ^H	mg/l	<0,0040	<0,0040	<0,0040	<0,0040	0,01	0,025	0,1*	0,1*	> 0,1
Kadm (Cd) ^H	mg/l	<0,00030	<0,00030	<0,00030	<0,00030	0,001	0,003	0,005	0,01	> 0,01
Miedź (Cu)	mg/l	0,0035	0,0030	0,0069	0,0023	0,01	0,05	0,2	0,5	> 0,5
Cynk (Zn)	mg/l	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050	0,05	0,5	1	2	> 2
Chrom (VI)	mg/l	<0,010	<0,010	<0,010	<0,010	---	---	---	---	---
Rtęć (Hg) ^H	mg/l	<0,000050	<0,000050	<0,000050	<0,000050	0,001*	0,001*	0,001*	0,005	> 0,005
Ogólny węgiel organiczny (OWO)	mg/l	8,5	4,9	8,4	6,3	5	10*	10*	20	> 20
Suma wielopierścieniowych węglodorów aromatycznych (WWA) ^H	mg/l	<0,000036	<0,000036	<0,000036	<0,000036	0,0001	0,0002	0,0003	0,0005	> 0,0005

Źródło: Monitoring Składowiska Odpadów Komunalnych w m. Stanomin – raport za 2013 r.

„Analiza wyników badań próbek wód podziemnych z rejonu monitorowanego składowiska wykazała podwyższone wartości przewodności elektrolitycznej właściwej oraz podwyższone koncentracje ogólnego węgla organicznego w piezometrze P2, plasujące się w V klasie jakości wód. W piezometrze P2 również odnotowano charakterystyczne dla II klasy jakości

stężenia miedzi. Natomiast w piezometrze P3 stwierdzono w I, III oraz IV serii pomiarowej podwyższone wartości przewodności elektrolitycznej właściwej, oraz ogólnego węgla organicznego oscylujące w granicach II klasy jakości. Nieco wyższe stężenia, na poziomie II klasy, posiadała również wartość przewodności elektrolitycznej właściwej w piezometrze P1. Pozostałe analizowane parametry kształtowały się na poziomie właściwym dla wód I klasy jakości” (str.21).

Źródło: Monitoring Składowiska Odpadów Komunalnych w m. Stanomin – raport za 2013 r.

5. Założenia Programu ochrony środowiska dla Gminy Dąbrowa Biskupia

5.1. Uwarunkowania zewnętrzne realizacji Programu

5.1.1. Uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych Unii Europejskiej

STRATEGIA UE

Dokument ten został przyjęty przez Radę Europejską dnia 17 czerwca 2010 r. Dokument wskazuje trzy priorytety, których realizacja odbywa się na szczeblu unijnym oraz krajowym:

1. Wzrost inteligentny (wiedza, innowacja, edukacja, społeczeństwo cyfrowe).
2. Wzrost zrównoważony (efektywne wykorzystywanie zasobów w produkcji przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności).
3. Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji).

W dokumencie zostały określone projekty przewodnie tzw. inicjatywy flagowe oraz zostało wskazanych 10 Zintegrowanych Wytycznych dla polityki gospodarczej i zatrudnienia państw członkowskich. W związku z powyższym cele krajowe w znacznym stopniu wpisują się we wskazane w Strategii „Europa 2020” cele zawarte w projektach.

EUROPEJSKA STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Dokument ma na celu zrównoważony wzrost gospodarczy i wysoki poziom życia z ochroną środowiska naturalnego. Dokument ten został przyjęty przez Radę Europejską z dnia 26 czerwca 2006 r. Strategia ta koncentruje się przede wszystkim na zagadnieniach związanych z zarządzaniem zasobami naturalnymi oraz wskazuje sposoby produkcji i konsumpcji mające na celu ochronę ograniczonych zasobów Ziemi. Głównymi założeniami dokumentu jest wzrost dobrobytu poprzez podejmowanie działań w ochronie środowiska naturalnego, sprawiedliwość i spójność społeczną, wzrost dobrobytu gospodarczego, jak również wypełniania obowiązków na arenie międzynarodowej, wspólnotowej. W związku z powyższym, Polska jako kraj będący członkiem Unii Europejskiej, zobowiązany jest do realizacji niniejszych założeń na szczeblu krajowym.

PAKIET ENERGETYCZNO-KLIMATYCZNY

Pakiet ten został przyjęty 17 grudnia 2008 roku i ma na celu ograniczenie emisji gazów cieplarnianych na terenie Unii Europejskiej. Dokument zawiera szereg rozwiązań legislacyjnych. Głównym celem jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych do 2020 r. o 20% w stosunku do roku 1990 oraz wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii, a także wzrost efektywności energetycznej do 2020 r.

Należy podkreślić, że dokumenty na szczeblu krajowym oraz wojewódzkim uwzględniają szereg zobowiązań międzynarodowych związanych z wdrażaniem Dyrektyw UE, a także są spójne ze wspólnotowymi dokumentami programowymi. W związku z czym dokumenty szczebla lokalnego, takie jak programy ochrony środowiska dla gmin są zgodne z poniższymi dokumentami wyższego rzędu.

5.1.2. Uwarunkowania wynikające z Polityki Ekologicznej Państwa

POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA W LATACH 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2016

Główne cele wynikające z polityki ekologicznej państwa dotyczące Gminy Dąbrowa Biskupia:

- 1) W zakresie poprawy jakości środowiska:
  - osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki ściekami komunalnymi oraz zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł rozproszonych, trafiających do wód wraz ze spływami powierzchniowymi,
  - spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza,
  - minimalizacja zagrożenia mieszkańców gminy ponadnormatywnym hałasem,
  - wprowadzenie kompleksowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi.
- 2) W zakresie ochrony przyrody:
  - zachowanie różnorodności biologicznej i ochrona krajobrazu,
  - ochrona i zrównoważony rozwój lasów.
- 3) W zakresie zrównoważonego wykorzystania materiałów, wody i energii:
  - wprowadzanie nowoczesnych technologii w przemyśle i energetyce w celu zmniejszenia wodochłonności, materiałochłonności, energochłonności i odpadowości produkcji oraz redukcji emisji zanieczyszczeń do środowiska,
  - wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.
- 4) W zakresie zadań systemowych:
  - zapewnienie włączenia celów ochrony środowiska do ustaleń zawartych we wszystkich dokumentach strategicznych i przeprowadzenia oceny skutków ekologicznych ich realizacji przed ich zatwierdzeniem,

- upowszechnienie Systemów Zarządzania Środowiskowego,
- zagwarantowanie szerokiego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie,
- współpraca z sąsiednimi gminami.

POLITYKA KLIMATYCZNA POLSKI. STRATEGIE REDUKCJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH W POLSCE DO 2020 ROKU

Dokument przygotowany w wyniku zobowiązań wobec Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu w celu opracowania i wdrożenia państwowej strategii redukcji emisji gazów cieplarnianych, w tym także mechanizmów ekonomicznych i administracyjnych, oraz okresowej kontroli jej wdrażania.

POLITYKA ENERGETYCZNA POLSKI DO 2030 ROKU

Dokument przyjęty został przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009 r. Dokument ten stanowi załącznik do Uchwały Rady Ministrów nr 2002/2009. W dokumencie, jako priorytetowe wyznaczono kierunki działań na rzecz: efektywności i bezpieczeństwa energetycznego (opartego na własnych zasobach surowców), zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii, rozwoju konkurencyjnych rynków paliw i energii oraz ograniczenia oddziaływania energetyki na środowisko.

KRAJOWY PLAN DZIAŁAŃ DOTYCZĄCY EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ

Dokument ten określa cel indykatywny w zakresie oszczędności energii na rok 2016 wyrażony w jednostce bezwzględnej, który ma być osiągnięty w ciągu dziewięciu lat począwszy od roku 2008.

5.1.3. Uwarunkowania wynikające z Polityki Ekologicznej województwa kujawsko-pomorskiego

Podstawowe uwarunkowania zewnętrzne dla Gminy Dąbrowa Biskupia w zakresie ochrony środowiska, wynikają z następujących dokumentów strategicznych województwa kujawsko-pomorskiego:

- Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- Program Ochrony Środowiska z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018,
- Plan Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023.

Wszelkie cele i działania w zakresie ochrony środowiska na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia muszą być zbieżne z celami i działaniami ujętymi w dokumentach strategicznych województwa kujawsko-pomorskiego, a także przyczyniać się do ich realizacji. W związku z tym, etap formułowania priorytetów i celów ekologicznych dla Gminy Dąbrowa Biskupia, został poprzedzony analizą zewnętrznych uwarunkowań, podyktowanych polityką ekologiczną województwa kujawsko-pomorskiego.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2007-2020

Dokument stanowi załącznik do Uchwały Nr XLI/586/05 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 12 grudnia 2005 r. Celem nadrzędnym Strategii województwa kujawsko-pomorskiego jest **poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju**. W dokumencie wskazano trzy priorytetowe obszary działań strategicznych, działania strategiczne oraz główne kierunki działań strategicznych.

Jednym z priorytetowych obszarów jest **unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu** m.in. poprzez zachowanie i wzbogacenie zasobów środowiska przyrodniczego (utrwalanie, wzbogacanie systemu ekologicznego regionu oraz rewaloryzację środowiska przyrodniczego). Cele strategiczne i cele operacyjne realizowane są w oparciu o następujące zasady:

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada ładu przestrzennego,
- zasada koordynacji rozwoju,
- zasada subsydiarności,
- zasada partnerstwa publiczno-prywatnego i partnerstwa publiczno-społecznego,
- zasada terytorialnego zróżnicowania kierunków polityki rozwoju.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, który został przyjęty Uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r., jest dokumentem wyznaczającym cele i kierunki rozwoju regionu w układzie przestrzennym. Jego istotą jest neutralizowanie istniejących i potencjalnych kolizji w zagospodarowaniu przestrzennym, którym często towarzyszą konflikty społeczne, głównie w relacjach: człowiek – gospodarka – środowisko.

W dokumencie tym sformułowano **obszary o podobnych uwarunkowaniach rozwoju**. Gmina Dąbrowa Biskupia została zaliczona do *południowo-zachodniego obszaru*, który

swoim zasięgiem obejmuje m.in. powiat inowrocławski. Obszar ten ma charakter wielofunkcyjny – dominuje funkcja rolnicza, duże znaczenie ma funkcja turystyczna.

Celem głównym Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego jest *„Zbudowanie struktur funkcjonalno – przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców”*.

Cel główny realizowany będzie za pomocą celów szczegółowych. Inwestycje będące przedmiotem niniejszego programu wpisują się w **cel szczegółowy 2:** *„Zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej, dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym”*. W ramach przedmiotowego celu wspierane będą przedsięwzięcia w zakresie poprawy stanu infrastruktury technicznej, które mają bardzo istotny wpływ na poprawę stanu środowiska przyrodniczego (w tym jakości powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych i podziemnych, gleb) regionu oraz zwiększenie standardu życia mieszkańców danego regionu.

W Planie wskazano, że działania odnoszące się do środowiska przyrodniczego powinny skutkować:

- przestrzennym powiększeniem obecnego systemu ochrony przyrody i krajobrazu w regionie,
- zwiększeniem powierzchni zalesionych i zadrzewionych, zwłaszcza na terenach poza wielkoprzestrzennym systemem ochrony przyrody i krajobrazu,
- poprawą jakości wód rzek i jezior,
- eliminacją zagrożeń ekologicznych na obszarach obecnie znacznie zagrożonych,
- zmniejszeniem powierzchni zagrożonych erozją gleb,
- uporządkowaniem gospodarki odpadami,
- spełnieniem norm w zakresie czystości powietrza atmosferycznego i hałasu,
- podwyższeniem atrakcyjności wielu terenów dla ich rekreacyjnego wykorzystania.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA Z PLANEM GOSPODARKI ODPADAMI WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2011-2014 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2015-2018

Dokument stanowi załącznik do Uchwały Nr XVII/299/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2011 r. Podstawowym celem ekologicznym wskazanym w Programie jest *zachowanie wysokich walorów środowiska przyrodniczego regionu w celu poprawy jakości życia jego mieszkańców oraz zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności województwa kujawsko-pomorskiego. Naczelną zasadą ochrony*

środowiska jest zrównoważony rozwój. W Programie sformułowano również cztery cele ekologiczne oraz odpowiadające im priorytety:

- **poprawa jakości środowiska:**
  - poprawa jakości wody,
  - poprawa jakości powietrza atmosferycznego i ochrona klimatu,
  - poprawa klimatu akustycznego,
  - ochrona przed polami elektromagnetycznymi,
  - ochrona przed poważnymi awariami przemysłowymi,
  - zarządzanie środowiskiem w aspekcie ochrony zdrowia;
- **zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii:**
  - materiałochłonność, wodochłonność, energochłonność i odpadowość,
  - kształtowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i skutkami suszy,
  - wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych;
- **ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych:**
  - prawna ochrona przyrody,
  - ochrona i zrównoważony rozwój lasów,
  - ochrona powierzchni ziemi i gleb,
  - ochrona zasobów kopalin;
- **działania systemowe w ochronie środowiska:**
  - edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa w ochronie środowiska,
  - rozwój badań i postęp techniczny,
  - planowanie przestrzenne w ochronie środowiska,
  - aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska.

PLAN GOSPODARKI ODPADAMI WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2012-2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018-2023

Dokument stanowi załącznik do Uchwały Nr XXVI/434/12 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r. Plan został opracowany zgodnie z wytycznymi Krajowego Planu Gospodarki Odpadami 2014 i określa cele, których realizacja przyczyni się do dojścia do systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju. W dokumencie zostało podkreślone, że w pełni zrealizowane zasady gospodarki odpadami, przyczynią się do osiągnięcia wysokiej jakości życia w czystym i bezpiecznym środowisku. Dokument określa zakres zadań niezbędnych do zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, w sposób zapewniający ochronę wszystkich elementów środowiska oraz z uwzględnieniem obecnych i przyszłych możliwości technicznych, organizacyjnych oraz uwarunkowań ekonomicznych, jak również

---

z uwzględnieniem poziomu technicznego istniejącej infrastruktury. Celem nadrzędnym polityki ekologicznej w zakresie gospodarowania odpadami w regionie jest zapobiegania powstawaniu odpadów, przy rozwiązywaniu problemów odpadów „u źródła”, odzyskiwanie surowców oraz ponowne wykorzystanie odpadów, a także bezpieczne dla środowiska ich unieszkodliwianie.

5.1.4. Uwarunkowania wynikające z Polityki Ekologicznej Powiatu Inowrocławskiego **STRATEGIA ROZWOJU POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO NA LATA 2007-2015**

Strategia Rozwoju Powiatu Inowrocławskiego na lata 2007-2015 została przyjęta uchwałą Nr XIII/129/2007 Rady Powiatu Inowrocławskiego z dnia 27 grudnia 2007 r.

W dokumencie tym została sformułowana misja rozwoju powiatu inowrocławskiego, którą jest: *„Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez partnerskie działania na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej powiatu.”*

Misja powiatu będzie realizowana za pośrednictwem 3 celów strategicznych:

- Cel strategiczny 1: Poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców;
- Cel strategiczny 2: Wzrost konkurencyjności lokalnej gospodarki i wykreowanie nowego wizerunku powiatu;
- Cel strategiczny 3: Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej powiatu.

Każdemu celowi strategicznemu przyporządkowano cele operacyjne, które będą realizowane poprzez zadania. Cele zostały zdefiniowane zgodnie z zasadą strategicznego podejścia, które polega na koncentracji uwagi na kluczowych obszarach i najważniejszych problemach wymagających interwencji.

Inwestycje uwzględnione w niniejszym programie ochrony środowiska wpisują się w następujące cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Powiatu Inowrocławskiego:

- Cel strategiczny 2: *Wzrost konkurencyjności lokalnej gospodarki i wykreowanie nowego wizerunku powiatu;*
  - Cel operacyjny 2.1. *Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej powiatu inowrocławskiego;*
    - Zadanie 2.1.2. Kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych na terenie Gminy Inowrocław – kompleksowe uzbrojenie obejmuje m.in. uzbrojenie w sieć wodociągową, kanalizacyjną, gazową, co wiąże się z jej budową na tym terenie;
- Cel strategiczny 3: *Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej powiatu;*
  - Cel operacyjny 3.1. *Rozwój infrastruktury drogowej* - Głównym założeniem niniejszego celu jest inicjowanie działań na rzecz utworzenia partnerskiego

projektu modernizacji układu komunikacyjnego na terenie powiatu. W ramach wskazanego celu realizowane będą przedsięwzięcia polegające na poprawie dostępności komunikacyjnej powiatu poprzez powiązanie modernizacji połączeń drogowych z regionalnym układem transportowym oraz modernizacji i przebudowie ulic, dróg, przepraw mostowych oraz obiektów inżynierskich na terenie powiatu. Cel obejmuje również rozbudowę systemu ścieżek rowerowych i ciągów spacerowych. Poprawa infrastruktury drogowej oraz rozbudowa ciągów pieszo - rowerowych na terenie powiatu przyczyni się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń odprowadzanych do powietrza atmosferycznego (tzw. Emisja liniowa);

- Cel operacyjny 3.2. *Poprawa jakości transportu publicznego na terenie powiatu* - obejmuje zakup autobusów dla Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacji w Inowrocławiu. Dzięki temu zmniejszy się natężenie pojazdów samochodowych na terenie powiatu, a co za tym idzie – zmniejszy się zanieczyszczenie powietrza w wyniku emisji liniowej;
- Cel operacyjny 3.4. *Zachowanie i wzbogacanie zasobów środowiska przyrodniczego* - ukierunkowany jest na rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej w szczególności na obszarach wiejskich, racjonalną gospodarkę odpadami na terenie powiatu, wspieranie konserwacji urządzeń melioracji szczegółowej. Cel ten obejmuje również rewitalizację jeziora „Nowe” w Suchatówce oraz termomodernizację budynków użyteczności publicznej na terenie powiatu inowrocławskiego, w tym szkół i instytucji pomocy społecznej;
- Cel operacyjny 3.5. *Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku* – cel poświęcony jest infrastrukturze energetycznej przyjaznej środowisku. Zakłada realizację przedsięwzięć gazyfikacji wsi oraz wykorzystanie gazu składowiskowego jak źródła energii odnawialnej;
- Cel operacyjny 3.6. *Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych* - realizuje zadania polegające na kreowaniu postaw proekologicznych wśród mieszkańców powiatu poprzez programy edukacyjne oraz organizowanie akcji „Sprzątanie Świata”.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO NA LATA 2008-2015

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Inowrocławskiego został przyjęty uchwałą nr XVI/156/2008 Rady Powiatu Inowrocławskiego z dnia 27 marca 2008 r.

Przedmiotowy dokument analizuje istotne z punktu rozwoju powiatu dziedziny m.in: środowisko przyrodnicze, uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego, infrastrukturę

techniczną (tj. stan systemu komunikacji, infrastruktury technicznej, stopień uporządkowania gospodarki wodno-kanalizacyjnej, energetycznej oraz gospodarki odpadami), stan obiektów dziedzictwa kulturowego i turystykę. Dokument identyfikuje istotne obszary problemowe w takich kwestiach jak m.in.: infrastruktura techniczna z uwzględnieniem infrastruktury drogowej, gospodarki wodno-kanalizacyjnej, gospodarki odpadami, turystyka, rekreacja i gospodarka. Ważną częścią dokumentu jest lista zadań do zrealizowania w latach 2008-2015, które mają przyczynić się do poprawy m.in.: stanu środowiska naturalnego, systemu komunikacji i infrastruktury, stanu środowiska kulturowego, warunków i jakości życia mieszkańców powiatu inowrocławskiego i stanowią odpowiedź na problemy zidentyfikowane w części diagnostycznej.

W ramach PLR dla Powiatu Inowrocławskiego, wyznaczone zostały konkretne zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji na terenie powiatu oraz Gminy Dąbrowa Biskupia w następujących obszarach:

- infrastruktura drogowa (w tym: przebudowa, modernizacja i budowa dróg, budowa chodników,),
- infrastruktura edukacyjna (w tym termomodernizacja szkół),
- infrastruktura ochrony środowiska (w tym: kompleksowe rozwiązanie gospodarki ściekowej na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia poprzez zastosowanie rozwiązań alternatywnych; rozbudowa istniejącej mechaniczno – biologicznej oczyszczalni ścieków w Dąbrowie Biskupiej i modernizacja pod kątem przyjmowania osadów ściekowych z oczyszczalni przydomowych).

AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO NA LATA 2012-2015 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2016-2019

Program ochrony środowiska powiatu inowrocławskiego formułuje cele strategiczne, operacyjne i zadania prowadzące do ochrony środowiska na terenie powiatu.

Po dokonaniu diagnozy stanu poszczególnych komponentów środowiska na terenie powiatu oraz kierując się uwarunkowaniami zewnętrznymi (obowiązujące akty prawne) i wewnętrznymi (lokalne opracowania planistyczne i strategiczne, stan środowiska przyrodniczego) dokonano wyboru priorytetów ekologicznych. Podobnie jak w Programie ochrony środowiska województwa kujawsko-pomorskiego wyodrębnione zostały cztery główne cele ekologiczne:

- **Cel I – Poprawa jakości środowiska,**
- **Cel II – Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii,**
- **Cel III – Ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych,**

- **Cel IV – Działania systemowe w ochronie środowiska.**

Osiągnięcie celów głównych będzie możliwe poprzez realizację celów szczegółowych i zadań w obrębie siedmiu obszarów priorytetowych:

- 1) Klimat akustyczny, pola elektromagnetyczne i ochrona powietrza,
- 2) Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa,
- 3) Gospodarka odpadami,
- 4) Ochrona gleb, powierzchni ziemi i zasobów kopalin,
- 5) Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych,
- 6) Racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych i ochrona dziedzictwa przyrodniczego,
- 7) Edukacja ekologiczna, poważne awarie i poważne awarie przemysłowe.

Przedsięwzięcia zaproponowane w obrębie wymienionych obszarów w przyszłości przyczynią się do poprawy stanu środowiska na terenie powiatu inowrocławskiego.

Przyjęte cele powinny być uwzględnione podczas aktualizowania gminnych programów ochrony środowiska, jako główne obszary działań lokalnych na rzecz poprawy warunków życia i stanu środowiska przyrodniczego przy zapewnieniu wysokich standardów ochrony środowiska.

5.2. Uwarunkowania wewnętrzne realizacji Programu

Podstawowe uwarunkowania wewnętrzne dla Gminy Dąbrowa Biskupia w zakresie ochrony środowiska, wynikają z gminnych dokumentów o charakterze strategicznym i planistycznym.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY DĄBROWA BISKUPIA NA LATA 2014-2020

Strategia rozwoju gminy jest planem opisującym najważniejsze obszary aktywności samorządu gminy, pozwalającym na prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o rozpoznane potrzeby społeczności i zidentyfikowane zasoby gminy oraz uwzględniającym warunki funkcjonowania samorządu gminy w jego otoczeniu.

MISJA SAMORZĄDU GMINY DĄBROWA BISKUPIA:

**„GMINA DĄBROWA BISKUPIA - BEZPIECZEŃSTWO, STABILNOŚĆ I ROZWÓJ
W ZINTEGROWANEJ I AKTYWNEJ SPOŁECZNOŚCI”**

Struktura celów strategicznych i operacyjnych w zakresie ochrony środowiska:

- **CEL STRATEGICZNY III: *Lepsze warunki życia i pracy;***
- Cele operacyjne:
- 1. **POPRAWA DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ**, w tym:

- a. Poprawa stanu dróg lokalnych zapewniających dostępność komunikacyjną na terenie całej gminy, zarówno w zakresie dojazdu do osiedli mieszkaniowych jak i do terenów i obiektów o charakterze gospodarczym.
- b. Wspieranie działań samorządu województwa w zakresie rozwoju komunikacji publicznej zapewniającej tanie dojazdy do miejsc pracy i szkół w otoczeniu gminy - rozwój systemu transportu publicznego i promocja korzystania z komunikacji publicznej.

2. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, w tym:

- a. Działania na rzecz uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej poprzez modernizację sieci wodociągowej i uzupełnienie sieci kanalizacyjnej na obszarach o zabudowie rozproszonej m.in. wsparcie budowy oczyszczalni przydomowych.
- b. Poprawa stanu obiektów gminnych - termomodernizacja szkół i budynków użyteczności publicznej oraz wykorzystanie ekologicznych/odnawialnych źródeł energii (ogniwa fotowoltaiczne, kolektory słoneczne itp.)
- c. Rozwój energetyki odnawialnej na terenie gminy - wykorzystanie obiektów publicznych do montażu systemów solarnych, fermy fotowoltaiczne.

6. Założenia ochrony środowiska dla Gminy Dąbrowa Biskupia do 2021 roku

6.1. Nadrzędny cel programu ochrony środowiska dla Gminy Dąbrowa Biskupia

Nadrzędny cel Programu ochrony środowiska dla Gminy Dąbrowa Biskupia sformułowano następująco:

**POPRAWA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA
POPURZEZ DZIAŁANIA SPOŁECZNE I INWESTYCYJNE W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA
Z ZACHOWANIEM ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU**

6.2. Priorytety ekologiczne

Priorytety ekologiczne dla Gminy Dąbrowa Biskupia sprecyzowano na podstawie diagnozy stanu oraz zagrożeń środowiska, a także założeń polityki ekologicznej Polski, województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiatu inowrocławskiego.

PRIORYTETY EKOLOGICZNE DLA GMINY DĄBROWA BISKUPIA:

- OPTYMALIZACJA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ
- OCHRONA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO ORAZ ROZWÓJ ENERGETYKI ODNAWIALNEJ
- OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI

- DOSKONALENIE SYSTEMU GOSPODAROWANIA ODPADAMI
- OCHRONA PRZED HAŁASEM
- OCHRONA PRZED PROMIENIOWANIEM ELEKTROMAGNETYCZNYM
- OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I KRAJOBRAZU
- EDUKACJA EKOLOGICZNA

Oprócz konieczności zapewnienia spójności z dokumentami strategicznymi, wyznaczając priorytety ekologiczne, a następnie cele i zadania w zakresie polityki ekologicznej Gminy, kierowano się także następującymi zasadami:

- „eliminacji największych problemów”;
- zapobiegania spodziewanym problemom;
- oszczędnego korzystania z zasobów naturalnych;
- „zanieczyszczający płaci”;
- odpowiedzialności za prowadzone działania;
- skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

7. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

7.1. Jakość wód i stosunki wodne

7.1.1. Stan aktualny

WODY POWIERZCHNIOWE

Sieć hydrograficzną w Gminie Dąbrowa Biskupia tworzą głównie rowy melioracyjne. Największą taką budowlą jest Kanał Parchański w centralnej części Gminy zasilający zlewnię Wisły. Związane są z nim liczne drobne cieki i rowy melioracyjne. Z południowych rejonów następuje odpływ do Kanału Bachorza Duża i Bachorza Mała w zlewni Noteci.

Brak jest zbiorników wód powierzchniowych w postaci jezior - zarośnięte ich pozostałości w formie płytkich wytopisk po bryłach martwego lodu, stanowią obszary zabagnione.

STAN WÓD POWIERZCHNIOWYCH

Ogólnie zanieczyszczenie wód powierzchniowych jest wynikiem oddziaływania różnych czynników antropogenicznych takich jak: urbanizacja, rolnictwo, uprzemysłowienie.

Do głównych przyczyn zagrożenia zasobów i jakości wód na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia należy zaliczyć:

- niski poziom skanalizowania Gminy,
- odprowadzanie ścieków nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych do wód i do gruntu,
- niekontrolowane odprowadzanie wód opadowych do kanalizacji sanitarnej,

- niewłaściwy sposób postępowania z wodami opadowymi i roztopowymi,
- niewłaściwe składowanie nawozów naturalnych.

W związku z tym, że Gmina Dąbrowa Biskupia nie jest skanalizowana w 100%, to gospodarka ściekowa oprócz kanalizacji sieciowej oparta jest także na gromadzeniu ścieków w zbiornikach bezodpływowych i wywozie ich do punktu zlewnego zlokalizowanego na oczyszczalni ścieków w Dąbrowie Biskupiej.

Nierozpoznana w pełni sytuacja w gospodarce ściekami gromadzonymi w zbiornikach bezodpływowych pozwala sądzić, iż prawdopodobnie duża część tych zbiorników nie spełnia wymagań w zakresie właściwego stanu technicznego, a także wywóz zgromadzonych ścieków odbywa się przez firmy niekoniecznie do tego uprawnione, a często także dokonywany przez samych użytkowników (szczególnie w przypadku gospodarstw rolnych) na pola własne w celu rolniczego wykorzystania. Są to działania niezgodne z obowiązującym w tym zakresie prawem. Ponadto, zarówno nieszczelne zbiorniki bezodpływowe na ścieki, jak i niekontrolowany ich wywóz stanowią poważne zagrożenie dla środowiska gruntowo-wodnego. Takie działania powodują zachwianie równowagi biologicznej i gospodarczej.

Do innych głównych problemów występujących na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia, gdzie ważną funkcję stanowi rolnictwo, są spływy powierzchniowe zanieczyszczeń, obciążone głównie związkami biogennymi (azotem i fosforem) właśnie pochodzenia rolniczego. Ponadto, duże zagrożenie stanowi niewłaściwe przechowywanie i stosowanie nawozów sztucznych i organicznych, stosowanie chemicznych środków ochrony roślin oraz niewłaściwe wykonywanie zabiegów agrotechnicznych. Zagrożenie dla zasobów wód stanowi także niewłaściwe użytkowanie melioracji wodnych, odprowadzanie nieoczyszczonych wód opadowych z powierzchni zanieczyszczonych bezpośrednio do odbiorników. Ze względu na strukturę gruntów na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia, przeważającą ilość gruntów i użytków rolnych, zagrożenie ze strony rolnictwa, na jakość wód w tym regionie jest bardzo ważnym problemem.

Mieszkańcy Gminy Dąbrowa Biskupia zaopatrywani są za pośrednictwem sieci wodociągowej istniejącej na terenie Gminy.

Woda surowa dostarczana mieszkańcom Gminy poddawana jest obowiązkowym badaniom. Wyniki badań jakości wody surowej przeprowadzonych na obszarze Gminy w lipcu 2014 r. przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela 11. Badania jakości wody surowej - Parchanie

„PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DĄBROWA BISKUPIA NA LATA 2014-2017,
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2021”

Badany parametr	Metodyka badania w/g	Lab.	Jedn.	Wymagania	Wynik	Niepewność (**)
Amoniak (jon amonowy)	(A) PN-EN ISO 11732:2007	LK	mg/l	MZ-2 0,50	0,68	±0,10
Azotyny	(A) PN-EN ISO 13395:2001	LK	mg/l	MZ-2 0,50	<0,066	-
Barwa	(A) PN-EN ISO 7887:2012	LL	mg Pt/l	MZ-2 -	7	±1
Mangan	(A) PN-EN ISO 11885:2009, PB-138/LF wyd. 3 z dnia 19.07.2013	LK	µg/l	MZ-2 50	187	±19
Mętność	(A) PN-EN ISO 7027:2003	LL	NTU	MZ-2 1,0	7,4	±0,9
pH	(A) PN-C-04540-01:1990	LL	-	MZ-2 6,5-9,5	7,6	±0,2
Przewodność elektryczna właściwa	(A) PN-EN 27888:1999 (korekta urządzeniem do kompensacji wpływu temp.)	LL	µS/cm	MZ-2 2500	528	±26
Smak	(A) PB-05/LF, wyd. 8 z dnia 05.04.2013	LL	TFN	MZ-2 Akceptowalny	1 Akceptowalny	-
Zapach	(A) PB-05/LF, wyd. 8 z dnia 05.04.2013	LL	TON	MZ-2 Akceptowalny	1 Akceptowalny	-
Zelazo	(A) PN-EN ISO 11885:2009, PB-138/LF wyd. 3 z dnia 19.07.2013	LK	µg/l	MZ-2 200	864	±86
Chlor wolny	(A) PB-25/P, wyd. 1 z dnia 20.04.2012	LL	mg/l	MZ-2 0,30	<0,03	-

Źródło: Sprawozdanie z badań Nr 756/01/2014/F/4, Urząd Gminy Dąbrowa Biskupia

Tabela 12. Badanie jakości wody surowej - Dąbrowa Biskupia

Badany parametr	Metodyka badania w/g	Najwyż. dopuszcz. wartość jednostka	Wynik jednostka
Liczba bakterii psychrofilnych w 22°C (Ogólna liczba mikroorganizmów w 22 ±2°C po 72h)	(A) PB-01/LM wyd. 2 z dn. 19.03.2012	MZ-2 - jtk/1ml	obecne, ale < 4 jtk/1 ml
Liczba bakterii z grupy coli	(A) PN-EN ISO 9308-1:2004+Ap1:2005 +AC:2009	MZ-2 0 jtk/100 ml	0 jtk/100 ml
Liczba enterokoków (paciorkowce kałowe)	(A) PN-EN ISO 7899-2:2004	MZ-2 0 jtk/100 ml	0 jtk/100 ml
Liczba Escherichia coli	(A) PN-EN ISO 9308-1:2004+Ap1:2005 +AC:2009	MZ-2 0 jtk/100 ml	0 jtk/100 ml

Źródło: Sprawozdanie z badań Nr 341/07/2014/M/1, Urząd Gminy Dąbrowa Biskupia

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia nie ustalono żadnych stref ochronnych ujęć wody. Ponadto, obecnie działające stacje uzdatniania wody nie wymagają rozbudowy ani modernizacji.

Obecnie funkcjonująca na obszarze Gminy Dąbrowa Biskupia sieć wodociągowa w pełni zaspokaja potrzeby mieszkańców. Istniejąca infrastruktura jest zachowana w dobrym stanie technicznym, aczkolwiek niektóre elementy sieci wymagają modernizacji. Istniejąca sieć wodociągowa wykonana jest głównie z rur PCV, żeliwnych i stalowych. Rury azbestowe występują w szczątkowych ilościach w dwóch miejscowościach Gminy tj. Bąkowo oraz Wonorze. W związku z występowaniem niewielkich ilości owych rur azbestowych, w przyszłości zostaną podjęte działania zmierzające do wymiany tych rur. Stacje Uzdatniania Wody zlokalizowane w miejscowości Dąbrowa Biskupia oraz Parchanie były modernizowane w ostatnich latach tj. SUW Dąbrowa Biskupia – 2006 r., SUW Parchanie w 2011 r. oraz 2013 r. SUW na terenie Gminy pokrywają zapotrzebowanie Gminy Dąbrowa Biskupia.

Badania monitoringowe wód powierzchniowych

Jakość wód płynących badana jest w ramach krajowego i regionalnego podstawowego monitoringu wód powierzchniowych. Monitoring prowadzony jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy.

Badania jakości wód powierzchniowych prowadzono na terenie gminy Dąbrowa Biskupia przeprowadzono w 2011 roku. Ocenie badań poddany został Kanał Parchański w dwóch profilach: Parchanie i Stanomin. Na podstawie przeprowadzonej analizy stwierdzić można, że wody Kanału Parchańskiego zanieczyszczone są przez spływy obszarowe z intensywnie użytkowanych terenów rolniczych. W obu badanych punktach pomiarowo-kontrolnych stwierdzono wody poniżej dobrego stanu w zakresie wskaźników fizykochemicznych, gdzie większość parametrów nie odpowiadało dopuszczalnym normom (tabele nr 12 - 14).

Tabela 13. Ocena stanu jakości wód Kanału Parchańskiego w 2011 roku

Nazwa ciek	Typ ciek	Lokalizacja stanowiska	km rzeki	gmina/powiat	Ocena biologiczna	Ocena fizykochemiczna	STANPOTENCJAŁ EKOLOGICZNY	STAN CHEMICZNY	Ocena bakteriologiczna
Kanał Parchański	17	Parchanie	42,1	Dąbrowa Biskupia/inowrocławski	-	pH, OWO, N _K , PO ₄ , P	-	-	niezadawalająca
	0	Stanomin	29,0	Dąbrowa Biskupia/inowrocławski	-	pH, NO ₃ , PO ₄ , T _{og} , SR	-	-	zadawalająca

Źródło: WIOŚ w Bydgoszczy

Tabela 14. Stężenia minimalne, maksymalne i średnioroczne badanych parametrów w 2011 roku na stanowisku - Parchanie

	Temperatura (°C)	Tlen rozpuszczony (mg O ₂ /l)	BZT5 (mg O ₂ /l)	OWO (mg C/l)	Nasylenie wód tlenem (%)	Przewodność w 20°C (uS/cm)	Substancje rozpuszczone (mg/l)	Twardość ogólna (mg CaCO ₃ /l)	Odczyn pH	Azot amonowy (mg N-NH ₄ /l)	Azot Kjeldahala (mg N/l)	Azotan azotanowy (mg N-NO ₃ /l)	Azotan azotynowy (mg N-NO ₂ /l)	Azot ogólny (mg N/l)	Fosforany (mg PO ₄ /l)	Fosfor ogólny (mg P/l)	Krzemionka (mg SiO ₂ /l)	Bakterie grupy Coli NPL (w 100 ml wody)	Bakterie grupy Coli typu kałowego - NPL (w 100 ml wody)
min	0,4	1,5	2,3	10	16	454	547	420	7,6	0	1,4	0,1	0	1,8	0,3	0,2	12	9	23
max	21	13	15	24	139	1097	862	563	9,6	1	4,2	11	0,2	13	5,7	2,4	12	93000	240000
Średnia	11	6,3	5,6	17	57	880	693	494	8,4	0,2	2,5	3	0,1	5,5	2,2	0,9	12	9895	24052

Źródło: WIOŚ w Bydgoszczy

Tabela 15. Stężenia minimalne, maksymalne i średnioroczne badanych parametrów w 2011 roku na stanowisku - Stanomin

	Chlorofil "a" (ug/l)	Temperatura (°C)	Tlen rozpuszczony (mg O ₂ /l)	BZT5 (mg O ₂ /l)	OWO (mg C/l)	Nasylenie wód tlenem (%)	Przewodność w 20°C (uS/cm)	Substancje rozpuszczone (mg/l)	Twardość ogólna (mg CaCO ₃ /l)	Odczyn pH	Azot amonowy (mg N-NH ₄ /l)	Azot Kjeldahala (mg N/l)	Azotan azotanowy (mg N-NO ₃ /l)	Azotan azotynowy (mg N-NO ₂ /l)	Azot ogólny (mg N/l)	Fosforany (mg PO ₄ /l)	Krzemionka (mg SiO ₂ /l)	Bakterie grupy Coli NPL (w 100 ml wody)	Bakterie grupy Coli typu kałowego - NPL (w 100 ml wody)	Azotany (mg NO ₃ /l)
min	2	0,4	2,2	1,4	5,1	21	483	720	503	7,4	0,04	0,98	4,3	0,03	5,5	0,57	0	23	48	19
max	5,8	17,6	11,1	2,9	18	101	1117	904	589	9,2	0,26	1,94	12,1	0,13	13,9	1,29	1	2300	4800	53,6
Średnia	2,46	11,62	5,95	2,17	11,01	53	942	807	545	8,14	0,1	1,45	7,35	0,07	8,88	0,89	0	405	759	32,6

Źródło: WIOŚ w Bydgoszczy

WODY PODZIEMNE

Na terenie powiatu inowrocławskiego poziomy wodonośne występują w trzech różnowiekowych wydzieleniach litostratygraficznych:

- poziom czwartorzędowy – wykształtowany w formie piaszczysto – żwirowych struktur pradolinnych, międzymorenowych oraz doliny kopalnej,
- poziom trzeciorzędowy – zbudowany z warstwy piasków (głównie drobnoziarnistych i mułkowatych) wieku mioceńskiego ,
- poziom mezozoiczny – zbudowany z wapieni i margli wieku górnokredowego.

Poziomy wodonośne można ująć w dwa systemy klasyfikacyjne:

- Główne Użytkowe Poziomy Wodonośne (GUPW),
- Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP) - rozległe piaszczysto – żwirowe struktury wodonośne, często o rozprzestrzenieniu regionalnym i dużej wodonośności.

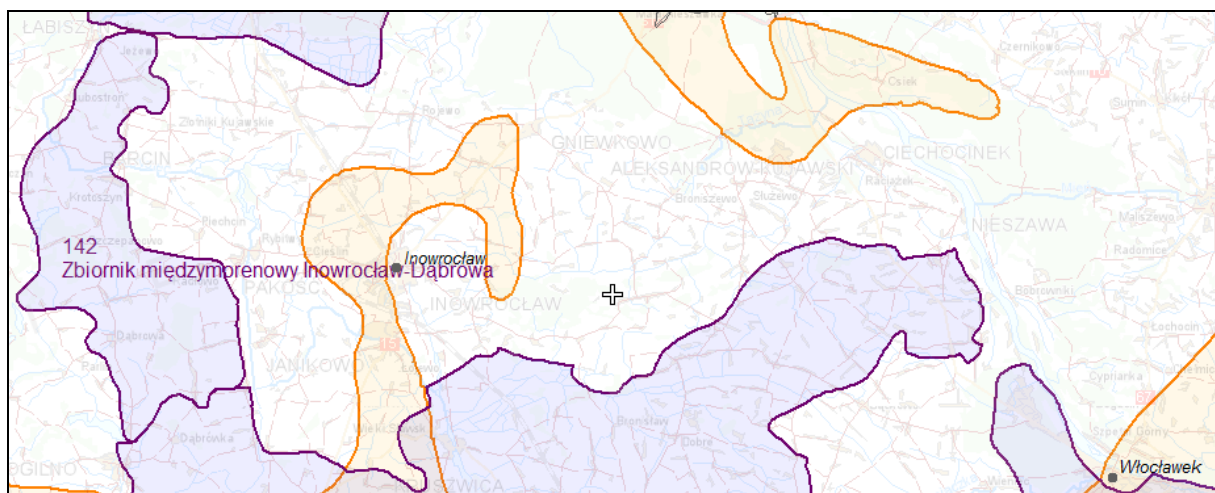
System Głównych Użytkowych Poziomów Wodonośnych tworzą jest przez:

- system czwartorzędowy zalegający w zależności od genezy poziomów wodonośnych, na głębokościach od kilku do kilkudziesięciu metrów,
- system trzeciorzędowy zalegający na głębokości od 30-40 m do ponad 100 m ppt,
- system mezozoiczny (kreda górna).

Możliwości zagospodarowania wód podziemnych pod względem wydajności typowego ujęcia wód podziemnych na terenie gminy Dąbrowa Biskupia można scharakteryzować jako niską.

Obszar Gminy Dąbrowa Biskupia położony jest w granicach **głównego zbiornika wód podziemnych** (GZWP) oznaczonego numerem 142 - Zbiornik międzymorenowy Inowrocław-Dąbrowa.

Rysunek 6. GZWP na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia

Źródło: <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/>

Badania monitoringowe wód podziemnych

Celem monitoringu jakości wód podziemnych jest dostarczenie informacji o stanie chemicznym wód, śledzenie jego zmian oraz sygnalizacja zagrożeń, na potrzeby zarządzania zasobami wód podziemnych i oceny skuteczności podejmowanych działań ochronnych związanych z osiągnięciem dobrego stanu ekologicznego, określonego przez Ramową Dyrektywę Wodną (RDW).

Oceny stanu chemicznego w jednolitych częściach wód (JCWPd) i w poszczególnych punktach badawczych dokonano w oparciu o rozporządzenie MŚ z 2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. nr 143, poz. 896), które wyróżnia pięć klas jakości wód:

- klasa I – wody bardzo dobrej jakości,
- klasa II – wody dobrej jakości,
- klasa III – wody zadowalającej jakości,
- klasa IV – wody niezadowalającej jakości,
- klasa V – wody złej jakości

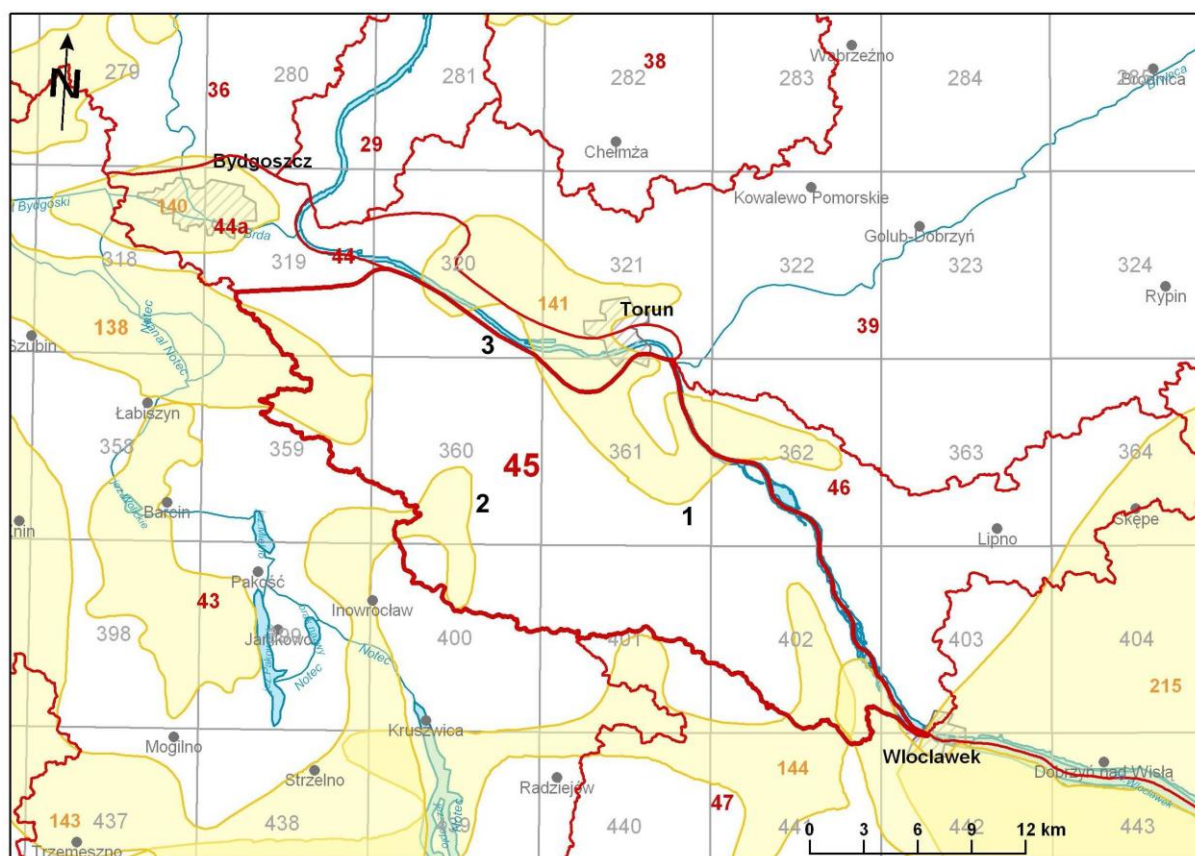
oraz dwa stany chemiczne wód:

- stan dobry (klasy I, II i III),
- stan słaby (klasy IV i V).

Zasada zaliczania wód do odpowiedniej klasy polega na dopuszczeniu przekroczenia wartości granicznych elementów fizykochemicznych, gdy jest ono spowodowane przez naturalne procesy, pod warunkiem, że mieszczą się one w granicach przyjętych dla bezpośrednio niższej klasy jakości. Jako niedopuszczalne przyjęto przekroczenie wartości granicznych oznaczonych w rozporządzeniu indeksem „H” wskaźników nieorganicznych: antymonu, arsenu, azotanów, azotynów, boru, chromu, cyjanków, fluorków, glinu, kadmu, niklu, ołowiu, rtęci, selenu i srebra oraz wskaźników organicznych: adsorbowanych związków chloroorganicznych (AOX), benzo(a)pirenu, benzenu, lotnych węglowodorów aromatycznych (BTX), substancji ropopochodnych, pestycydów, tetrachloroetenu, trichloroetenu i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA).

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wyznaczono kilka jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), w tym na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia znajduje się JCWPd nr 45 – zlokalizowany w Regionie Dolnej Wisły o powierzchni 1 337 km². Obszar JCWPd 45 obejmuje zlewnie Tażyny i Zielonej Strugi. Podstawowe znaczenie dla zaopatrzenia w wodę pitną stanowią międzymorenowe warstwy wodonośne. Lokalnie, w rejonie Aleksandrowa Kujawskiego, wody zwykle występują w osadach jury. Na pozostałym obszarze wody zmineralizowane występują na różnej głębokości – najpłycej w rejonie Ciechocinka i wysadów solnych.

Rysunek 7. Lokalizacja JCWPd nr 45

Źródło: www.psh.gov.pl

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 roku kontynuowano badania, jakości wód podziemnych w ramach monitoringu krajowego realizowanego przez Państwowy Instytut Geologiczny (PIG) i lokalnego, prowadzonego przez WIOŚ. Sieć krajowa objęła badaniami 61 otworów (piezometrów, studni wierconych i kopanych) znajdujących się na wszystkich 14 jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) wyodrębnionych w województwie kujawsko-pomorskim. Najwięcej punktów pomiarowych – 12, zlokalizowano na obszarze JCWPd nr 43, obejmującym południową część województwa.

Na podstawie przeprowadzonego monitoringu nie stwierdzono wód w I klasie czystości, natomiast w pozostałych punktach woda charakteryzowała się następującymi klasami:

- II klasę czystości 6 punktów - 9,8 %,
- III klasę czystości 36 punktów - 59,0 %,
- IV klasę czystości 8 punktów - 13,2 %,
- V klasę czystości 11 punktów - 18,0 %.

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia nie prowadzono badań jakości wód podziemnych, dlatego też trudno jest ocenić ich jakość i stopień zanieczyszczenia.

7.1.2. Program operacyjny dla obszaru: Jakość wód i stosunki wodne

Cel strategiczny	Poprawa, jakości wód powierzchniowych i podziemnych na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia
-------------------------	--

Cele krótkookresowe do roku 2017:

- Ograniczenie zrzutu nieoczyszczonych ścieków komunalnych do gruntu, wód powierzchniowych i podziemnych.
- Racjonalna gospodarka wodna.
- Systematyczna rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej.
- Wspieranie rozwoju lokalnych systemów oczyszczania ścieków bytowych poprzez wyposażanie nieruchomości w przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Cele długookresowe do roku 2021:

- Poprawa jakości wód powierzchniowych.
- Ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych, przemysłowych i rolniczych.
- Dalsze działania w zakresie rozwoju gospodarki wodno-ściekowej.
- Docelowe objęcie systemem kanalizacji całego obszaru Gminy.
- Współpraca ponadlokalna w celu ochrony wód powierzchniowych i podziemnych.

7.2. Powietrze

7.2.1. Stan aktualny

Powietrze atmosferyczne należy do najważniejszych chronionych komponentów środowiska przyrodniczego. Obowiązujące regulacje prawne odnoszą się przede wszystkim do jego, jakości oraz kontroli emisji w postaci pozwoleń na emisję gazów i pyłów. Ze względu na porozumienia międzynarodowe, ochrona powietrza atmosferycznego obejmuje również warstwę ozonową i klimat.

W polskim prawie środowiskowym zakres i sposoby ochrony powietrza atmosferycznego są określone głównie w ustawie Prawo ochrony środowiska. Przepisy te dotyczą ochrony zasobów środowiska przyrodniczego, przeciwdziałania zanieczyszczeniom, wydawania pozwoleń, opłat i kar administracyjnych za wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza.

W efekcie ramy prawne ochrony powietrza atmosferycznego w Polsce wyznaczają następujące akty:

A. Z zakresu prawa krajowego:

- 1) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku *Prawo ochrony środowiska* i towarzyszące jej rozporządzenia,

- 2) Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o substancjach zubożających warstwę ozonową.

B. Z zakresu prawa wspólnotowego:

- 1) Dyrektywa 96/62/WE z 1996 roku w sprawie oceny i zarządzania, jakością otaczającego powietrza wraz z dyrektywami córkami,
- 2) Dyrektywa 2001/81/WE z 2001 roku w sprawie krajowych poziomów emisji dla niektórych rodzajów zanieczyszczeń powietrza.
- 3) Dyrektywa 1999/13/WE z 1999 roku w sprawie kontroli emisji lotnych związków organicznych ze stosowania rozpuszczalników organicznych.
- 4) Dyrektywa 94/63/WE z 1994 roku w sprawie kontroli emisji lotnych związków organicznych ze składowania paliwa i jego dystrybucji z terminali do stacji paliw,
- 5) Dyrektywa 2001/80/WE z 2001 roku w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania,
- 6) Dyrektywa 2003/87/WE z 2003 roku ustanawiająca system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie,
- 7) Dyrektywy dotyczące zawartości określonych substancji w paliwach,
- 8) Dyrektywa IPPC (96/61/WE),
- 9) Rozporządzenie wspólnotowe 2037/2000 z 2000 roku w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową.

C. Z zakresu prawa międzynarodowego:

- 1) Konwencja w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości z 1979 roku,
- 2) Protokół do Konwencji w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości, dotyczący długofalowego finansowania wspólnego programu monitoringu i oceny przenoszenia zanieczyszczeń powietrza na dalekie odległości w Europie (EMEP) z 1984 roku,
- 3) Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu z 1992 roku,
- 4) Protokół z Kioto z 1997 roku,
- 5) Konwencja wiedeńska o ochronie warstwy ozonowej z 1985 roku,
- 6) Protokół montrealski w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową z 1987 roku.

Potrzeba prawnej ochrony powietrza jest skutkiem jego zanieczyszczenia, które w ustawie – Prawo ochrony środowiska zostało zdefiniowane, jako **emisja, która może być szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, może powodować szkodę w dobrach**

materialnych, może pogarszać walory estetyczne środowiska lub może kolidować z innymi uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska (art. 3 pkt 49 u.p.o.ś.).

Postępująca urbanizacja przyczynia się do wzrostu liczby źródeł emisji zanieczyszczeń. Badania, jakości powietrza potwierdzają, iż emisja antropogeniczna jest głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza w województwie kujawsko-pomorskiego.

Główne źródła emisji substancji do powietrza stanowią: zakłady produkcyjne, kotłownie oraz ruch komunikacyjny, a więc sektor: przemysłowy, energetyczny, komunalny i transportowy.

W Gminie Dąbrowa Biskupia głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest tzw. emisja antropogeniczna wynikająca z działalności człowieka i podmiotów gospodarczych (tj. lokalne kotłownie i piece domowe) oraz emisja komunikacyjna.

Jednym z głównych problemów jest tzw. niska emisja, związana ze stosowaniem tradycyjnych paliw (tj. węgiel, drewno) w paleniskach domowych oraz z działalnością małych zakładów, niepodlegających obowiązkowi posiadania pozwolenia na wprowadzanie substancji do powietrza. Obowiązek uzyskania pozwoleń emisyjnych nie dotyczy również zarządców dróg, mimo, że emisja substancji generowana przez ruch transportowy ma istotny udział w wielkości globalnej emisji.

EMISJA PUNKTOWA

Punktowe źródła mają istotny wpływ na wielkość i zasięg stężeń zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym. Emisja punktowa pochodzi głównie z dużych zakładów przemysłowych emitujących pyły, dwutlenek siarki, tlenek azotu, tlenek węgla oraz metale ciężkie.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2012 roku wyemitowano do atmosfery ogółem 8 460,3 tys. Mg zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Emisja zanieczyszczeń pyłowych ukształtowała się na poziomie 3,9 tys. Mg (o 4,6% niższym w porównaniu z rokiem poprzednim), co stanowiło w skali Polski 7,4%. W ogólnej emisji pyłów największy udział miały pyły ze spalania paliw (66,6%). Emisja zanieczyszczeń gazowych ukształtowała się na poziomie 8456,4 tys. Mg (w tym dwutlenek węgla 8 398,8 tys. Mg), co stanowiło w skali krajowej 3,5%. W rankingu województw o największej emisji gazów i pyłów do powietrza w skali kraju, województwo kujawsko-pomorskie w 2012 roku znalazło się na 7. miejscu z uwagi na gazy i 11. z uwagi na pyły.

W 2012 roku z zakładów przemysłowych znajdujących się na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wyemitowano ogółem 2568,4 tys. Mg zanieczyszczeń gazowych (w tym 2 551,1 tys. Mg dwutlenku węgla) i 1 781,6 kg zanieczyszczeń pyłowych (pyły ze spalania paliw stanowią 97,2%). Największa emisja pochodziła z powiatu inowrocławskiego.

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia funkcjonuje jedynie kilka większych podmiotów gospodarczych, z których tylko Zakłady Mięsne VIANDO w miejscowości Radojewice oraz Gospodarstwo Rolne w Sobiesiernie były zobligowane do uzyskania pozwolenia na emisję zanieczyszczeń do atmosfery.

Zgodnie z ustawą z dnia 17 lipca 2009 r. o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji (Dz. U. z 2009 r. Nr 130, poz. 1070, z późn. zm.) podmioty gospodarcze zobowiązane są do sporządzania rocznych raportów o wielkościach emisji gazów cieplarnianych i innych substancji, wprowadzanych do powietrza. Ustawowy obowiązek raportowania danych o emisji gazów cieplarnianych do powietrza dotyczy wszystkich korzystających ze środowiska.

EMISJA LINIOWA

W ostatnich latach istotnie wzrosła dostępność pojazdów, praktycznie dla każdej grupy społecznej. Wynika to nie tylko z poprawy stopy życiowej w Polsce, ale także możliwości zakupu tanich, używanych pojazdów z zagranicy, których stan techniczny niejednokrotnie pozostawia wiele do życzenia. W związku z tym, praktycznie każda rodzina posiada już co najmniej jeden samochód. Jednocześnie w ostatnich latach spadł wskaźnik osób podróżujących jednym samochodem, co wiąże się nie tylko ze wzrostem kosztów podróży, ale i wyższą emisją zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych. Do zmiany tej niekorzystnej sytuacji, zwłaszcza z punktu widzenia środowiska naturalnego, mogą przyczynić się wzrastające ceny paliw, które najprawdopodobniej zmuszą część społeczeństwa do zmiany nawyków na bardziej ekonomiczne. Nie bez znaczenia są też kampanie społeczne o tematyce ekologicznej, zachęcające do korzystania z komunikacji publicznej.

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia dostęp do komunikacji publicznej możliwy jest dzięki: autobusom PKS i prywatnym przewoźnikom. Rozproszona zabudowa na terenach wiejskich sprawia, że korzystanie z samochodu jest nieuniknione. Mimo wszystko, działania proekologiczne, w tym zakresie, prowadzone na terenie Gminy mogą skupiać się na propagowaniu ekonomicznego podróżowania samochodem (zorganizowanie dojazdów przy maksymalnym wykorzystaniu liczby miejsc w pojeździe, co zmniejsza koszty podróży i jednocześnie ogranicza emisję zanieczyszczeń na skutek mniejszej ilości spalonego paliwa) lub jeśli to tylko możliwe, zastąpienie go rowerem, co wpływa nie tylko na środowisko, ale i stan zdrowia mieszkańców. Połączenia lokalne na terenie Gminy również przyczyniają się do zmniejszenia zanieczyszczeń.

Poziom zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego jest zależny od natężenia ruchu na poszczególnych trasach komunikacyjnych. Wielkość emisji ze źródeł komunikacyjnych zależna jest od ilości i rodzaju samochodów oraz rodzaju stosowanego paliwa jak również

od procesów związanych ze zużyciem opon, hamulców a także ścierania nawierzchni dróg. Emisję związaną z ww. procesami zalicza się do tzw. emisji pozaspalinowej. Dodatkowy wpływ na wielkość emisji pyłu PM10 ma tzw. emisja wtórna (z unoszenia) pyłu PM10 z nawierzchni dróg.

Największe zanieczyszczenie powietrza substancjami pochodzącymi ze spalania paliw w silnikach pojazdów zdiagnozowano przy trasach komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu, biegnących przez obszary o zwartej zabudowie (zwłaszcza przy drogach wojewódzkich 252 Inowrocław - Włocławek i 246 Dąbrowa Biskupia - Złotniki Kujawskie). Główną przyczyną nadmiernej emisji zanieczyszczeń ze środków transportu jest przede wszystkim ich zły stan techniczny, nieodpowiednia eksploatacja, przestoje w ruchu spowodowane złą organizacją ruchu, a także zbyt mała przepustowość dróg lokalnych. Istotne znaczenie odgrywa także ruch tranzytowy pojazdów ciężkich. Z kolei na tych obszarach Gminy, gdzie występuje ruch samochodowy na poziomie lokalnym, problem związany z zanieczyszczeniami komunikacyjnymi ma znaczenie marginalne.

Na terenie Gminy nie występują żadne uciążliwości związane z transportem kolejowym. Poza torowiskiem nieczynnej kolejki wąskotorowej przez obszar gminy nie przebiega żadna trakcja kolejowa.

Reasumując, pomimo iż sieć dróg na terenie Gminy jest systematycznie modernizowana i przebudowywana, to jednak ciągły wzrost ruchu samochodowego pociąga za sobą degradację stanu technicznego dróg, a co za tym idzie zwiększenie hałasu komunikacyjnego i wzrost ilości zanieczyszczeń w powietrzu. W związku z tym, w celu redukcji emisji zanieczyszczeń ze źródeł liniowych, warto kontynuować działania polegające na poprawie stanu technicznego dróg już istniejących (w tym również likwidacja nieutwardzonych poboczy).

EMISJA POWIERZCHNIOWA

Źródłem emisji powierzchniowej, pochodzącej z sektora bytowego, są lokalne kotłownie i paleniska domowe. W Gminie Dąbrowa Biskupia produkcja energii cieplnej na potrzeby grzewcze odbywa się w:

- kotłowniach własnych małych obiektów użyteczności publicznej (szkoły, przedszkola, budynki administracyjne),
- kotłowniach małych obiektów działalności gospodarczej (głównie sklepy) i zakładów,
- w indywidualnych kotłowniach budynków mieszkalnych oraz indywidualnych paleniskach domowych.

Na terenie Gminy mieszkańcy nadal ogrzewają swoje domy węglem, co przyczynia się do wysokiej emisji dwutlenku siarki, tlenku azotu, pyłów, sadzy oraz tlenku węgla i węglowodorów aromatycznych, które działają niekorzystnie na środowisko naturalne. Coraz wyższe ceny paliw opałowych przyczyniają się z kolei do poszukiwania różnego rodzaju oszczędności. Z tego powodu część mieszkańców spala w swoich piecach różnego rodzaju odpady, emitujące znaczne ilości zanieczyszczeń. Praktyka ta jest w dalszym ciągu powszechna dla obszarów wiejskich. Innym sposobem poszukiwania oszczędności jest wykorzystanie na cele ogrzewania i przygotowania ciepłej wody użytkowej, odnawialnych źródeł energii. Montaż tego typu urządzeń wiąże się z dość wysokimi nakładami na etapie inwestycyjnym, natomiast w fazie eksploatacji wymaga ponoszenia znacznie niższych kosztów, niż w przypadku powszechnie stosowanych źródeł ciepła opalanych węglem, olejem czy gazem. Ze względu na coraz atrakcyjniejsze ceny urządzeń grzewczych bazujących na odnawialnych źródłach energii oraz dodatkowo możliwość współfinansowania takiej inwestycji np. z WFOŚiGW oraz funduszy Unii Europejskiej, Gmina będzie informowała mieszkańców o możliwościach uzyskania dofinansowania na wyposażenie budynków mieszkalnych w urządzenia bazujące na odnawialnych źródłach energii.

Jednym z najbardziej powszechnych sposobów ograniczania niskiej emisji jest termomodernizacja budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej, których przegrody zewnętrzne nie spełniają warunków technicznych w zakresie wartości współczynnika przenikania ciepła. Docieplanie ścian zewnętrznych, stropów lub stropodachów, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej oraz usprawnienia w zakresie instalacji c.o. i c.w.u. wiążą się z istotnym ograniczeniem zapotrzebowania budynku na ciepło, co znajduje bezpośrednie odzwierciedlenie w ilości spalanej paliwa, a w rezultacie emisji zanieczyszczeń.

Realizacja Programu nie będzie miała negatywnego wpływu na większość gatunków zwierząt, gdyż na terenach zurbanizowanych i wokół zabudowań występują one w ograniczonej ilości i zakresie (szczególnie w odniesieniu do zwierząt dziko żyjących).

Specyficzna sytuacja występuje w odniesieniu do gatunków (często rzadkich i chronionych), wykorzystujących istniejące budynki, jako miejsca rozrodu bądź odpoczynku. Dotyczy to przede wszystkim ptaków (jaskółki, jerzyki, rudziki, szpaki) i nietoperzy, które zakładają gniazda w obrębie budynków i których wszystkie gatunki są chronione. Realizacja w takich obiektach prac termomodernizacyjnych w nieodpowiednich okresach i bez poszanowania odpowiednich przepisów w tym zakresie powodować może niszczenie lęgów (w ramach prowadzenia prac). Ponadto istnieje zagrożenie, że przeprowadzone prace termomodernizacyjne powodować mogą, że dane obiekty nie będą nadawały się do

wykorzystania przez występujące tam dotychczas gatunki zwierząt, w tym przede wszystkim ptaków. Biorąc pod uwagę charakter, że okres lęgowy ptaków pokrywa się z czasem przeprowadzania prac termomodernizacyjnych na wolnym powietrzu (wiosna, lato), lokalnie wystąpić może negatywne oddziaływanie na ww. gatunki ptaków.

W celu zachowania różnorodności biologicznej chronionych gatunków ptaków i nietoperzy należy podjąć następujące działania:

- prace powinny być tak prowadzone, aby uniknąć występowania negatywnego oddziaływania na gatunki chronione, tzn. unikać ich płoszenia, zabijania, niszczenia siedlisk, gniazd i jaj, przenoszenia w inne miejsce,
- przed rozpoczęciem prac należy przeprowadzić rozpoznanie czy w rejonie prowadzenia prac (także w strefie bezpośredniego oddziaływania) występują gatunki chronione na podstawie *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt* (Dz. U. Nr 237, poz. 1419),
- w przypadku stwierdzenia występowania takich gatunków konieczne jest uzyskanie właściwego zezwolenia od organu ochrony środowiska (określonego w art. 56 *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2013 poz. 627) (RDOŚ lub GDOŚ – w zależności od statusu ochronnego danego gatunku), w którym określone będą terminy i warunki wykonywania prac termomodernizacyjnych,
- jeżeli nie jest możliwe odpowiednie dostosowanie harmonogramu i sposobu prowadzenia prac, aby uniknąć zabijania poszczególnych osobników, niszczyć ich siedliska, gniazda, jaja, lub wystąpi konieczność ich przeniesienia, lub też prowadzenia innych zakazanych działań, konieczne jest uzyskanie zgody właściwego organu ochrony środowiska (określonego w art. 56 *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2013 poz. 627) na wykonywanie czynności zabronionych w stosunku do gatunków chronionych,
- o ile jest to możliwe, po przeprowadzeniu prac remontowych w obiektach, w których wcześniej gniazdowały ptaki i nietoperze należy umożliwić im dalsze gniazdowanie.

Podsumowując, przed rozpoczęciem prac termomodernizacyjnych należy przeprowadzić inwentaryzację mającą na celu stwierdzenie występowania bądź braku występowania na terenie remontowanych obiektów chronionych gatunków ptaków i nietoperzy. W przypadku, jeżeli prowadzone prace termomodernizacyjne miałyby doprowadzić do niszczenia lęgów i piskląt oraz płoszyć i niepokoić ptaki lub nietoperze podczas prac, konieczne jest zwrócenie się do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska o wydanie

stosownego zezwolenia oraz zapewnić gatunkom, których siedliska zostaną zniszczone, zastępcze miejsce lęgowe.

Występująca na danym terenie struktura paliwowa wśród korzystających z indywidualnych źródeł ciepła jest bardzo istotna ze względu, na jakość powietrza. Praktyka stosowana w całej Polsce wskazuje, iż w domowych kotłowniach nie tylko spalane są ww. paliwa, ale również odpady, takie jak: plastik, guma itp. Zjawisko to powoduje zwiększone zanieczyszczenie powietrza szczególnie w okresie grzewczym, a toksyczne związki uwalniane do atmosfery podczas spalania paliw jak i odpadów mają fatalny wpływ na zdrowie społeczeństwa.

Eksploatacja domowych pieców grzewczych odbywa się w ramach tzw. powszechnego korzystania ze środowiska i w rozumieniu przepisów ustawy - Prawo ochrony środowiska nie wymaga uzyskania pozwoleń na wprowadzenie gazów i pyłów do powietrza. W przypadku sektora bytowo-komunalnego nie ma opracowanych skutecznych i ekonomicznie zasadnych metod redukcji zanieczyszczeń poprzez urządzenia ochronne. Brak podstaw prawnych do zarządzenia wymiany starych, niskosprawnych i nieekologicznych kotłów i pieców węglowych przez osoby fizyczne jest poważną barierą do podjęcia działań zmierzających do ograniczenia ich oddziaływania, na jakość powietrza. Podejmowane działania powinny być w pierwszej kolejności skierowane na większe uświadomienie społeczeństwa i propagowanie szerszego wykorzystania paliw niskoemisyjnych, bardziej przyjaznych środowisku, których wykorzystanie przyczyni się do zmniejszenia tzw. niskiej emisji, jak również wyeliminuje spalanie odpadów.

W wyniku spalania paliw naturalnych, oprócz ciepła, powstają również gazy spalinowe oraz – w przypadku paliw stałych – popioły i żużle. Skład spalin jest różny w zależności od rodzaju paliwa oraz samego procesu spalania, który wbrew pozorom jest procesem skomplikowanym, zależnym od temperatury, stosunku do ilości paliwa, rodzaju palnika lub paleniska i wielu innych czynników.

Głównym składnikiem spalin powstających przy spalaniu paliw stałych jest dwutlenek węgla (CO_2), w mniejszych ilościach dwutlenek siarki (SO_2), tlenek węgla (CO), tlenki azotu (NO_x), para wodna (H_2O), sadza i pył. W przypadku paliw ciekłych i gazowych udział pary wodnej w spalinach jest większy i porównywalny z ilością CO_2 , natomiast nie ma w nich pyłu, a w przypadku gazu ziemnego – SO_2 . Niektóre gatunki ropy naftowej także nie posiadają związków siarki.

W spalinach pochodzących z paliw ciekłych i gazowych również występują, choć w mniejszych ilościach, tlenki azotu i sadza, gdyż ich obecność jest związana raczej z samym procesem spalania niż z rodzajem paliwa.

- Tlenki węgla

Z punktu widzenia ochrony środowiska rozróżnia się dwa rodzaje dwutlenków węgla: przyjazny dla środowiska - o krótkim (trwającym od 1 roku do kilkudziesięciu lat) obiegu w przyrodzie, który powstaje w procesach utleniania biomasy (drewna, słomy, biopaliw i biomasy) i nieprzyjazny, który jest produktem spalania paliw nieodnawialnych (węgla, ropy, gazu), a cykl jego obiegu określa się w milionach lat.

- Tlenki siarki

Głównym źródłem emisji SO₂ jest energetyka – 90%, natomiast za pozostałe 10% emisji odpowiada przemysł i komunikacja. Dwutlenek siarki, jako taki nie szkodzi środowisku, jednak w obecności ozonu – O₃, który powstaje podczas wyładowań atmosferycznych, przekształca się w bardzo niebezpieczny dla środowiska SO₃, który łączy się w chmurach z parą wodną i spada na ziemię w postaci kwaśnego deszczu.

- Związki organiczne

Związki organiczne w spalinach to głównie węglowodory alifatyczne (parafiny), które są praktycznie obojętne dla środowiska, oraz policykliczne węglowodory aromatyczne (wielopierścieniowe), które alergizują, podrażniają błony śluzowe, a nawet mogą wywoływać nowotwory. Najbardziej znany z tych związków to benzo[a]piren (BaP), który jest związkiem silnie rakotwórczym.

Przyczyną powstawania tych węglowodorów jest niepełne spalanie paliw przy zbyt małej ilości powietrza, termiczny rozkład paliwa (piroliza) również wobec braku tlenu, a także gwałtowne schładzanie płomienia na skutek nierównomiernego spalania, rozruchu urządzenia lub spalania paliw w nieodpowiednich kotłach, palnikach lub silnikach.

- Sadza

Głównym składnikiem sadzy, która tworzy ze spalinami lub powietrzem aerozol nazywany dymem, jest węgiel bezpostaciowy. Sadza zawiera także węglowodory. Ponieważ z węglowodorów aromatycznych sadza powstaje łatwiej niż z alifatycznych, więc to one są drugim składnikiem sadzy. Należy zatem przypuszczać, że sadza może mieć, podobnie jak i węglowodory aromatyczne, działanie rakotwórcze.

- Pyły

Pyły i popioły to stałe składniki mineralne, które pozostają po spaleniu paliw. Popiół i sadza stanowią główne składniki dymu, którego cząsteczki o rozmiarach nieprzekraczających 0,1 µm mają bardzo dobrze rozwiniętą powierzchnię, dzięki której

adsorbują lotne toksyczne składniki spalin i dlatego są bardzo niebezpieczne dla zdrowia ludzi i zwierząt, a także dla roślin.

Najważniejsze negatywne skutki oddziaływania produktów spalania paliw nieodnawialnych, głównie węgla kamiennego i brunatnego, to pogłębienie się efektu cieplarnianego oraz powiększanie się stref występowania smogu.

Negatywne oddziaływanie energetyki konwencjonalnej na środowisko obejmuje ponadto:

- zakwaszenie atmosfery tlenkami siarki i azotu, wskutek czego giną lasy, zamiera życie w rzekach i jeziorach;
- brak tlenu w środowisku morskim, co jest następstwem emisji tlenków azotu, zaburza równowagę pokarmową w morzu ze szkodą dla żyjących w nim organizmów roślinnych i zwierzęcych;
- zanieczyszczenie wód zaskórnych metalami ciężkimi wmywanymi z nieprawidłowo składowanych popiołów i żużli, a także produktami ubocznymi powstającymi podczas oczyszczania spalin metodami mokrymi i suchymi.

(Źródło: „Proekologiczne odnawialne źródła energii” W. M. Lewandowski, Warszawa 2007)

Zagrożenia wynikające z zanieczyszczeń powietrza są groźniejsze od zanieczyszczeń wód czy gleb, ze względu na niedająca się kontrolować łatwość rozprzestrzeniania.

STAN POWIETRZA

Zgodnie z art. 89 ustawy Prawo ochrony środowiska Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska, co roku dokonuje oceny poziomów substancji w powietrzu w poszczególnych strefach.

W rozumieniu założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy – prawo ochrony środowiska, przygotowywanych w związku z transpozycją do prawa polskiego Dyrektywy 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie, jakości i czystszeo powietrza dla Europy przyjmuje się, że od stycznia 2010 r. dla wszystkich zanieczyszczeń uwzględnionych w ocenie strefę stanowi:

- aglomeracja o liczbie mieszkańców powyżej 250 tysięcy,
- miasto nie będące aglomeracją o liczbie mieszkańców powyżej 100 tysięcy,
- pozostały obszar województwa, nie wchodzący w skład aglomeracji i miast powyżej 100 tys. mieszkańców.

Teren Gminy Dąbrowa Biskupia nie był objęty badaniami monitoringowymi, jakości powietrza atmosferycznego.

W 2012 roku pomiarami monitoringowymi stężeń zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego w ramach „Rocznej oceny, jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2012” objęto 18 powiatów w województwie kujawsko-pomorskim. Zebrano obszerny zbiór wyników pomiarów prowadzonych w roku 2012 na 129 stacjach pomiarowych, w tym na:

- 23 stałych stacjach pomiarowych poza uzdrowiskami,
- 2 stałych stacjach zlokalizowanych na terenie uzdrowisk: Ciechocinek i Inowrocław,
- 96 stacjach pomiarów pasywnych SO₂ i NO₂,
- 8 stacjach, na których wykonywano wyłącznie pomiary pasywne benzenu: 3 na terenie miasta Bydgoszcz, 2 w Grudziądzu oraz po 1 we Włocławku, Chełmnie i Mogilnie (pomiary pasywne benzenu wykonywano ponadto w 8 stacjach o szerokim zakresie pomiarowym, wymienionych wśród stacji stałych: 2 we Włocławku oraz po 1 w Bydgoszczy, Toruniu, Inowrocławiu, Brodnicy, Nakle nad Notecią i Żninie).

Wyniki pomiarów służą do oceny jakości powietrza województwie w 4 strefach:

- aglomeracja bydgoska,
- miasto Toruń,
- miasto Włocławek,
- strefa kujawsko-pomorska.

Gmina Dąbrowa Biskupia zalicza się do **strefy kujawsko-pomorskiej**.

Celem sporządzenia oceny jest uzyskanie informacji o poziomach stężeń substancji zanieczyszczających powietrze na obszarze poszczególnych stref w zakresie umożliwiającym:

- dokonanie klasyfikacji stref w oparciu o obowiązujące kryteria,
- uzyskanie informacji o przestrzennych rozkładach stężeń zanieczyszczeń na obszarze strefy, w zakresie umożliwiającym wskazanie obszarów przekroczeń wartości kryterialnych,
- wskazanie prawdopodobnych przyczyn występowania ponadnormatywnych stężeń zanieczyszczeń w określonych rejonach,
- wskazanie potrzeb dotyczących wzmocnienia istniejącego systemu monitoringu i oceny.

Rysunek 8. Podział województwa kujawsko-pomorskiego na strefy

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie kujawsko-pomorskim za 2012 rok,
WIOŚ w Bydgoszczy

Ocena za 2012 r. została wykonana w oparciu o kryteria określone rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu. Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska oraz zapisami aktów wykonawczych ocenie podlegają następujące substancje:

- benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, ołów, tlenek węgla, ozon, pył zawieszony PM10 i PM2,5, arsen, kadm, nikiel, benzo/a/piren dla kryteriów określonych ze względu na **ochronę zdrowia**,
- dwutlenek siarki, tlenki azotu, ozon dla kryteriów określonych ze względu na **ochronę roślin**.

Podstawą klasyfikacji stref w rocznej ocenie, jakości powietrza są wartości poziomów: dopuszczalnego, dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji (PM2.5), docelowego i celu długoterminowego określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 47, poz. 281) oraz w dyrektywie 2008/50/WE-CAFE.

W wyniku klasyfikacji, w zależności od analizy stężeń w danej strefie można wydzielić następujące klasy stref:

- **klasa A** – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych.
- **klasa B** – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji,

- **klasa C** – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku, gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne i poziomy docelowe,

oraz dla ozonu

- **klasa D1** – stężenia ozonu nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,
- **klasa D2** – stężenia ozonu przekraczają poziom celu długoterminowego.

Ocena, jakości powietrza na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego według kryteriów określonych pod kątem ochrony roślin wykazała brak przekroczeń stężeń dopuszczalnych określonych dla dwutlenku siarki i tlenków azotu, natomiast dokonując oceny stężeń ozonu stwierdzono przekroczenie wartości poziomu celu długoterminowego.

Tabela 16. Ocena jakości powietrza pod kątem ochrony roślin

Nazwa powiatu	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy		
	SO ₂	NO _x	O ₃
strefa kujawsko-pomorska	A	A	C

Źródło: „Roczna ocena jakości powietrza w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2012”

Tabela 17. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia wg jednolitych kryteriów w skali kraju, zgodnych z kryteriami UE

Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych substancji dla obszaru całej strefy											
		SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃	As	Cd	Ni	BaP	PM2,5
strefa kujawsko-pomorska	PL0404	A	A	C	A	A	A	C	A	A	A	C	A

Źródło: „Roczna ocena jakości powietrza w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2012”

Z danych zestawionych w tabeli 14 wynika, iż jedynie poziomy stężenie: ozonu, pyłu PM10 i benzo(a)pirenu w strefie kujawsko-pomorskiej kształtowały się powyżej poziomu dopuszczalnego, co zadecydowało o klasyfikacji wynikowej C dla tego zanieczyszczenia.

Natomiast stężenia pozostałych zanieczyszczeń nie przekraczały wartości dopuszczalnych, dlatego też klasą wynikową dla wymienionych zanieczyszczeń jest klasa A.

Przeprowadzona analiza poziomu stężeń zanieczyszczeń za 2012 rok wykazała, zatem dobrą, jakość powietrza w strefie kujawsko-pomorskiej (a tym samym również na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia).

ODORY

Odorami nazywa się lotne związki chemiczne organiczne i nieorganiczne wyczuwane przez receptory węchowe przy bardzo niskich stężeniach i rejestrowane przez mózg jako nieprzyjemne.

wg doc. dr hab. Zbigniewa Maklesa oraz dr inż. Magdaleny Galwas-Zakrzewskiej

Do źródeł wytwarzających gazy złowonne (odory) na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia można zaliczyć:

- odory towarzyszące hodowli (składowanie bądź nawożenie obornikiem, gnojówką, gnojowicą) – w tym 3 fermy drobiu w Modliborzycach i 2 fermy drobiu w Dąbrowie Biskupiej,
- odory towarzyszące zakładom produkcyjnym zlokalizowanym na terenie Gminy, w tym Zakłady Mięsne VIANDO i Gospodarstwo Rolne przy VIANDO,
- odory towarzyszące chemizacji w rolnictwie (wykonywanie oprysków),
- zbiorniki bezodpływowe (szamba),
- niezorganizowane źródła emisji z indywidualnych palenisk domowych, (np. spalanie odpadów z tworzyw sztucznych, gumy w paleniskach domowych).

W celu zapewnienia wysokiej jakości życia na terenie Gminy wynikającej m.in. z nieuciążliwej emisji złowonnej, konieczne jest konsekwentne postępowanie zarówno mieszkańców (poprzez wyeliminowanie spalania odpadów, itp.), jak i władz Gminy m.in. poprzez: edukację ekologiczną mieszkańców, poszerzanie pasów zieleni izolacyjnych wokół obiektów uciążliwych zapachowo.

7.2.2. Program operacyjny dla obszaru: Powietrze atmosferyczne

Cel strategiczny	Poprawa jakości powietrza atmosferycznego na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia
-------------------------	--

Osiągnięcie dobrej, a więc co najmniej normatywnej jakości powietrza na obszarze Gminy, będzie możliwe dzięki realizacji celów krótko- i długoterminowych.

Cele krótkookresowe (do roku 2017) i długookresowe (do roku 2021):

- Ograniczenie niskiej emisji.
- Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

7.3. Hałas

7.3.1. Stan aktualny

Hałas w środowisku to wszelkiego rodzaju niepożądane, nieprzyjemne i uciążliwe dźwięki w danym miejscu i czasie. Jest zanieczyszczeniem środowiska przyrodniczego charakteryzującym się różnorodnością źródeł i powszechnością występowania.

Skutki oddziaływania hałasu i wibracji na człowieka i środowisko naturalne są bardzo dotkliwe.

- Społeczne i zdrowotne skutki oddziaływania hałasu i wibracji wyrażają się:
  - a) szkodliwym działaniem na zdrowie ludności;
  - b) obniżeniem sprawności i chęci działania oraz wydajności pracy;
  - c) negatywnym wpływem na możliwość komunikowania się;
  - d) utrudnianiem odbioru sygnałów optycznych;
  - e) obniżeniem sprawności nauczania;
  - f) powodowaniem lokalnych napięć i kłótni między ludźmi;
  - g) zwiększeniem negatywnych uwarunkowań w pracy i komunikacji, powodujących wypadki;
  - h) rosnącymi liczbami zachorowań na głuchotę zawodową i chorobę wibracyjną.
- Hałas i wibracje powodują pogorszenie jakości środowiska przyrodniczego, a w konsekwencji:
  - a) utratę przez środowisko naturalne istotnej wartości, jaką jest cisza;
  - b) zmniejszenie (lub utratę) wartości terenów rekreacyjnych lub leczniczych;
  - c) zmianę zachowań ptaków i innych zwierząt (stany lęgowe, zmiana siedlisk, zmniejszenie liczby składanych jaj, spadek mleczności zwierząt i inne).
- Hałas i wibracje powodują również ujemne skutki gospodarcze, takie jak:
  - a) szybsze zużywanie się środków produkcji i transportu;
  - b) pogorszenie jakości i przydatności terenów zagrożonych nadmiernym hałasem oraz zmniejszenie przydatności obiektów położonych na tych terenach;
  - c) absencję chorobową spowodowaną hałasem i wibracjami, z czym są związane koszty leczenia, przechodzenia na renty inwalidzkie, utrata pracowników;
  - d) pogorszenie jakości wyrobów (niezawodności, trwałości);
  - e) utrudnienia w eksporcie wyrobów nie spełniających światowych wymagań ochrony przed hałasem i wibracjami.

Hałas pochodzenia antropogenicznego, dzieli się w zależności od sposobu powstawania, na hałas komunikacyjny i przemysłowy.

- Hałas przemysłowy jest to hałas stworzony przez źródła zlokalizowane wewnątrz i na zewnątrz obiektów budowlanych różnego typu. Bywa on najczęstszą przyczyną skarg ludności. Wynika to między innymi z faktu, że hałasy tego typu mają najczęściej charakter ciągły, często o bardzo dokuczliwym brzmieniu. Największymi źródłami są zakłady przemysłowe, wytwórcze i rzemieślnicze.
- Hałas komunikacyjny pochodzi od środków transportu lotniczego, kolejowego i drogowego. Szczególnie narażone są tereny znajdujące się w pobliżu większych tras komunikacyjnych. Wynika to z dużej dynamiki wzrostu ilości środków transportu, zwłaszcza pojazdów samochodowych notowanego w ostatnich latach oraz wzmożonego ruchu tranzytowego (towarowego i osobowego) w komunikacji międzynarodowej.

Podsystem monitoringu hałasu obejmuje zarówno emisję hałasu, jak i ocenę klimatu akustycznego. Ze względu na charakter zjawiska hałasu, pomiary w sieci krajowej i sieciach regionalnych międzywojewódzkich nie są realizowane. Sieci regionalne wojewódzkie obejmują badania wykonywane w zależności od potrzeb w miejscach o szczególnym zagrożeniu i obejmują pomiary hałasu emitowanego z dróg krajowych i wojewódzkich. Sieci lokalne obejmują pomiarami źródła przemysłowe i komunikacyjne.

Podstawowym źródłem uciążliwości akustycznych dla środowiska na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia są hałasy komunikacyjne. Sieć komunikacyjną Gminy tworzą 2 drogi wojewódzkie, drogi powiatowe oraz gminne.

Hałas przemysłowy

Dominującymi źródłami hałasu przemysłowego są: instalacje wentylacji ogólnej, odpylania i odwiórowania, sprężarki, chłodnie, maszyny tartaczne, maszyny stolarskie, maszyny do plastycznej obróbki metalu, maszyny budowlane, węzły betoniarskie, sieczkarnie, specjalistyczne linie technologiczne, transport wewnątrzzakładowy oraz urządzenia nagłaśniające.

WIOŚ w Bydgoszczy prowadzi kontrole w zakresie uciążliwości akustycznej zakładów produkcyjnych i usługowych województwa. W 2012 roku, kontroli w zakresie hałasu emitowanego przez jednostki i podmioty gospodarcze poddano 118 zakładów, stwierdzając 17 przypadków naruszeń dopuszczalnych norm. W latach 2008-2012, na 673 kontrole w zakresie ochrony przed hałasem przemysłowym, zarejestrowano na terenie województwa ponad 20% przypadków przekroczeń dopuszczalnych poziomów dźwięku. W tym czasie do

obowiązujących norm dostosowało się prawie 10% jednostek i podmiotów gospodarczych, u których stwierdzono przekroczenia hałasu.

Badania poziomu hałasu na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia prowadzono w zakresie hałasu przemysłowego w następujących punktach:

- 1) **Gospodarstwo Rolne Magdalena Szczupak - Woźniczka**, Radojewice 54, 88-101 Inowrocław, gm. Dąbrowa Biskupia - od dnia 16.09.2009 r. prawa i obowiązku przeszły na Gospodarstwo Rolne Szczupak Alojzy, Radojewice 54, 88-101 Inowrocław, gm. Dąbrowa Biskupia - pomiary przeprowadzone w punktach na terenie posesji Radojewice 53;

Tabela 18. Pomiary hałasu w Gospodarstwie Rolnym Magdalena Szczupak - Woźniczka, Radojewice 54

L.p.	Kontrolny pomiar hałasu - data	Monitoringowy pomiar hałasu - data	Wynik pomiaru hałasu LAeqT w dB	Przekroczenie wartości dopuszczalnej
1	21.07.2008 r. - dzień	-	Pkt. 1 - 46,8 Pkt. 2 - 45,8	Bez przekroczenia
2	31.07.2009 r. - dzień	-	Pkt. 1 - 51,0 Pkt. 2 - 50,0	Bez przekroczenia
3	25.05.2011 r. - dzień	-	Pkt. 1 - 45,6 Pkt. 2 - 46,3	Bez przekroczenia
4	-	04.07.2011 r. - dzień 04.07.2011 r. - noc	Pkt. 1 - 49,6 Pkt. 2 - 41,6	Bez przekroczenia
5	-	03.07.2013 r. - dzień 03.07.2013 r. - noc	Pkt. 1 - 48,8 Pkt. 2 - 44,7	Bez przekroczenia

Źródło: WIOŚ w Bydgoszczy

- 2) **Zakłady Mięsne „VIANDO” Wanda Szczupak**, Radojewice 54, 88-101 Inowrocław - pomiary przeprowadzone w punktach na terenie posesji Radojewice 52 i Radojewice 53;

Tabela 19. Pomiary hałasu w Zakładach Mięsnych „VIANDO” Wanda Szczupak, Radojewice

L.p.	Kontrolny pomiar hałasu - data	Monitoringowy pomiar hałasu - data	Wynik pomiaru hałasu LAeqT w dB	Przekroczenie wartości dopuszczalnej
1	17.07.2008 r. - dzień	-	Pkt. 1 – 47,8 Pkt. 2 – 50,9 Pkt. 3 – 48,0 Pkt. 4 – 49,0 Pkt. 5 – 50,4	Bez przekroczenia
2	28/29.07.2008 r. - noc	-	Pkt. 1 – 44,1 Pkt. 2 – 44,9 Pkt. 3 – 41,3 Pkt. 4 – 41,9 Pkt. 5 – 43,7	Bez przekroczenia
3	-	04.07.2011 r. – dzień	Pkt.1 – 51,1 Pkt.2 – 53,4	Bez przekroczenia
4	-	04.07.2011 r. – noc	Pkt.1 – 44,4 Pkt.2 – 46,2	Bez przekroczenia
5	-	03.07.2013 r. – dzień	Pkt. 1 – 48,8 Pkt. 2 - 44,7	Bez przekroczenia
6	-	03.07.2013 r. - noc	Pkt. 1 – 48,8 Pkt. 2 - 44,7	Bez przekroczenia

Źródło: WIOŚ w Bydgoszczy

Hałas komunikacyjny

Ze względu na szybki wzrost liczby pojazdów samochodowych i niedostateczną ilość dróg szybkiego ruchu, hałas wytwarzany przez transport samochodowy jest głównym obciążeniem środowiska. O poziomie hałasu komunikacyjnego decyduje wiele czynników, tj.: natężenie ruchu pojazdów, prędkość strumienia pojazdów, rodzaj nawierzchni, płynność ruchu pojazdów, ukształtowanie terenu, przez który przebiega trasa komunikacyjna oraz rodzaj i szerokość drogi.

Teren Gminy Dąbrowa Biskupia przecinają dwie drogi wojewódzkie o numerach 252 i 249. Pozostałe drogi mają charakter lokalny i nie notuje się na nich zwiększonego ruchu pojazdów. Jedynymi obszarami na których występować może podwyższony hałas komunikacyjny są miejscowości i tereny położone wzdłuż dróg wojewódzkich, są to następujące miejscowości: Dąbrowa Biskupia, Pieranie, Stanomin, Ośniszczewko, Bąkowo, Radojewice, Sobiesierne.

WIOŚ w Bydgoszczy nie prowadził pomiarów hałasu komunikacyjnego w Dąbrowie Biskupiej jednak należy stwierdzić, że problem hałasu komunikacyjnego w Gminie ma charakter marginalny. Wyniki badań dotyczące terenu powiatu wskazują, że największą uciążliwością charakteryzują się obszary położone wzdłuż dróg krajowych oraz gęsto zabudowane obszary miejskie. Pomiaru udowodniły, że głównym czynnikiem uciążliwości dróg jest ruch ciężarowy i jednocześnie wskazały na konieczność wyeliminowania go z obszarów gęstej zabudowy i innych terenów chronionych. Badania potwierdzają zasadność skupienia się na szeroko rozumianym monitoringu komunikacyjnym.

Dopuszczalny poziom hałasu dla wskaźników długookresowych i krótkookresowych określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2012 r., poz. 1109).

Tabela 20. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami LAeq D i LAeq N

L.p.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w dB			
		Drogi lub linie kolejowe ¹⁾		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		LAeq D przedział czasu odniesienia równy 16 godz.	LAeq N przedział czasu odniesienia równy 8 godz.	LAeq D przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia	LAeq N przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1	a) Strefa ochronna „A” uzdrowiska b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży ²⁾ c) Tereny domów opieki społecznej d) Tereny szpitali w miastach	61	56	50	40
3	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe ²⁾ d) Tereny mieszkaniowo-usługowe	65	56	55	45
4	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców ³⁾	68	60	55	45

Objaśnienia:

1) Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.

2) W przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.

3) Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefę śródmiejską, jeżeli

charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych.

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku

Tabela 21. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami LDWN i LN, które to wskaźniki mają zastosowanie do prowadzenia długookresowej polityki w zakresie ochrony przed hałasem

L.p.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny długookresowy średni poziom dźwięku A w dB			
		Drogi lub linie kolejowe ¹⁾		Pozostałe objekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		L _{DWN} przedział czasu odniesienia równy wszystkim dobom w roku	L _N przedział czasu odniesienia równy wszystkim nocom	L _{DWN} odniesienia równy wszystkim dobom w roku	L _N przedział czasu odniesienia równy wszystkim nocom
1	a) Strefa ochronna „A” uzdrowiska b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży ²⁾ c) Tereny domów opieki społecznej d) Tereny szpitali w miastach	64	59	50	40
3	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno- wypoczynkowe ²⁾ d) Tereny mieszkaniowo- usługowe	68	59	55	45
4	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców ³⁾	70	65	55	45

Objaśnienia:

1) Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.

2) W przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.

3) Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefę śródmiejską, jeżeli

charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych.

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 roku
w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku

Inspekcja Ochrony Środowiska nie ma możliwości wydania decyzji o administracyjnej karze pieniężnej w przypadku przekroczenia standardów, jakości klimatu akustycznego. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2007 r. Nr 120, poz. 826 ze zm.), ochronie przed hałasem podlegają tereny, w związku, z czym dopuszczalne poziomy hałasu muszą być dotrzymane na granicy terenu podlegającego ochronie akustycznej, a zatem ustalenie nieprzekraczalnej linii zabudowy nie zapewni dotrzymania standardów, jakości środowiska w tym zakresie. Tereny wymagające ochrony akustycznej należy sytuować w takiej odległości od źródeł hałasu, która gwarantuje zachowanie na tych terenach dopuszczalnych poziomów hałasu lub w odległości mniejszej przy zastosowaniach skutecznych środków ograniczających emisję hałasu, co najmniej do poziomów dopuszczalnych.

W związku z powyższym, zarządzający drogami zobowiązani są do podjęcia działań ograniczających uciążliwości akustyczne, ale jeśli hałas powstaje w związku z eksploatacją drogi, nie przewiduje się wydania decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu w środowisku.

7.3.2. Program operacyjny dla obszaru: hałas i wibracje

Cel strategiczny	Ograniczenie uciążliwości hałasu na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia
-------------------------	---

Cele krótkookresowe do roku 2017:

- Ograniczenie emisji hałasu do środowiska.

Cele długookresowe do roku 2021:

- Utrzymanie aktualnego poziomu hałasu w obszarach, w których sytuacja akustyczna jest korzystna.
- Ograniczenie poziomu hałasu emitowanego przez środki transportu w obszarach wzdłuż głównych dróg.
- Wyeliminowanie z użytkowania środków transportu, maszyn i urządzeń, których hałaśliwość nie odpowiada obowiązującym normom.

7.4. Promieniowanie elektromagnetyczne

7.4.1. Stan aktualny

W aktualnym stanie prawnym można wyróżnić promieniowanie:

- jonizujące, występujące w wyniku użytkowania substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych, przed którym ochrona unormowana jest w ustawie z 29 listopada 2000 r. – Prawo atomowe,
- niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne, związane ze zmianami pola elektromagnetycznego wytwarzanego przez źródła energetyczne i radiokomunikacyjne, przed którym ochronę reguluje ustawa Prawo ochrony środowiska, w dziale VI pod nazwą „Ochrona przed polami elektromagnetycznymi”.

Niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne w postaci pól elektromagnetycznych (PEM) zawsze występowało w środowisku naturalnym. Pochodzi ono od naturalnych źródeł, jakimi są np.: Słońce, Ziemia, zjawiska atmosferyczne. Natomiast sztuczne pola elektromagnetyczne zaczęły pojawiać się w środowisku ponad sto lat temu i były związane z techniczną działalnością człowieka. Promieniowanie elektromagnetyczne występuje wszędzie. Do najważniejszych źródeł promieniowania należą:

- stacje i linie energetyczne,
- nadajniki radiowe i telewizyjne oraz CB-radio i radiostacje amatorskie,
- stacje bazowe telefonii komórkowej,
- wojskowe i cywilne urządzenia radionawigacji i radiolokacji,
- urządzenia powszechnego użytku: kuchenki mikrofalowe, monitory, aparaty komórkowe itp.

Zgodnie z art. 3 pkt 18 u.p.o.ś przez pola elektromagnetyczne rozumie się pole elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz.

Zgodnie z Ustawą, celem regulacji dotyczących pól elektromagnetycznych jest: utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej lub na poziomie dopuszczalnych wartości, a w przypadku, gdy normy są przekroczone, zmniejszenie emisji pól do poziomu dopuszczalnego. Wartości dopuszczalne natężenia pól elektromagnetycznych określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. (Dz. U. nr 192, poz. 1883), podając je osobno dla terenów przeznaczonych pod zabudowę oraz dla miejsc dostępnych dla ludzi, zgodnie z art. 122 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska. Owe dopuszczalne wartości są zgodne z rekomendacjami Rady Europy oraz zaleceniami międzynarodowych organizacji zajmujących się kwestiami ochrony przed promieniowaniem.

W zakresie promieniowania elektromagnetycznego dla człowieka istotne są mikrofałe, radiofałe i fałe o bardzo niskiej częstotliwości (VLF), a także fałe o ekstremalnie niskiej

częstotliwości (FW). Ważną cechą pól elektromagnetycznych jest to, że ich natężenie spada wraz z rosnącą odległością od źródła, które je wytwarza.

Promieniowanie niejonizujące uważa się obecnie za jedno z poważniejszych zanieczyszczeń środowiska. Pole elektromagnetyczne wytwarzane przez silne źródło niekorzystnie zmienia warunki bytowania człowieka, wpływa na przebieg procesów życiowych. Może powodować wystąpienie zaburzeń funkcji ośrodkowego układu nerwowego, układów: rozrodczego, hormonalnego, krwionośnego oraz narządów słuchu i wzroku. Obecnie prowadzone są także badania nad wpływem promieniowania elektromagnetycznego na powstawanie nowotworów u człowieka.

Monitoring pól elektromagnetycznych polega na wykonywaniu w cyklu trzyletnim pomiarów natężenia składowej elektrycznej pola w 135 (po 45 razy na rok) punktach pomiarowych rozmieszczonych równomiernie na obszarze województwa, w miejscach dostępnych dla ludności usytuowanych w:

- a) centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tysięcy,
- b) pozostałych miastach,
- c) terenach wiejskich.

Dla każdej z powyższych grup terenów wybiera się po 15 punktów, dla każdego roku kalendarzowego. Pomiary wykonuje się w odległości nie mniejszej niż 100 m od źródeł emitujących pola elektromagnetyczne, dla zakresu częstotliwości od 3 MHz do 300 GHz.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w 2012 roku prowadził okresowe badania pól elektromagnetycznych zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisko (Dz. U. nr 221, poz. 1645).

Badania monitoringowe pola elektromagnetycznego (PEM) prowadzono na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia na stacji bazowej w miejscowości Wola Stanomińska:

- Stacja bazowa PTK Centertel Sp z o. o.
- Numer: 5553/2778 (3394)/(45951N!)
- Nazwa: Wola Stanomińska (GDY_DABROWABI_WOI_ASTANOMINS)
- Adres: Ośniszczewko 46 Współrzędne GPS: 52° 49'36718° 30' 16”

Tabela 22. Zestawienie wyników pomiarów ze stacji bazowej PTK Centertel Sp z o. o. w Woli Stanomińskiej

Opis miejsca	Natężenie pola elektr. [V/m]	Niepewność pomiaru [V/m]	Wysokość pomiaru
Wzdłuż ogrodzenia stacji bazowej	<1,0	p.cz.*	0,3-2,0
Wzdłuż drogi dojazdowej do stacji bazowej	<1,0	p.cz.*	0,3-2,0
Wzdłuż kierunków promieniowania anteny	<1,0	p.cz.*	0,3-2,0
W otoczeniu stacji bazowej	<1,0	p.cz.*	0,3-2,0
Ośnischzewko 1- firma przerobu folii			
W płaszczyźnie drzwi wejściowych do budynku	<1,0	p.cz.*	0,3-2,0
Wzdłuż hali przerobu folii	<1,0	p.cz.*	0,3-2,0
W płaszczyźnie drzwi wejściowych do magazynu	<1,0	p.cz.*	0,3-2,0
Wzdłuż magazynu	<1,0	p.cz.*	0,3-2,0
Na środku magazynu	<1,0	p.cz.*	0,3-2,0
W płaszczyźnie drzwi wejściowych do budynku gospodarczego	<1,0	p.cz.*	0,3-2,0
Wzdłuż budynku gospodarczego	<1,0	p.cz.*	0,3-2,0
Wzdłuż kierunków promieniowania anten w odległości do 110 m od Stacji Bazowej (teren rolniczy, brak zabudowy)	<1,0	p.cz.*	0,3-2,0

*Poniżej czułości zestawu pomiarowego

Źródło: WIOŚ w Bydgoszczy

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych wartości natężenia PEM. Średnie wartości nie przekroczyły poziomu 0,3 – 2,0 V/m, gdzie wartość dopuszczalna wynosi 7 V/m.

➤ SIECI I URZĄDZENIA WYSOKIEGO, ŚREDNIEGO I NISKIEGO NAPIĘCIA

Na terenie Gminy istnieje rozbudowana sieć elektroenergetyczna głównie NN i częściowo SN. Wszystkie miejscowości mają dostęp do sieci elektroenergetycznej, drogi są oświetlone.

➤ INSTALACJE RADIOKOMUNIKACYJNE

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia znajdują się następujące maszty telefonii komórkowej:

- 1) Czynna - stacja bazowa telefonii komórkowej PLUS GSM NR BT- 4 3893 „OŚNISZCZEWKO” (w miejscowości Ośnischzewko, gm. Dąbrowa Biskupia) na terenie istniejącej stacji bazowej telefonii komórkowej PTK CENTERTEL, przy wykorzystaniu wieży kratowej o wysokości 50, 5 m n.p.m. przeznaczonej na urządzenia zasilające, sterujące i nadawczo – odbiorcze stacji.

Na wieży zostały zainstalowane następujące typy anten:

- trzy anteny sektorowe – odbiorczo-nadawcze typu Kathrein 739 686 zawieszono na wysokości 42, 6 m n.p.t. i ukierunkowane po jednej wzdłuż azymutu 60N, 160N, 280N,
- jedna antena mikrofalowa – radioliniowa typu Andrew VHLP2-130 zawieszona na wysokości 42, 5 m n.p.t. i ukierunkowana wzdłuż azymutu 348N.

- 2) Czynna – wieża telekomunikacyjna (dz. 144/8 i 144/9 w m. Radojewice, gm. Dąbrowa Biskupia) - wieża telekomunikacyjna H=110M z drabiną falowodową – komunikacyjną i pomostami do obsługi i konserwacji anten. Anteny:
- Liniowa, wys. zawieszenia 113,0m;
  - Lr. Ø 3,0m, wys. zawieszenia 110,0m;
  - Lr. Ø 3,0m, wys. zawieszenia 105,0m;
  - Lr. Ø 1,8m, wys. zawieszenia 45,0m;
  - Lr. Ø 1,8m, wys. zawieszenia 40,0m;
- 3) Stacja bazowa telefonii komórkowej nr 35143 na istniejącym budynku elewatora położonym w obrębie miejscowości Radojewice 54, na działce nr 93 na wniosek Polskiej Telefonii Cyfrowej Sp. z.o.o. Zakres inwestycji obejmuje montaż 3 anten systemu telefonii cyfrowej na istniejącym elewatorze (na działce nr 93 w m. Radojewice) o wysokości 19,8m. Stacja emituje pola elektromagnetyczne w paśmie częstotliwości 900 MHz, a ich moc równoważna izotropowo będzie wyższa od 100W.

Anteny sektorowe:

Sektory	Azymut [°]	Rodzaj i typ anteny	Pasmo pracy [MHz]	Maksymalny zasięg promieniowania przekraczającego wartość dopuszczalną w zakresie = 0,1 W/m ² [m]	Obliczona moc w zakresie P PR (EIPR) [W]	Wysokość zawieszenia anteny (środek geometryczny) w zakresie n.p.t [m]
1	27	Bluewave BW9418Y	900	6,1	46,22	22,10
2	120	Kathrein 737906	900	8,4	89,23	20,45
3	270	Kathrein 737906	900	8,7	95,36	20,45

- 4) Projektowana Stacja bazowa telefonii komórkowej PLUS GSM we wsi Parchanie na terenie działki nr 56/1 - obręb geodezyjny Parchanie. W skład stacji BT 42571 wchodzi: system antenowy, urządzenia nadawczo – odbiorcze (szafy sterujące) oraz trakt feederowy łączący urządzenia nadawczo-odbiorcze z antenami. Stacja bazowa pobudowana na wieży kratowej nr BT 42571 o wysokości h = 40, 5 m.

Konfiguracja stacji bazowej (anten sektorowe)									
antena	sektor	Typ anteny	system	Azymut	Wysokość zawieszenia (środek geom.) [m.n.p.m]	Max moc nadajnika	Całkowite tłumienie toru	Pasmo	EIRP
A1	S1	BSA1006	GSM	0	38,29	46,6	2,37	900	2048
A2	S2	BSA1006	GSM	120	38,29	46,6	2,37	900	2048
A3	S3	BSA1006	GSM	240	38,29	46,6	2,37	900	2048
A4	U1	BSA1022	UMTS	0	37,99	40	0,7	2000	3909

A5	U2	BSA1022	UMTS	120	37,99	40	0,7	2000	3909
A6	U3	BSA1022	UMTS	240	37,99	40	0,7	2000	3909

Konfiguracja anten parabolicznych							
Antena	Typ anteny	Średnica	Pasmo pracy	azymut	Wysokość zawieszenia (środek geom.) [m.n.p.m.]	Moc wyjściowa nadajnika [dBm]	Zysk energetyczny
M1	RLA(1) 20-12	1,2	18-23	24	35	18	48
M2	RLA(1) 20-12	1,2	18-23	148	40,5	18	48
M3	RLA(1)13-12	1,2	13	248	40,5	20	43,5
M3a	RLA(1) 20-12	1,2	18-23	248	40,5	18	48
M4	RLA(1) 20-12	1,2	18-23	275	35	18	48
M5	RLA(1)13-12	1,2	13	315	35	20	43,5
M5a	RLA(1) 20-12	1,2	18-23	315	35	18	48
M6	RLA(1) 20-12	1,2	18-23	356	40,5	18	48

Decyzja znak. KOM /JR/ 7624 – 11/IX /2009/2010 o środowiskowych uwarunkowaniach wydana przez Wójta Gminy Dąbrowa Biskupia z dnia 03.09.2010 r.

Działka nr 56/1 - obręb geodezyjny Parchanie jest to teren w obrębie, którego nie występuje zabudowa mieszkaniowa, nie było również protestów społeczności lokalnej w trakcie prowadzonego postępowania administracyjnego.

7.4.2. Program operacyjny dla obszaru: Promieniowanie elektromagnetyczne

Cel strategiczny	Ochrona przed działaniem promieniowania elektromagnetycznego
-------------------------	---

Dynamiczny postęp technologiczny obliguje do wyznaczenia celów i zadań także w obszarze promieniowania elektromagnetycznego. Pomimo braku dotychczasowych zidentyfikowanych przekroczeń dopuszczalnych norm w tym zakresie na terenie Gminy, nie jest wykluczone, że do 2021 r. zjawisko to wystąpi. W związku z tym, cele krótko- i długoterminowe w analizowanym obszarze skoncentrowano na utrzymaniu promieniowania elektromagnetycznego na bezpiecznym poziomie. Osiągnięcie tak postawionych celów jest uwarunkowane realizacją konkretnych działań ekologicznych.

Cele krótkookresowe (do roku 2017) i długookresowe (do roku 2021):

- Zachowanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych norm.

7.5. Poważne awarie i zagrożenia naturalne

7.5.1. Stan aktualny

ZAGROŻENIA NATURALNE

Zagrożenia naturalne występujące na obszarze Gminy Dąbrowa Biskupia związane są ze zjawiskami meteorologicznymi i hydrologicznymi. Zjawiska meteorologiczne to głównie susza glebowa i wynikające stąd duże zagrożenie pożarowe terenów leśnych. Natomiast

występujące lokalnie deszcze mogą być przyczyną zagrożeń powodziowych, jednak są one ściśle związane z cechami fizycznymi systemu hydrologicznego.

- **ZAGROŻENIE POWODZIOWE**

Zgodnie z ustawą Prawo Wodne (Dz.U. 2001.115.1229 z póź. zmianami), obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi obejmują:

- obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią, w szczególności tereny między wałem przeciwpowodziowym a linią brzegową określoną na podstawie studium sporządzanego przez dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej,
- obszary potencjalnego zagrożenia powodzią obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadkach: przelania się wód przez koronę wału, zniszczenia lub uszkodzenia wałów przeciwpowodziowych oraz zniszczenia lub uszkodzenia budowli piętrzących.

Ze względu na brak dużych i znaczących cieków wodnych, zagrożenie powodziowe na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia nie występuje.

- **SUSZE**

Analizowany obszar charakteryzuje się sumą opadów najniższą w kraju, dlatego zagrożenie suszą jest wysokie. Niedobór opadów jest szczególnie dotkliwy w okresie suszy i może prowadzić do strat materialnych, głównie na obszarach rolnych, związanych z działalnością człowieka.

- **POŻARY**

Skutkiem długotrwałej suszy mogą być również pożary lasów. Do najbardziej zagrożonych pożarami zaliczają się tereny leśne położone wzdłuż szlaków drogowych i dróg kołowych oraz lite młodniki sosnowe, przylegające do łąk i pastwisk.

W Gminie Dąbrowa Biskupia lasy i grunty leśne zajmują powierzchnię 2 991 ha co stanowi ok. 20,3% powierzchni Gminy. Lasy w przeważającej części są publiczne w zarządzie Lasów Państwowych należących do Nadleśnictwa Gniewkowo. Lasy województwa kujawsko – pomorskiego należą do jednych z najbardziej zagrożonych pożarami w Polsce. Prawie 90% obszarów leśnych zostało zakwalifikowanych do I i II kategorii zagrożenia.

Oprócz suszy przyczynami pożarów lasów mogą być: uderzenia piorunów, podpalenia, sabotaż, zaproszenie ognia.

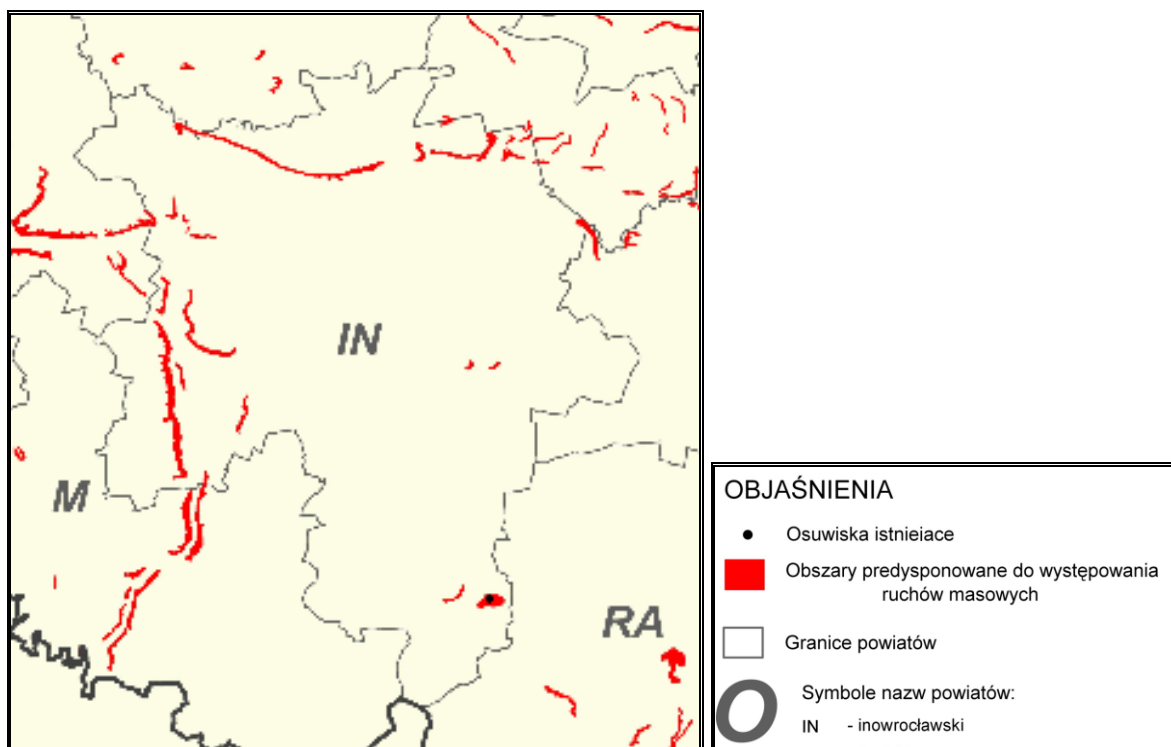
- **OSUWISKA**

Zgodnie z „Instrukcją opracowania Mapy osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi w skali 1:10 000” opracowaną przez Państwowy Instytut Geologiczny w 2008 roku na zlecenie Ministra Środowiska na terenie województwa kujawsko-pomorskiego występują

osuwiska i obszary predysponowane do występowania ruchów masowych. Wśród tych obszarów znalazł się również powiat inowrocławski, na którym zidentyfikowano kilkadziesiąt osuwisk oraz znacznie więcej obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych – zwłaszcza w północnej i zachodniej części powiatu.

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia nie występuje zagrożenie związane z osuwiskami.

Rysunek 9. Osuwiska i obszary predysponowane do występowania ruchów masowych w województwie kujawsko-pomorskim, powiat inowrocławski

Źródło: http://geoportal.pgi.gov.pl/css/sopo/mapy/woj_kuj-pomorskie.jpg

• HURAGANY, GRADOBICIA I OBLODZENIA

Na terenie powiatu inowrocławskiego i Gminy Dąbrowa Biskupia istnieje niewielkie prawdopodobieństwo wystąpienia huraganów, czy przejścia trąb powietrznych, jednak nie można go wykluczyć. W ostatnich latach częstym zjawiskiem stają się silne wiatry z prędkością przekraczającą 100 km/h. Przewidzenie takich zjawisk jest niezwykle trudne, dlatego należy podejmować działania profilaktyczne i informowanie społeczeństwa o zagrożeniu.

Uciążliwe i niebezpieczne dla mieszkańców mogą być oblodzenia powstające w wyniku zamarzania strug deszczu. Często powodują utrudnienia w komunikacji oraz niszczenie infrastruktury technicznej.

Gradobicia występują najczęściej raz z burzami w okresie letnim i prowadzą do zniszczenia upraw i mienia.

- **TRZĘSIENIA ZIEMI**

Na obszarze Gminy Dąbrowa Biskupia trzęsienia ziemi nie występują.

POWAŻNE AWARIE

Zagadnienia związane z poważnymi awariami zostały uregulowane przede wszystkim w Ustawie Prawo ochrony środowiska (tytuł IV „Poważne awarie”). Definicja ustawowa określa poważną awarię jako „zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałą w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych sytuacji, prowadząca do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem” (art. 3, ust. 23) . Definicja ta jest zbieżna z Dyrektywą Seveso II (96/82/WE) oraz Konwencją z 1992 r. w sprawie transgranicznych skutków awarii przemysłowych.

- **AWARIE ELEKTROWNI JĄDROWYCH**

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego nie znajduje się żadna elektrownia jądrowa. W związku z tym, ryzyko wystąpienia takiej awarii na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia nie występuje.

- **AWARIE OBIEKTÓW PRZEMYSŁOWYCH**

Zakładem stwarzającym zagrożenie awarią przemysłową jest każdy zakład, na którego terenie znajdują się substancje niebezpieczne, mogące spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi lub środowiska. Ze względu na rodzaj i ilość substancji niebezpiecznych zakłady dzielimy, zgodnie z art. 248, ust. 1 u.p.o.ś., na:

- zakłady o zwiększonym ryzyku – zakłady, na których terenie znajdują się mniej niebezpieczne substancje lub ich ilość jest mniejsza;
- zakłady o dużym ryzyku.

W latach 2006-2009 na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wystąpiło łącznie 70 zdarzeń o znamionach poważnych awarii. Pięć z zaistniałych zdarzeń w latach 2006-2009 kwalifikowało się do zgłoszenia, zgodnie z wytycznymi wynikającymi z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłaszania do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

Dominującym rodzajem zdarzeń o znamionach poważnych awarii, które wystąpiły na terenie województwa w latach 2006-2009 były zdarzenia z udziałem materiałów:

- klasy 2 (gazy) - 24 zdarzenia, co stanowiło 34,28% ogółu zaistniałych zdarzeń,
- klasy 9 (różne materiały. i przedmioty niebezpieczne) - 20 zdarzeń, co stanowiło 28,57% ogółu zaistniałych zdarzeń,

- klasy 3 (materiały ciekłe zapalne) - 13 zdarzeń, co stanowiło 18,57% ogółu zaistniałych zdarzeń,
- klasy 8 (materiały żrące) - 6 zdarzeń, co stanowiło 8,57% ogółu zaistniałych zdarzeń.

Pozostałe 7 zdarzeń 10,1% miało miejsce z udziałem materiałów trujących (1), utleniających (2), stałych zapalnych (1) i materiałów i przedmiotów wybuchowych (3).

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia brak jest zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Jedynymi obiektami mogącymi w znacząco negatywny sposób oddziaływać na środowisko przyrodnicze są:

- nieczynne składowisko odpadów w Stanominie,
- oczyszczalnia ścieków,
- zbiorniki stacji paliw w Dąbrowie Biskupiej.

Negatywny wpływ wymienionych obiektów na środowisko może mieć miejsce tylko w przypadku awarii bądź rażących błędów w eksploatacji tych urządzeń. Oddziaływanie składowiska odpadów na wody podziemne i środowisko gruntowe jest monitorowane poprzez system piezometrów zamontowanych w sąsiedztwie tych obiektów.

- **ATAKI TERRORYSTYCZNE**

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia ryzyko wystąpienia ataków terrorystycznych nie występuje.

- **TRANSPORT SUBSTANCJI NIEBEZPIECZNYCH**

Ważnym źródłem zagrożenia poważnymi awariami jest transport niebezpiecznych ładunków, bowiem przez obszar Gminy Dąbrowa Biskupia przebiegają ważne szlaki komunikacji drogowej (tj. drogi wojewódzkie nr 252 Inowrocław - Włocławek i 246 Dąbrowa Biskupia - Złotniki Kujawskie), którymi przewożone są m.in. materiały niebezpieczne.

7.5.2. Program operacyjny dla obszaru: Poważne awarie i zagrożenia naturalne

Cel strategiczny	Zapobieganie skutkom poważnych awarii i zagrożeniom naturalnym
-------------------------	---

Cele krótkookresowe do roku 2017:

- Zapobieganie poważnym awariom.
- Dysponowanie sprawnym systemem zapobiegawczo-interwencyjno-ratunkowym na wypadek wystąpienia poważnej awarii lub klęski żywiołowej.
- Wzrost świadomości społecznej w zakresie zapobiegania awariom i klęskom naturalnym i postępowania w przypadku ich wystąpienia.

Cele długookresowe do roku 2021:

- Minimalizacja ryzyka wystąpienia poważnej awarii.
- Ochrona ludności przed skutkami poważnej awarii lub klęski żywiołowej.

8. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

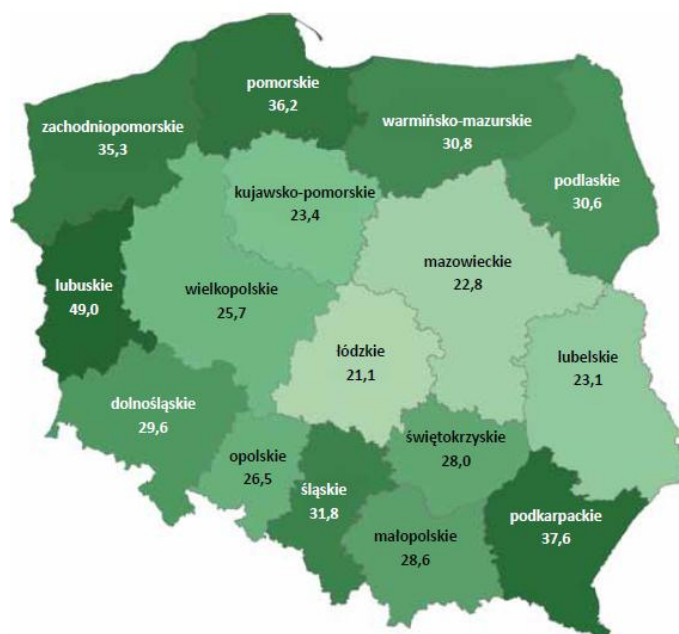
8.1. Ochrona przyrody i krajobrazu

8.1.1. Stan aktualny

LASY

Województwo kujawsko-pomorskie jest województwem o jednym z niższych poziomów lesistości w kraju – w 2011 r. 23,4% powierzchni województwa stanowiły lasy.

Rysunek 10. Lesistość Polski wg województw

Źródło: Raport o stanie lasów w Polsce w 2011 r.

Gmina Dąbrowa Biskupia nie zalicza się do gmin o dobrze rozwiniętej funkcji leśnej; rolniczy charakter Gminy sprawia, że powierzchnia lasów i gruntów leśnych wynosi ponad 3 tys. ha, co kształtuje lesistość na poziomie około 19% przy średniej lesistości wynoszącej w województwie 23,1%.

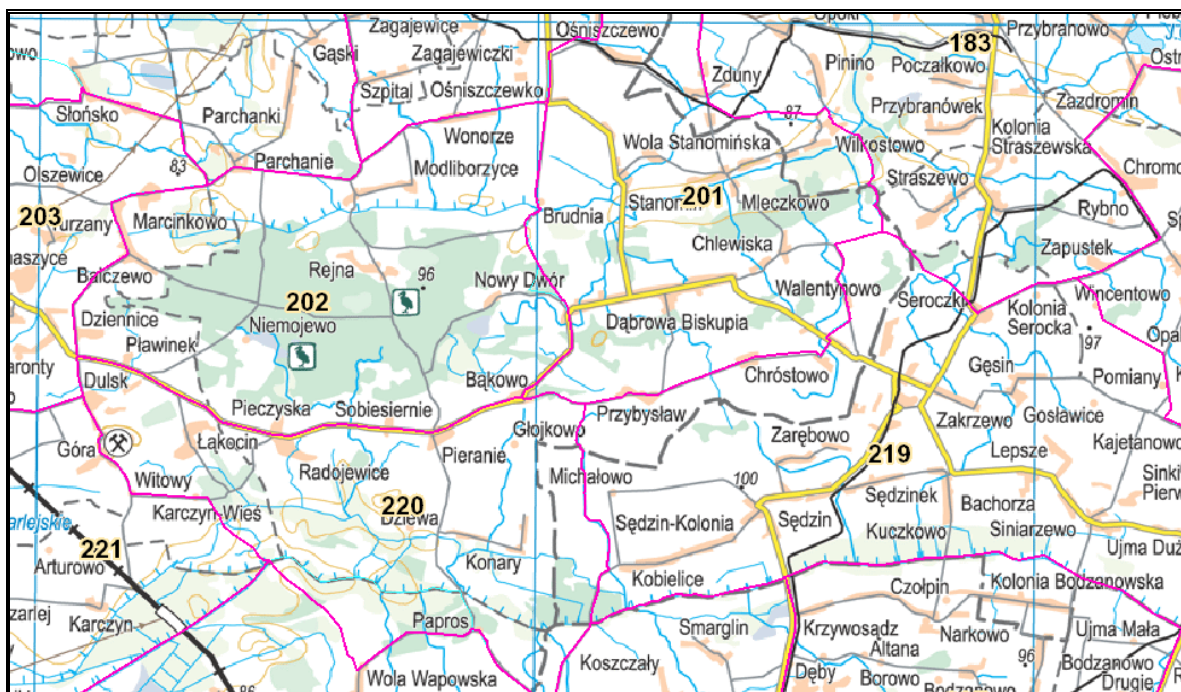
Lasy w przeważającej części są publiczne w zarządzie Lasów Państwowych należących do Nadleśnictwa Gniewkowo, którego całkowita powierzchnia wynosi 22 858 ha. Największe kompleksy leśne położone są we wsiach: Niemojowo, Pieranie Chróstowo – Walentynowo, Modliborzyce, Brudnia, Stanomin, Chlewiska, Dąbrowa Biskupia, Mleczkowo, Nowy Dwór, Radojewice i Rejna. Lasy Nadleśnictwa wchodzi w skład kompleksu leśnego Puszczy

Bydgoskiej, ciągnącego się od Torunia do Nakła stanowiącego własność państwową, jako tzw. bory królewskie. Ze względu na położenie pomiędzy dużymi ośrodkami miejskimi i specyficzne ukształtowanie terenu – wielkie kompleksy wydm śródlądowych, prawie całość lasów Nadleśnictwa to lasy ochronne. Z podobnych względów większość lasów uznano za obszar chronionego krajobrazu. Na terenie Nadleśnictwa utworzone zostały dwa rezerваты: „Balczewo” z łągowiskami płąctwa błotnego i „Rejna” – ze stanowiskami wisienki karłowatej. Bardzo ubogie gleby Nadleśnictwa, powstałe na piaskach rzecznych i wydmych, warunkują typ szaty roślinnej.

Panującym typem są bory sosnowe, w większości bory świeże i suche, bardzo silnie narażone na pożary. Siedliska wilgotne porastają olchy. Z poszczególnych gatunków drzew najwięcej powierzchni zajmują sosna i modrzew (około 90%), dąb i jesion, a w dalszej kolejności brzoza, akacja, olcha, świerk, buk, topola, grab, lipa. Wśród typów siedliskowych dominuje bór świeży.

W kompleksie leśnictwa Rejna i Balczewo, w części zachodniej lasów, funkcjonuje także ścieżka turystyczna z odpowiednią infrastrukturą. Miejsce to odwiedzane jest najczęściej przez mieszkańców pobliskiego Inowrocławia.

Rysunek 11. Granice obwodów łowieckich na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia - stan na luty 2014 r.

Źródło: <http://mapy.infoteren.pl/obwody%20lowieckie/>

Teren Gminy Dąbrowa Biskupia objęty jest czterema obwodami łowieckimi, co prezentuje rysunek 11. Obwody łowieckie uwzględniają lokalne uwarunkowania przyrodnicze i nie

pokrywają się z granicami administracyjnymi Gminy. Teren Gminy położony jest w obrębie następujących obwodów łowieckich nr:

- 201 „Dąbrowa Biskupia”,
- 202 „Rejna”,
- 219 „Zakrzewo”,
- 220 „Konary”.

Lasy narażone są na liczne zagrożenia o charakterze naturalnym i antropogenicznym, tj.: dominacja gatunków iglastych, jako gatunków panujących, gradacje szkodliwych owadów, patogenicznych grzybów, czy gryzoni, przejmowanie obszarów leśnych na działki budowlane i rekreacyjne oraz towarzysząca temu zjawisku wzrastająca sieć dróg, zmiany stosunków wodnych wynikające z obniżania się sumy opadów rocznych, słabej retencji i nieprawidłowych melioracji, a także pożary.

Kwestie dotyczące ochrony przeciwpożarowej lasów regulują przepisy na szczeblu unijnym oraz krajowym. Wśród najważniejszych aktów prawnych poruszających tematykę przeciwpożarową lasów wyróżnić można:

- Rozporządzenie Rady nr 2158/92 z dnia 23 lipca 1992 r. o ochronie lasów Wspólnoty przed pożarami,
- Rozporządzenie nr 2152/2003 Parlamentu Europejskiego i rady z dnia 17 listopada 2003 r. dotyczące monitorowania wzajemnego oddziaływania lasów i środowiska naturalnego we Wspólnocie,
- Rozporządzenie rady nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Wśród aktów prawnych obowiązujących na szczeblu krajowym zaliczyć można:

- Ustawę o lasach z dnia 28 września 1991 r. (art. 9, 13, 18, 26, 30),
- Ustawę o ochronie przeciwpożarowej z dnia 24 sierpnia 1991 r. (art. 3, 4),
- Ustawę o transporcie kolejowym z dnia 28 marca 2003 r. (art. 55),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad bezpieczeństwa przeciwpożarowego lasów,
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 kwietnia 2006 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów,
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonywania robót ziemnych w sąsiedztwie linii

kolejowej, a także sposobu urządzania i utrzymania zasłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych.

Wśród przepisów wewnętrznych można wyróżnić:

- Statut Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe,
- Instrukcję ochrony przeciwpożarowej obszarów leśnych,
- Zarządzenia i decyzje Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych.

OBIEKTY I OBSZARY CHRONIONE

W Polsce stosuje się następujące formy ochrony przyrody: parki narodowe i krajobrazowe, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, obszary specjalnej ochrony ptaków i specjalne obszary ochrony siedlisk NATURA 2000, ochronę gatunkową roślin, zwierząt i grzybów, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne oraz zespoły przyrodniczo-dokumentacyjne. Cztery pierwsze formy ochrony, tzn.: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu stanowiły krajową sieć obszarów chronionych, uzupełnionych przez obszary NATURA 2000 oraz formy uznaniowe (w świetle obecnych przepisów prawnych mogą być powołane uchwałą Rad Gminnych), obejmujące użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, stanowiska dokumentacyjne i pomniki przyrody.

Na obszarze Gminy Dąbrowa Biskupia występują różne formy ochrony przyrody o znaczeniu krajowym jak i międzynarodowym. Z wymienionych w art.6 Ustawy o ochronie przyrody form ochrony **występują tu: obszar chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne, rezerваты przyrody, pomniki przyrody.**

- **OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU**

Zachodnia i północno – zachodnia część Gminy, w okolicach Rejny, Niemojewa i Radojewic, położona jest w strefie **Obszaru Chronionego Krajobrazu Lasów Balczewskich**. Obszar ten zajmuje na terenie Gminy powierzchnię ok. 1 700 ha, przy czym obejmuje on głównie kompleks leśny wykształcony na słabych glebach i piaskach przewianych. Ustanowiony on został Rozporządzeniem nr 145/95 Wojewody Bydgoskiego z dnia 17 sierpnia 1994 r. zmieniającym Rozporządzenie nr 9/91 z dnia 14 czerwca 1991 r. w sprawie utworzenia 22 obszarów chronionego krajobrazu w województwie bydgoskim (Dz. Urz. Woj. Bydg. Nr 10, poz. 102).

Na Obszarze Chronionego Krajobrazu Lasów Balczewskich obowiązują uwarunkowania określone w uchwale nr VI/106/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 marca 2011 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 99, poz. 793).

- OBSZARY NATURA 2000

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia nie występują obszary NATURA 2000.

- KORYTARZE EKOLOGICZNE

Przez teren Gminy Dąbrowa Biskupia przebiega **Północno-Centralny Korytarz Ekologiczny** wyznaczony przez Zakład Badania Ssaków PAN, pn. Gopło.

Korytarz Północno-Centralny (KPnC) rozpoczyna się w Puszczy Białowieskiej, przechodzi przez Lasy Mielnickie, biegnie doliną Bugu przez Puszcze Białą i Kurpiowską. W Puszczy Kurpiowskiej rozdziela się. Jedno odgałęzienie lasami leżącymi wzdłuż dolin rzek Omulew i Orzyc prowadzi do Lasów Napiwodzko-Ramuckich, a następnie skręca do Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego. Drugie odgałęzienie dochodzi do tego parku pasem rozdrobnionych lasów powyżej Mławy. Następnie korytarz skręca na południe do Lasów Włocławskich, przekracza Wisłę i dociera do Puszczy Bydgoskiej, a potem do Lasów Sarbskich. Tam rozdziela się i dochodzi dwiema odnogami przez Puszcze Notecką i Lasy Lubuskie oraz przez Puszcze Drawską i Lasy Gorzowskie do Parku Narodowego Ujście Warty.

Utrzymanie korytarzy ekologicznych i właściwe gospodarowanie w ich obrębie może mieć istotne znaczenie dla ochrony siedlisk i gatunków, zwłaszcza na obszarach Natura 2000. Zachowanie drożności i ciągłości korytarzy jest kluczowe dla zachowania spójności sieci. Działanie to jest bowiem ukierunkowane na zniesienie lub ograniczenie barier dla przemieszczania się zwierząt, które tworzy istniejąca infrastruktura oraz przywracanie i poprawę łączności między obszarami chronionymi.

Ponadto, część Gminy Dąbrowa Biskupia znajduje się na terenie zintegrowanego systemu przyrodniczego, mającego zapewnić ciągłość między obszarami chronionymi, który wyznaczono w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

- REZERWATY PRZYRODY

Na terenie Gminy znajdują się dwa rezerwaty przyrody: „Rejna” i „Balczewo”.

- **Rezerwat „Rejna”** o powierzchni 5,8 ha, utworzony Zarządzeniem nr 22 Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 31 stycznia 1962 r. jest rezerwatem florystycznym. Obejmuje on fragment boru sosnowego i sosnowego z domieszką dębów z wiśnią karłowatą.
- **Rezerwat „Balczewo”** jest rezerwatem faunistycznym, utworzonym ze względów naukowych i dydaktycznych dla ochrony miejsc lęgowych ptaków błotnych i wodnych. Zajmuje on powierzchnię 24,4 ha. Powstał na mocy Zarządzenia nr 14 Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 14 stycznia 1963 r. Rezerwat obejmuje bagno

porośnięte na całej powierzchni trzcina, turzycą oraz kępami wierzby krzaczastej. Dla niniejszego rezerwatu przyrody, obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Nr 0210/20/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 26 sierpnia 2013 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Balczewo” (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2700).

Oba rezerwaty posiadają otulinę w postaci kompleksów leśnych.

Na terenie obu rezerwatów przyrody ustalone zostały plany ochrony:

- zarządzenie Nr 0210/21/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 26 sierpnia 2013 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Balczewo” (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2701) - celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie siedlisk gatunków ptaków wodno-błotnych.

Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu ochrony są:

- obniżanie poziomu wody w rezerwacie oraz związane z tym pogorszenie jakości siedlisk ptaków wodno - błotnych,
- postępująca sukcesja szuwarów, zakrzewień i zadrzewień,
- położenie rezerwatu na gruntach Skarbu Państwa zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Gniewkowo.

Identyfikacja zagrożeń wewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków
Obniżanie poziomu wody w rezerwacie oraz związane z tym pogorszenie jakości siedlisk ptaków w	Wykonanie badań hydrologicznych i geodezyjnych określających przyczynę niekorzystnych zmian hydrologicznych oraz zabiegi (rozwiązania techniczne) mające na celu utrzymanie właściwego poziomu wody w rezerwacie (opracowanie powinno zawierać identyfikację problemu niedoboru wody na terenie rezerwatu oraz określać rodzaj zabiegów (rozwiązań technicznych) niezbędnych dla rozwiązania problemu niekorzystnych zmian hydrologicznych).
Sukcesja roślinności szuwarowej, krzewiastej i drzew na terenie rezerwatu	Koszenie i usuwanie biomasy na obszarze szuwaru, usuwanie pojedynczych krzewów i drzew oraz ich większych skupień. W przypadku nadmiernego zarastania zbiornika wodnego, ograniczenie rozwoju roślinności szuwarowej (głównie trzciny) poprzez mechaniczne niszczenie kłaczy oraz wykaszanie.

- zarządzenie Nr 14/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 12 grudnia 2011 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Rejna” (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 312, poz. 2701) - celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnego stanowiska wiśni karłowatej *Cerasus fructicosa* w świetlistym borze mieszanym.

Identyfikacja zagrożeń wewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania
-------------------------------------	-------------------------------------

	istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków
Przekształcenia zbiorowisk roślinnych, prowadzące do ocienienia wiśni karłowatej <i>Cerasus fruticosa</i> .	Usuwanie nadmiaru podszytu zagrażającego stanowiskom wiśni karłowatej <i>Cerasus fruticosa</i> .
Krzyżowanie się wiśni karłowatej <i>Cerasus fruticosa</i> z wiśnią pospolitą <i>Cerasus vulgaris</i> .	Nie wprowadzanie do okolicznych lasów wiśni pospolitej <i>Cerasus vulgaris</i> .
Ekspansja obcych gatunków roślin, zwłaszcza czeremchy amerykańskiej <i>Padus serotina</i> .	Sukcesywne usuwanie obcych gatunków roślin, w tym czeremchy amerykańskiej <i>Padus serotina</i> .
Niszczenie stanowisk dziewięcisiła bezłodygowego <i>Carlina acaulis</i> oraz wiśni karłowatej <i>Cerasus fruticosa</i> , w związku z zabiegami ochronnymi prowadzonymi do prześwietlenia warstwy podszytu.	Zabezpieczenie stanowisk roślin chronionych. Po zakończeniu prac wyciętą biomasę usuwać poza teren rezerwatu.
Mechaniczne uszkodzenie osobników wiśni karłowatej <i>Cerasus fruticosa</i> w wyniku wiatrolomów i wywrotów drzew.	Usuwanie drzew stanowiących bezpośrednie zagrożenie dla wiśni karłowatej <i>Cerasus fruticosa</i> .
Presja ze strony ludności miejscowej i turystów.	Bieżące patrolowanie rezerwatu przez służbę leśną w czasie natężenia ruchu turystycznego. Ustawienie tablicy informacyjnej o charakterze edukacyjnym.

- UŻYTKI EKOLOGICZNE

Z inicjatywy Nadleśnictwa Gniewkowo utworzonych zostało 12 użytków ekologicznych, obejmujących tereny bagienne:

- 1) Bagno o powierzchni 1,93 ha oznaczone w ewidencji gruntów obrębu Rejna jako części działek nr 225/1,225/2 LP, oznaczone w ewidencji Administracji Lasów Państwowych jako oddział nr 225f leśnictwa Balczewo obrębu Gniewkowo nadleśnictwa Gniewkowo, położone w pobliżu miejscowości: Radojewice w gminie Dąbrowa Biskupia, stanowiące własność Skarbu Państwa pod zarządem Nadleśnictwa Gniewkowo. Nr rejestru wojewódzkiego - 445.
- 2) Bagno o powierzchni 7,06 ha oznaczone w ewidencji gruntów obrębu Rejna jako część działki nr 225/1 oraz obrębu Niemojewe jako część działki nr 225/2 LP, oznaczone w ewidencji Administracji Lasów Państwowych jako oddział nr 225g,i leśnictwa Balczewo obrębu Gniewkowo nadleśnictwa Gniewkowo, położone w pobliżu miejscowości: Radojewice w gminie Dąbrowa Biskupia, stanowiące własność Skarbu Państwa pod zarządem Nadleśnictwa Gniewkowo. Nr rejestru wojewódzkiego - 444.
- 3) Bagno o powierzchni 3,76 ha oznaczone w ewidencji gruntów obrębu Rejna jako części działek nr: 221/2, 222/2, 234 LP, oznaczone w ewidencji Administracji Lasów Państwowych jako oddziały nr: 221 g, 222f, 234b leśnictwa Rejna obrębu Gniewkowo nadleśnictwa Gniewkowo, położone w pobliżu miejscowości Radojewice w gminie

Dąbrowa Biskupia, stanowiące własność Skarbu Państwa pod zarządem Nadleśnictwa Gniewkowo. Nr rejestru wojewódzkiego - 447.

- 4) Bagno o powierzchni 23,40 ha oznaczone w ewidencji gruntów obrębu Rejna jako część działki nr 224 LP, oznaczone w ewidencji Administracji Lasów Państwowych jako oddział nr 224i leśnictwa Rejna obrębu Gniewkowo nadleśnictwa Gniewkowo, położone w pobliżu miejscowości: Radojewice w gminie Dąbrowa Biskupia, stanowiące własność Skarbu Państwa pod zarządem Nadleśnictwa Gniewkowo. Nr rejestru wojewódzkiego - 450.
- 5) Bagno o powierzchni 0,63 ha oznaczone w ewidencji gruntów obrębu Rejna jako część działki nr 233 LP, oznaczone w ewidencji Administracji Lasów Państwowych jako oddział nr 233d leśnictwa Rejna obrębu Gniewkowo nadleśnictwa Gniewkowo, położone w pobliżu miejscowości: Radojewice w gminie Dąbrowa Biskupia, stanowiące własność Skarbu Państwa pod zarządem Nadleśnictwa Gniewkowo. Nr rejestru wojewódzkiego - 448.
- 6) Bagno o powierzchni 1,94 ha oznaczone w ewidencji gruntów obrębu Rejna jako część działki nr 233 LP, oznaczone w ewidencji Administracji Lasów Państwowych jako oddział nr 233f leśnictwa Rejna obrębu Gniewkowo nadleśnictwa Gniewkowo, położone w pobliżu miejscowości: Radojewice w gminie Dąbrowa Biskupia, stanowiące własność Skarbu Państwa pod zarządem Nadleśnictwa Gniewkowo. Nr rejestru wojewódzkiego - 449.
- 7) Bagno o powierzchni 1,60 ha oznaczone w ewidencji gruntów obrębu Rejna jako części działek nr 233, 239 LP, oznaczone w ewidencji Administracji Lasów Państwowych jako oddziały nr 233h, 239b leśnictwa Rejna obrębu Gniewkowo nadleśnictwa Gniewkowo, położone w pobliżu miejscowości: Sobiesiernie w gminie Dąbrowa Biskupia, stanowiące własność Skarbu Państwa pod zarządem Nadleśnictwa Gniewkowo. Nr rejestru wojewódzkiego - 451.
- 8) Bagno o powierzchni 0,69 ha oznaczone w ewidencji gruntów obrębu Rejna jako część działki nr 234 LP, oznaczone w ewidencji Administracji Lasów Państwowych jako oddział nr 234d leśnictwa Rejna obrębu Gniewkowo nadleśnictwa Gniewkowo, położone w pobliżu miejscowości: Sobiesiernie w gminie Dąbrowa Biskupia, stanowiące własność Skarbu Państwa pod zarządem Nadleśnictwa Gniewkowo. Nr rejestru wojewódzkiego - 452.
- 9) Bagno o powierzchni 0,37 ha oznaczone w ewidencji gruntów obrębu Rejna jako część działki nr 234 LP, oznaczone w ewidencji Administracji Lasów Państwowych jako oddział nr 234f leśnictwa Rejna obrębu Gniewkowo nadleśnictwa Gniewkowo, położone w pobliżu miejscowości: Sobiesiernie w gminie Dąbrowa Biskupia), stanowiące własność

Skarbu Państwa pod zarządem Nadleśnictwa Gniewkowo. Nr rejestru wojewódzkiego - 453.

10) Bagno o powierzchni 0,23 ha oznaczone w ewidencji gruntów obrębu Rejna jako część działki nr 234 LP, oznaczone w ewidencji Administracji Lasów Państwowych jako oddział nr 234g leśnictwa Rejna obrębu Gniewkowo nadleśnictwa Gniewkowo, położone w pobliżu miejscowości: Sobiesiemie w gminie Dąbrowa Biskupia, stanowiące własność Skarbu Państwa pod zarządem Nadleśnictwa Gniewkowo. Nr rejestru wojewódzkiego - 454.

11) Bagno o powierzchni 4,96 ha oznaczone w ewidencji gruntów obrębu Rejna jako części działek nr 234, 235/1 LP, oznaczone w ewidencji Administracji Lasów Państwowych jako oddziały nr 234i leśnictwa Rejna i 235d leśnictwa Balczewo obrębu Gniewkowo nadleśnictwa Gniewkowo, położone w pobliżu miejscowości Radojewice w gminie Dąbrowa Biskupia, stanowiące własność Skarbu Państwa.

12) Bagno o powierzchni 10 ha znajdujące się w obrębie wsi Nowy Dwór na działce o numerze 59, stanowiące własność prywatną.

- POMNIKI PRZYRODY

Ponad 20 okazów drzew różnych gatunków rosnących na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia objętych zostało indywidualną ochroną i ustanowiono je pomnikami przyrody.

Tabela 23. Pomniki przyrody na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia

Lp.	Obiekt	Wymiary /obwód w pierśnicy/	Lokalizacja	Nr rejestru wojewódzkiego
1.	Lipa drobnolistna	530 cm	Park wiejski w Bąkowie	938
2.	Dąb szypułkowy	320 cm	Park dworki w Dziewie	939
3.	Dąb szypułkowy	380 cm	Park wiejski w Głojkowie	940
4.	Dąb szypułkowy	360 cm	Park wiejski w Głojkowie	940
5.	Dąb szypułkowy	350 cm	Park dworski w Niemojewie	941
6.	Grusza pospolita	250 cm	Park dworski w Pieczyskach	942
7.	Topola szara dwuwierchołkowa	350/350cm	Park dworski w Pieczyskach	942
8.	Lipa drobnolistna	320 cm	Park wiejski w Pieraniu	943
9.	Dąb szypułkowy	605 cm	Park dworski w Radojewicach	205
10.	Dąb szypułkowy	490 cm	Park dworski w Radojewicach	205
11.	Dąb szypułkowy	400 cm	Park dworski w Radojewicach	205
12.	Dąb szypułkowy	356 cm	Park dworski w Radojewicach	205
13.	Dąb szypułkowy	305 cm	Park dworski w Radojewicach	205

14.	Dąb szypułkowy	286 cm	Park dworski w Radojewicach	205
15.	Dąb szypułkowy	605 cm	Radojewice	206
16.	Wiąz szypułkowy	320 cm	Park dworski w Sobiesiernie	944
17.	Grusza pospolita	220 cm	Park dworski w Sobiesiernie	944
18.	Topola szara	320 cm	Park dworski w Sobiesiernie	944
19.	Lipa srebrzysta	400 cm	Park dworski w Zagajewicach	945
20.	Lipa szerokolistna	340 cm	Park dworski w Zagajewicach	945
21.	Wiąz szypułkowy	340 cm	Park dworski w Zagajewicach	945
22.	5 Topoli białych	od 360 cm do 340 cm	Park dworski w Zagajewicach	945
23.	Kasztanowiec biały	300 cm	Park dworski w Zagajewicach	945
24.	Dąb szypułkowy	330 cm	Oddział 170b leśnictwa Rejna obrębu Gniewkowo, Nadleśnictwa Gniewkowo – miejscowość Rejna	207
25.	Dąb szypułkowy	290 cm	Oddział 170b leśnictwa Rejna obrębu Gniewkowo, Nadleśnictwa Gniewkowo – miejscowość Rejna	207

Źródło: Urząd Gminy w Dąbrowie Biskupiej

Zgodnie z zapisami *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Dąbrowa Biskupia*, ustalono następujące szczegółowe działania i zasady w zakresie ekopolityki:

- podporządkowanie kierunków i zasad zagospodarowania obszarów chronionych zasadom wynikającym z przepisów szczegółowych, w tym aktów prawnych regulujących funkcjonowanie tych obszarów,
- porządkowanie systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków,
- przeciwdziałanie zanieczyszczeniom wód wskutek działalności rolniczej,
- racjonalne gospodarowanie odpadami z segregacją i zapewnieniem odbioru odpadów,
- ochrona korytarzy ekologicznych przed utratą ich funkcji ekologicznych – na terenie gminy dotyczy to korytarza o znaczeniu krajowym (w sieci ECONET-POLSKA) oraz korytarza znaczenia lokalnego obejmującego Kanał Parchański,
- ochronę ujęć wód podziemnych na potrzeby komunalne,
- ochronę powietrza poprzez eliminację tradycyjnych źródeł ciepła na rzecz paliw ekologicznych oraz stosowanie środków technicznych skutecznie redukujących emisję zanieczyszczeń,
- dążenie do wymiany pieców na paliwo stałe na piece zużywające paliwo płynne (olej) lub gazowe,

- wspieranie rozwoju systemów energii odnawialnych, bazujących na biomasie, energii słonecznej, energii geotermalnej, siłowniach wiatrowych,
- przeciwdziałanie degradacji walorów krajobrazu, związanych z realizacją urządzeń przemysłowych, telekomunikacyjnych, itp. - każdorazowo decyzja o podjęciu realizacji inwestycji zawierającej dominanty wysokościowe powinna być poprzedzona analizą wpływu na krajobraz,
- ochronę obszarów o szczególnych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, poprzez wdrażanie programów promocji rolnictwa ekologicznego oraz ochrony krajobrazu i różnorodności biologicznej,
- wykorzystywanie zasobów glebowych zgodnie z ich predyspozycjami,
- pielęgnację istniejących elementów zieleni oraz wprowadzanie nowych rodzimych elementów zieleni zwłaszcza zadrzewień i zakrzewień śródpolnych (pasy i szpalery drzew i krzewów) - spełniających także rolę wiatrochronną - usytuowanych równolegle do osi korytarzy i ciągów ekologicznych oraz wokół obniżen wysoczyznowych tzw. „oczek wodnych”,
- eliminację istniejących barier ekologicznych (obszarów konfliktowych z punktu widzenia funkcjonowania środowiska) ograniczających swobodną migrację zwierząt np. budowa odpowiedniej szerokości przepustów na ciekach; w przypadku lokalizacji większych obiektów kubaturowych sytuowanie ich wzdłuż osi korytarzy ekologicznych,
- zapewnienie sprawnego funkcjonowania systemów melioracyjnych,
- kontynuowanie dolesień w powiązaniu z systemem ekologicznym,
- w przypadku zamiaru realizacji zalesień terenów podmokłych oraz terenów leżących w bezpośrednim sąsiedztwie cieków, należy każdorazowo dokonać oceny przyrodniczej, mającej na celu ochronę przed zalesieniem siedlisk cennych gatunków roślin i zwierząt,
- propagowanie świadomości ekologicznej wśród społeczności gminy,
- ograniczanie hałasu, zanieczyszczeń i zagrożeń bezpieczeństwa wynikających z ruchu komunikacyjnego - w miejscach i obszarach narażonych na duży hałas i zanieczyszczenia oraz zagrożenia bezpieczeństwa ludności związane z ruchem komunikacyjnym, należy przedsięwziąć działania zmierzające do ich ograniczenia metodami administracyjnymi (ograniczenie szybkości, tonażu), technicznymi (oddalenie zabudowy od dróg, ekrany akustyczne, poprawa bezpieczeństwa w miejscach przejść dla pieszych i włączania się do ruchu) i biologicznymi (pasy zieleni izolacyjnej),
- wskazuje się potrzebę monitoringu i cyklicznego raportowania stanu przyrody na terenie gminy, na terenie gminy nie funkcjonują uzdrowiska, a żadna część gminy nie leży w granicach stref ochrony uzdrowskiej.

Wszystkie działania związane z zagospodarowaniem przestrzennym i szeroko rozumianym rozwojem gminy muszą uwzględniać dążenie do zachowania, wzmocnienia lub odnowy naturalnych zasobów przyrody oraz powinny być realizowane z uwzględnieniem prawidłowości funkcjonowania ekosystemów. W planowaniu przestrzennym wymagane jest uwzględnienie wymogów równowagi ekologicznej pomiędzy elementami naturalnymi i antropogennymi. W polityce rozwoju gminy należy dążyć do poprawy stanu elementów najsilniej zdegradowanych, do których bez wątplenia zaliczają się wody powierzchniowe. Zagadnienie to wymaga współpracy z sąsiednimi samorządami, a sanacja stanu wód jest procesem złożonym i długotrwałym. Niezbędnym zadaniem jest uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej poprzez dalszą realizację sieci kanalizacyjnej wraz z zabezpieczeniem odbioru ścieków. Do czasu realizacji kanalizacji nieczystości płynne należy utylizować bądź w punktach zlewnych oczyszczalni, bądź w oczyszczalniach przydomowych (ewentualnie w małych systemach zbiorczych obsługiwanych przez małe oczyszczalnie – powyższe jest możliwe tylko jako rozwiązanie czasowe lub przy braku finansowego uzasadnienia realizacji sieci zbiorczej, gdy przeszkody nie stanowią warunki fizyczno-geograficzne).

W części gminy objętej formami ochrony o różnej randze i reżimach ochronnych, realizacja zagospodarowania z uwzględnieniem priorytetu ochrony przyrody, w oparciu o akty prawne regulujące zasady ich funkcjonowania.

Ważnym zagadnieniem jest poprawa lokalnych warunków aerasanitarnych, zwłaszcza w miejscowościach o dużej koncentracji zabudowy. W części gminy problemem jest hałas i zanieczyszczenia pochodzenia komunikacyjnego. W zakresie gospodarki odpadami zakłada się ich segregację i zabezpieczenie odbioru oraz utylizację. Zieleń parków (wiejskich i podworskich) wymaga ochrony przed degradacją ich walorów przyrodniczych, krajobrazowych i funkcjonalnych, a także odbudowy (pod nadzorem konserwatorskim) w parkach, które uległy degradacji. Ochrony wymagają także wszelkie inne tereny zielone, w tym również remizy śródpolne, zbiorowiska bagienne, torfowiska. Niezbędne jest zachowanie trwałości lasów i wykorzystanie ich różnych funkcji. Lasy wymagają także poprawy stanu sanitarnego i maksymalnego ograniczenia procesów degradujących środowisko leśne. Zasadna jest kontynuacja procesu zalesiania terenów o niskiej przydatności dla rolnictwa - dopuszcza się zalesienia innych obszarów, niż wskazany na rysunku Studium, o niskiej przydatności dla rolnictwa lub obszarów, w których zalesienie będzie stanowiło optymalny sposób zagospodarowania terenu ze względów środowiskowych.

Projektowane i przewidywane do realizacji obiekty budowlane winny posiadać duże walory estetyczne i architektoniczne, uwzględniające kompleksowe potrzeby ochrony środowiska oraz lokalne tradycje.

Prawo geologiczne nakłada na inwestorów obowiązek uzyskania koncesji na poszukiwanie, dokumentowanie i eksploataowanie wszystkich rodzajów kopalin pospolitych. Podejmowanie decyzji o eksploatacji surowców winno uwzględniać możliwość powstania leja depresyjnego, pogarszającego stosunki wodne na terenach sąsiednich, jak też niebezpieczeństwo degradacji krajobrazu i związany z eksploatacją surowców - wzmożony ruch pojazdów i maszyn. Na terenie gminy dostrzega się predyspozycje dla eksploatacji kruszyw naturalnych, a warunki przyrodnicze części gminy wskazują na możliwość występowania torfów. Dopuszcza się prowadzenie prac poszukiwawczych i ewentualne prowadzenie eksploatacji innych surowców mineralnych – na warunkach wynikających z przepisów szczególnych. Wymagane jest poprzedzenie rozpoczęcia eksploatacji szczegółową analizą oddziaływań na środowisko, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień ochrony krajobrazu, stosunków wodnych, uciążliwości dla mieszkańców oraz możliwości technicznych transportu urobku, a także optymalnego sposobu rekultywacji wyrobiska poeksploatacyjnego. Zaleca się, by wyrobiska poeksploatacyjne były rekultywowane w pierwszej kolejności w kierunku wykorzystania do celów rekreacji, a w przypadku braku możliwości lub uzasadnienia społecznego i/lub ekonomicznego dla tego kierunku rekultywacji, dopuszcza się inne kierunki, w tym zalesianie.”

*Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
Gminy Dąbrowa Biskupia*

Podkreślić należy, że w związku z tym, iż niewłaściwie prowadzone zalesienia mogą skutkować zniszczeniem cennych siedlisk przyrodniczych i stanowisk chronionych gatunków, jak murawy kserotermiczne lub terenów występowania gniewosza plamistego, każdorazowo przed zalesieniem terenu należy wykonać rozpoznanie przyrodnicze.

8.1.2. Program operacyjny dla obszaru: Ochrona przyrody i krajobrazu

Cel strategiczny	Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem bioróżnorodności
-------------------------	--

Cele krótkookresowe do roku 2017:

- Zrównoważona gospodarka leśna.
- Zalesianie gruntów.
- Przywracanie i zachowanie drożności korytarzy ekologicznych.
- Zachowanie bioróżnorodności zwłaszcza na terenach chronionych.

Cele długookresowe do roku 2021:

- Utrzymanie i ochrona obszarów o wysokich warunkach przyrodniczych.
- Utrzymanie bioróżnorodności poprzez ochronę gatunkową roślin i zwierząt.
- Powiązanie polityki środowiskowej z planowaniem przestrzennym.

8.2. Gleby

8.2.1. Stan aktualny

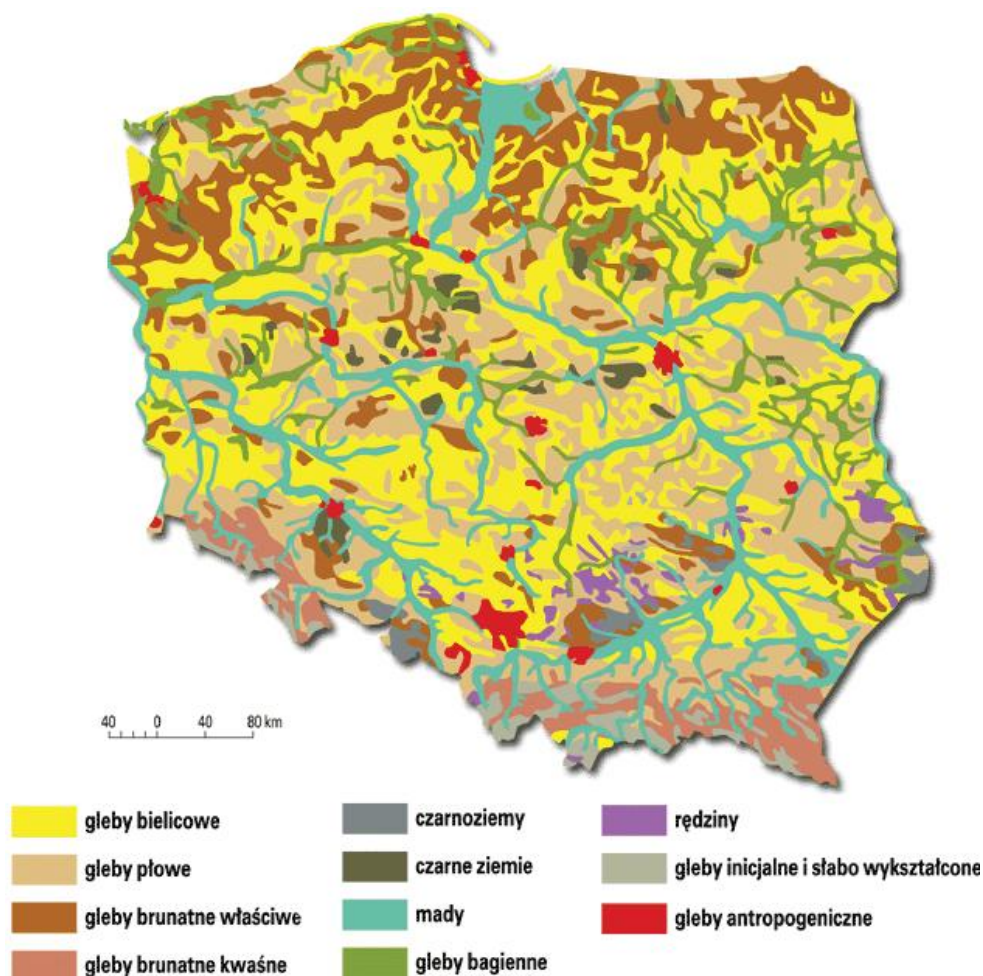
Jakość gleb na terenie Gminy w istotny sposób wpływa na jej potencjał. Gleby dobrej, jakości oznaczają nie tylko zdrowe i wysokie plony, ale także warunkują prawidłowy rozwój człowieka, gdyż wraz z pożywieniem roślinnym i zwierzęcym dostarczają odpowiedniej ilości wysokokalorycznych składników odżywczych, witamin, substancji mineralnych, niezbędnych do budowy i właściwego funkcjonowania organizmu. Razem z pożywieniem człowiek pobiera składniki korzystne, jak i niekorzystne dla swego rozwoju. Jakość gleb ma wpływ na rozmieszczenie upraw rolniczych, ale zależy ona również od odpowiedniej wilgotności, nawożenia mineralno-organicznego, warunków termicznych oraz opadów atmosferycznych.

Gmina Dąbrowa Biskupia ma charakter wiejski ze znaczą przewagą użytków rolnych. Gleby na terenie Gminy posiadają korzystny poziom przydatności rolniczej. Pod względem typu gleb zdecydowanie przeważają urodzajne czarne ziemie stanowiące aż 60% powierzchni niezalesionej. Stanowią one w większości I - IIIa klasę użytków rolnych. Około 13% zajmują gleby brunatne właściwe. Struktura gleb w Gminie przedstawia się następująco:

- czarne ziemie - 60% powierzchni ogólnej,
- rdzawe - 20% powierzchni ogólnej,
- brunatne właściwe typowe - 13% powierzchni ogólnej,
- płowe - 6% powierzchni ogólnej,
- mułowo-torfowe - 5% powierzchni ogólnej,
- brunatne wylugowane - 3% powierzchni ogólnej,
- murszowo-mineralne - 3% powierzchni ogólnej.

Oceniając przydatność rolniczą gleb należy stwierdzić, że syntetyczny Wskaźnik jakości Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej wynoszący 73,8 pkt jest wysoki i lokuje Gminę Dąbrowa Biskupia wśród tych gmin województwa kujawsko-pomorskiego, których potencjał rolniczy jest istotny dla globalnej produkcji rolnej regionu.

Rysunek 12. Gleby w Polsce

Źródło: <http://www.geomatura.pl/>

Na stan gleb wpływają głównie czynniki pochodzenia antropogenicznego:

- nadmierne nawożenie, które może prowadzić do zatrucia metalami ciężkimi i substancjami toksycznymi obecnymi w nawozach oraz zubożenia gleb w składniki pokarmowe,
- wadliwa melioracja, która pogłębia niekorzystny wpływ niskich opadów i przyczynia się do przesuszenia gleb,
- erozja spowodowana niewłaściwym użytkowaniem gruntów i niską lesistością,
- działalność zakładów produkcyjno-usługowych, w wyniku której do gleb mogą przedostawać się szkodliwe substancje,
- ciągły wzrost terenów zainwestowanych, rozbudowa infrastruktury technicznej, powierzchniowa eksploatacja surowców mineralnych,
- komunikacja i transport samochodowy, przyczyniający się do zanieczyszczenia gleb położonych w bezpośrednim sąsiedztwie intensywnie użytkowanych szlaków komunikacyjnych.

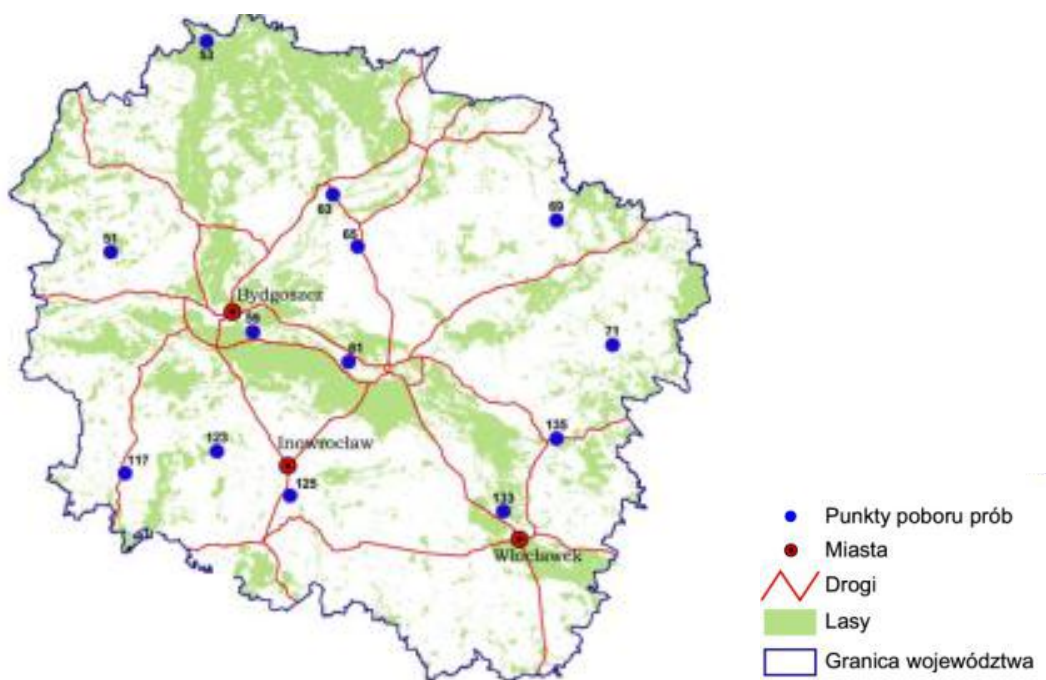
Ponadto ogromne szkody w glebie wyrządzają: składowanie odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych, wypalanie traw, palenie odpadów na powierzchni ziemi, odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków do środowiska, nieszczelne szamba.

Badania chemizmu gleb

W świetle zapisów art. 26 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25 Poz. 150) ocena jakości gleb i ziemi dokonywana jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ), jednak obowiązek prowadzenia okresowego monitoringu gleb i ziemi, zgodnie z art. 109 ust. 2 ww. ustawy, należy do zadań własnych starosty. Monitorowanie chemizmu gleb ornych prowadzone jest w systemie monitoringu krajowego w okresach pięcioletnich.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajduje się 13 punktów pomiarowo-kontrolnych. Na obszarze Gminy Dąbrowa Biskupia nie zlokalizowano punktów badawczych.

Rysunek 13. Rozmieszczenie punktów pomiarowo-kontrolnych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2010-2012

8.2.2. Przeobrażenia gleb i przekształcenia powierzchni ziemi

Nasilające się stałe wpływy różnorodnych form działalności rolniczej, usługowej i urbanizacyjnej przyczyniają się do znacznych zmian w naturalnych warunkach glebowych. Zmiany te przejawiają się w postaci szeregu form degradacji pokrywy glebowej i prowadzą do wytworzenia gleb o zmienionym profilu i właściwościach fizykochemicznych. Procesy degradacji gleb związane są przede wszystkim z:

- rejonami intensywnej produkcji rolnej i hodowlanej,
- intensywnej melioracji gleb,
- trasami komunikacyjnymi.

Przekształcenia mechaniczne gleb powodowane są przez zabudowę terenu, utwardzanie i ubicie podłoża, zdjęcie pokrywy glebowej lub jej wymieszanie z elementami obcymi (np. gruzem budowlanym) oraz w wyniku formowania wykopów i wyrównań. Ważną rolę odgrywa emisja zanieczyszczeń powietrza i opad zanieczyszczeń oraz procesy chemicznego degradowania gleb przez niewłaściwie prowadzoną gospodarkę ściekową i odpadową.

8.2.3. Program operacyjny dla obszaru: Gleby

Cel strategiczny	Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją
-------------------------	--

Cele krótkookresowe do roku 2017:

- Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych.
- Ograniczenie degradacji chemicznej i fizycznej gleb i gruntów.
- Ochrona gleb przed niewłaściwą agrotechniką i nadmierną intensyfikacją produkcji rolnej oraz nadmiernym stosowaniem środków ochrony roślin i nawozów.

Cele długookresowe do roku 2021:

- Zagospodarowanie gleb w sposób adekwatny do ich klasy bonitacyjnej oraz poziomu zanieczyszczenia.
- Ograniczenie degradacji gleb spowodowanej ich rolniczym wykorzystaniem.
- Uaktualnienie informacji, o jakości oraz zanieczyszczeniu gleb i gruntów na obszarze gminy.
- Inwentaryzacja terenów zanieczyszczonych i zdegradowanych.

8.3. Surowce mineralne

8.3.1. Stan aktualny

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia nie udokumentowano złóż kopalin podstawowych oraz pospolitych. Występują natomiast złoża kruszywa naturalnego (zwłaszcza piasku i żwiru) oraz węgla.

Wykaz złóż występujących na terenie Gminy przedstawia tabela 21, a ich charakterystykę – tabela 22.

Tabela 24. Złoże kopalin na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia

Kod ↕	ID ↕	Nazwa złoże ↕	Opis położenia ↕
KN	16244	Dąbrowa Biskupia	Dąbrowa Biskupia
KN	2835	Konary	
KN	8568	Konary I	Konary dz. 145/1,184
WB	727	Podgórze-Bąkowa	

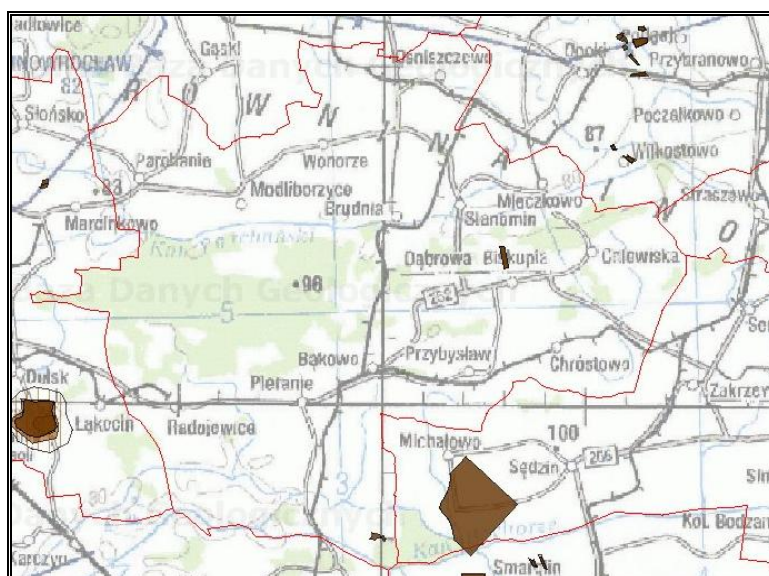
Źródło: <http://geoportal.pgi.gov.pl/midas-web/>

Tabela 25. Charakterystyka złóż kopalin występujących na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia

Nazwa złoże	Rodzaj kopaliny	Forma złoże	Stan zagospodarowania	Sposób eksploatacji	Grupa złoże	Kopalina wg Nkz	Powierzchnia złoże [ha]
Dąbrowa Biskupia	piasek	pokładowa	złoże rozpoznane szczegółowo	odkrywkowy	I	-	7,52
Konary	piasek ze żwirem, piasek	pokładowa	złoże rozpoznane szczegółowo	odkrywkowy	II	złoże mieszanek żwirowo-piaskowych	5,27
Konary I	piasek	pokładowa	złoże skreślone z bilansu zasobów	odkrywkowy	II	Złoże piasków budowlanych	1,41
Podgórze-Bąkowa	węgiel energetyczny, węgle brunatne	b.d.	złoże o zasobach prognostycznych	b.d.	b.d.	b.d.	100

Źródło: <http://geoportal.pgi.gov.pl/midas-web/>

Rysunek 14. Złoże kruszywa naturalnego na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny, Centralna Baza Danych Geologicznych, <http://web3.pgi.gov.pl/>

Aktualnie prowadzone są dwa postępowania administracyjne prowadzące do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć polegających na:

- 1) na budowie obiektu budowlanego (kopalni kopaliny pospolitej), wykonaniu robót budowlanych i zmianie sposobu użytkowania terenu działki nr 103/6 obręb geodezyjny Dąbrowa Biskupia. Planowane przedsięwzięcie polegało będzie na wydobywaniu metodą odkrywkową kopaliny pospolitej z obszaru o powierzchni 70 000 m² położonego na działce ewidencyjnej 103/6 w obrębie Dąbrowy Biskupiej.

Wymiary zakładanego wyrobiska wyniosą:

- szerokość ok. 75-125 m,
- długość ok. 195-500 m,
- głębokość max. do 3,00 m poniżej obecnej powierzchni terenu.

Obszar górniczy usytuowany będzie w centralnej i południowej części działki inwestycyjnej. Najbliższe zabudowania mieszkalne położone są na południe od działki nr 103/6 i znajdują się w odległości ok. 350 m na południe od granicy planowanego obszaru górniczego. Kopalina eksploatowana będzie bez odpompowania wody z wyrobiska. Granice eksploatacji dla złoża wyznaczone będą w odległości minimum 10 m od lasu, 6 m od granicy własności i min. 10 m od drogi gruntowej.

- 2) na budowie obiektu budowlanego (kopalni kopaliny pospolitej), wykonaniu robót budowlanych i zmianie sposobu użytkowania terenu działki nr 145/1 obręb geodezyjny Konary, gmina Dąbrowa Biskupia. Planowane przedsięwzięcie polegało będzie na wydobywaniu kopaliny pospolitej metodą odkrywkową na obszarze o powierzchni 2 ha położonej na działce ewidencyjnej 145/1 w obrębie Konary, powiat inowrocławski.

Wymiary zakładanego wyrobiska wyniosą:

- szerokość ok. 100 m,
- długość ok. 150 m,
- głębokość max. od 2,50 m do 3,50 m poniżej obecnej powierzchni terenu.

Prowadzone odwierty 5,00 m p.p.t. wykazały jedynie występowanie wody gruntowej pochodzącej z naturalnej aeracji na głębokości od 1,50 m do 2,00 m p.p.t. w postaci napiętego zwierciadła wody.

Obszar górniczy będzie przylegał do wyrobiska starej żwirowni (zakończono eksploatację w roku 2011) od strony południowej, na tej samej działce 145/1.

Rozpoznanie w terenie wykazało zaleganie na głębokości od 0,60 m do 3,00 m p.p.t.:

- 0.0-0,6 m – gleba szara – żwirowa
- 0.6-1,6 m – piasek średnio ziarnisty jasnoszary
- 1,6-2,8 m – piasek gruboziarnisty jasnoszary

- 2,8-3.5 m – piasek pylasty jasnoszary

Planowany obszar górniczy umiejscowiony zostanie na gruntach uprawionych rolniczo. Pod inwestycję zostanie wyłączony obszar 1, 5 ha, położony w sąsiedztwie gruntów tej samej klasy, a większości, jak w przypadku omawianej inwestycji ziemi mało urodzajnej klasy V .

Wydobywanie kopaliny pospolitej - pospółki będzie odbywać się metodą odkrywkową. Po uzyskaniu wszelkich niezbędnych pozwoleń oraz koncesji podjęte będą prace wstępne na cel usunięcia wierzchniej warstwy organicznej. Wierzchnia warstwa organiczna będzie usuwana stopniowo z wydobywaniem kopaliny pospolitej. Część wierzchniej warstwy zostanie pozostawiona celem wykorzystania podczas rekultywacji skarp przyszłego stawu.

Awarie mogące się wydarzyć podczas eksploatacji złóż należą do zdarzeń losowych, przez co nie można przewidzieć zasięgu ich oddziaływania oraz zagrożeń będących ich następstwem. W celu zapobiegania i przeciwdziałania awariom oraz ich potencjalnym skutkom istotne jest stosowanie rozwiązań technicznych ograniczających ryzyko ich wystąpienia. Należy podkreślić, że zapobieganie awariom oraz likwidacja skutków odbywa się w oparciu o obowiązujące przepisy prawa geologicznego i górniczego.

8.3.2. Program poprawy w polu: Ochrona zasobów kopalin

Cel strategiczny	Efektywne wykorzystywanie eksploatowanych złóż
-------------------------	---

Cele krótkookresowe do roku 2017:

- Ochrona złóż nieeksploatowanych poprzez uwzględnienie ich w planach zagospodarowania przestrzennego.

Cele długookresowe do roku 2021:

- Minimalizacja negatywnego wpływu na środowisko przy eksploatacji złóż.

9. Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

9.1. Racjonalizacja użytkowania wody do celów produkcyjnych i konsumpcyjnych

Cel długookresowy	Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne
--------------------------	---

Osiągnięcie założonego celu, wynikającego bezpośrednio z Polityki Ekologicznej Państwa, będzie możliwe w przypadku podjęcia działań przez podmioty gospodarcze funkcjonujące na terenie Gminy, zużywające na cele produkcyjne znaczne zasoby wody, a także przez jednostki komunalne, gospodarujące gminną infrastrukturą techniczną.

W celu dalszego zmniejszenia wodochłonności w strefie gospodarki, zakłady korzystające ze środowiska – pobierające wodę, surowce i energię powinny stosować najlepsze dostępne techniki (BAT). Istotne jest wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego w zakładach (normy ISO 14000), wprowadzanie zasad Czystej Produkcji oraz przystępowanie do programów sektorowych z dziedziny ochrony środowiska.

Oszczędne gospodarowanie wodą ma istotne znaczenie dla środowiska naturalnego, a skala oszczędności zależy w głównej mierze od świadomości ekologicznej i determinacji mieszkańców Gminy. Proekologiczne rozwiązania powinny być także stosowane w budynkach użyteczności publicznej usytuowanych na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia. Dotychczasowe doświadczenia (*zebrane przez Witolda M. Lewandowskiego w opracowaniu pt. „Proekologiczne odnawialne źródła energii”*), wskazują, że najważniejsze oszczędności wody uzyskuje się dzięki:

- „zainstalowaniu indywidualnych liczników wody w gospodarstwach domowych;
- zastąpieniu tradycyjnych spłuczek o dużej pojemności rozwiązaniami o innej konstrukcji, umożliwiającymi 2-3 krotne zmniejszenie zużycia wody;
- zastąpieniu zaworów dławicowych zaworami np. kulowymi, które mają mniejsze opory przepływu i nie wymagają wymiany uszczelek;
- stosowaniu w bateriach umywalkowych, prysznicowych i kuchennych mieszaczy, które napowietrzają wodę, zwiększają jej efektywną objętość i tym samym zmniejszają jej pobór;
- zastąpieniu wanien kabinami prysznicowymi, w których pobór wody jest 3-4 razy mniejszy;
- zmianie systemu mycia w umywalkach i zlewozmywakach – nie pod bieżącą wodą;
- instalowaniu pralek i zmywarek o małym poborze wody”.

Cele krótkookresowe i kierunki działań:

1. Zmniejszenie zapotrzebowania na wodę w przemyśle i rolnictwie.
2. Wprowadzanie zamkniętych obiegów wody i wodooszczędnych technologii produkcji w przemyśle.
3. Kontynuacja modernizacji sieci wodociągowych w celu zmniejszenia strat wody w systemach przesyłowych.

4. Wspieranie działań mających na celu zmniejszenie zużycia wody w gospodarstwach domowych (modernizacja urządzeń, instalacja liczników wody).
5. Prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych, zarówno dla mieszkańców Gminy, jak i podmiotów gospodarczych w zakresie konieczności i możliwości oszczędzania wody.

Efekty wynikające z racjonalizacji zużycia wody:

- zwiększenie regionalnych zasobów wodnych,
- przywrócenie równowagi w środowisku wodnym,
- ograniczenie deficytów wody,
- zmniejszenie ilości wytwarzanych ścieków, a tym samym poprawa jakości wód,
- ograniczanie marnotrawstwa wody,
- ograniczenie nieuzasadnionego wykorzystywania wód podziemnych.

9.2. Zrównoważone wykorzystanie energii

Cel długookresowy	Zmniejszenie zużycia energii na cele produkcyjne i komunalno-bytowe
--------------------------	--

Do realizacji założonego celu, ze względu na wzrastające ceny energii, będą dążyć zarówno przedsiębiorcy, jak i władze oraz mieszkańcy Gminy Dąbrowa Biskupia. Zmniejszenie zużycia energii jest, bowiem jedynym sposobem ograniczenia wydatków związanych z pozyskaniem energii elektrycznej, jak i ciepłej. Jednym z warunków rozwoju współczesnego świata jest dążenie do zmniejszenia zużycia energii w różnych procesach. Dotyczy to także procesów, które służą do utrzymania komfortu klimatycznego i komfortu użytkownika w budynkach: ogrzewania, wentylacji, klimatyzacji, podgrzewania wody wodociągowej.

Niżej wymienione fakty, mówiące, że:

- zasoby paliw są ograniczone,
- dostępność do paliw jest coraz trudniejsza,
- z uwagi na powyższe, ceny paliw będą miały tendencję wzrostową,
- należy ograniczać zanieczyszczenie środowiska produktami procesów spalania,

świadczą o znacznej roli działań zmierzających do oszczędzania energii i jej efektywnego wykorzystania.

W Polsce w wyniku przyjętej polityki społeczno-gospodarczej energia nie była szanowana, a w społeczeństwie zanikał nawyk oszczędnego jej użytkowania. Po roku 1990, wraz

z wprowadzeniem gospodarki rynkowej, nastąpiło urealnienie cen nośników energii, co zmusiło jej odbiorców do szukania rozwiązań dających oszczędności w tym zakresie.

Ochrona środowiska poprzez zmniejszenie zużycia energii nie musi wcale odbywać się kosztem obniżenia poziomu życia ani wiązać się z pogorszeniem warunków pracy, rezygnacją z ogrzewania mieszkań, oświetlania ich i korzystania z coraz nowocześniejszych urządzeń gospodarstwa domowego oraz zaprzestaniem z korzystania ze środków transportu. Energię można, bowiem zaoszczędzić następującymi metodami:

- modyfikując istniejące systemy energetyczne zarówno w samym procesie jej wytwarzania, jak i transportu;
- wprowadzając nowe energooszczędne technologie w przemyśle, budownictwie, rolnictwie i gospodarstwach domowych;
- promując oszczędzanie energii akcjami propagandowymi oraz wprowadzaniem zachęcających do oszczędzania bodźców ekonomicznych.

Działania mające na celu racjonalizację zużycia energii będą w głównej mierze prowadzone przez podmioty gospodarcze, m.in. poprzez stosowanie energooszczędnych technologii produkcji, władze samorządowe pragnące minimalizować rachunki związane z dostawami paliw i energii elektrycznej na potrzeby infrastruktury publicznej. Zadaniem władz samorządowych będzie ponadto organizacja działań edukacyjnych i informacyjnych z zakresu upowszechniania metod racjonalizacji zużycia energii.

Zrównoważone wykorzystanie energii dotyczy nie tylko przemysłu, energetyki i budownictwa, ponieważ także indywidualne gospodarstwa domowe mają ogromne możliwości ochrony środowiska poprzez energooszczędne budownictwo, energooszczędne systemy ogrzewania oraz oszczędzanie energii elektrycznej oraz oświetlenia.

Przykładowe rozwiązania generujące oszczędności związane z oświetleniem obejmują:

- korzystanie z optymalnej liczby punktów świetlnych, rozmieszczonych na właściwej wysokości i odległości od miejsca pracy lub wypoczynku;
- odpowiedni dobór rodzaju oświetlenia w danych warunkach pracy;
- utrzymanie powierzchni żarówek i osłon odblaskowych we właściwej czystości;
- stosowanie samoczynnych wyłączników czasowych i włączników reagujących na ruch lub dźwięk do sterowania oświetleniem pomieszczeń mieszkalnych, klatek schodowych ulic, a nawet wystaw sklepowych.

Cele krótkookresowe i kierunki działań:

1. Restrukturyzacja gospodarki w kierunku ograniczania produkcji energochłonnej.

2. Wprowadzanie energooszczędnych technologii i urządzeń w przemyśle, energetyce i gospodarce komunalnej.
3. Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza ciepłej, w systemach przesyłowych oraz obiektach mieszkalnych, usługowych i przemysłowych.
4. Poprawa parametrów energetycznych budynków, szczególnie nowobudowanych.
5. Racjonalizacja zużycia i oszczędzania energii przez społeczeństwo Gminy.
6. Stymulowanie i wspieranie przedsięwzięć w zakresie zmniejszania zużycia energii.

Efekty wynikające ze zmniejszenia energochłonności gospodarki obejmują:

- zmniejszenie eksploatacji zasobów naturalnych,
- spadek zużycia paliw,
- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza,
- ograniczenie kosztów ochrony atmosfery przed zanieczyszczeniami,
- zmniejszenie negatywnych oddziaływań zanieczyszczeń powietrza na środowisko,
- zmniejszenie kosztów produkcji energii.

9.3. Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych

Cel długookresowy	Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii, co najmniej do poziomu 15% w 2020 r.
--------------------------	--

Powyższy cel sformułowano w oparciu o zapisy „Polityki Energetycznej Polski do 2030 r.” (przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009 r. uchwałą nr 202/2009) w zakresie rozwoju wykorzystania OZE.

Do głównych korzyści wynikających ze stosowania odnawialnych źródeł energii można zaliczyć zmniejszenie negatywnego wpływu energetyki na środowisko naturalne. Dotyczy to przede wszystkim likwidacji tzw. niskiej emisji, która jest niezwykle uciążliwa dla środowiska naturalnego. Poza tym nie można zapomnieć, że mniejsza emisja przyczynia się do znaczącej poprawy, jakości życia mieszkańców danego regionu.

Gmina Dąbrowa Biskupia posiada możliwości w zakresie wykorzystania lokalnych i odnawialnych źródeł energii:

➤ **Energia wodna**

Energia wodna to energia mechaniczna płynącej wody, która najczęściej dzięki spiętrzeniom wody przekształcana jest w energię elektryczną i wykorzystywana do napędzania maszyn i urządzeń.

Sieć hydrograficzną w Gminie Dąbrowa Biskupia tworzą głównie rowy melioracyjne. Brak jest zbiorników wód powierzchniowych w postaci jezior i rzek. Największą taką budowlą jest Kanał Parchański w centralnej części Gminy zasilający zlewnię Wisły.

W związku z tym, w chwili obecnej na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia nie funkcjonuje elektrownia wodna ze względu na mało korzystne warunki hydrologiczne.

➤ **Energia geotermalna**

Główną zaletą wykorzystania energii zawartej w wodach geotermalnych (geotermii głębokiej) jest jej „czystość”, gdyż zastępując tradycyjne nośniki energii (np. węgiel, koks), energią gorącej wody eliminuje się emisję gazów i pyłów, co ma istotny wpływ na środowisko naturalne. Poza tym instalacje oparte o wykorzystanie energii geotermalnej odznaczają się stosunkowo niskimi kosztami eksploatacyjnymi.

Gmina Dąbrowa Biskupia położona jest na jednym z najzasobniejszych obszarów w skali kraju tzw. szczecińsko – łódzki obszar występowania wód geotermalnych, charakteryzującym się potencjałem 246 000 tpu/km². Niestety, w chwili obecnej nie jest wykorzystywana energia ze źródeł geotermalnych na większą skalę ze względu na konieczność poniesienia dużych nakładów finansowych na wykonanie ekspertyz określających potencjał wykorzystania tego nośnika energii.

Wykorzystanie geotermii płytkiej może następować poprzez wykorzystanie pomp ciepła. Ciepło produkowane przez pompy może być w dużej części pobierane z ogólnie dostępnego środowiska cechującego się niewyczerpalnymi zasobami energii (np. grunt, ciekłe wodne, powietrze atmosferyczne), nie powodując przy tym jego degradacji. Ponadto pompy zapewniają wysoki komfort użytkowania, nie wymagają codziennej obsługi, cechują się cichą pracą i nie zanieczyszczają środowiska w miejscu użytkowania. Wadę pomp stanowią duże koszty inwestycyjne, zwykle znacząco wyższe od innych równoważnych systemów pozyskania energii. Ich wadą jest także niebezpieczeństwo skażenia środowiska naturalnego freonami - w przypadku pomp sprężarkowych – lub czynnikami stosowanymi w pompach absorpcyjnych (NH₃, H₂SO₄, CH₃OH itp.). Z tego względu przed podjęciem decyzji o zainstalowaniu pompy ciepła należy przeprowadzić staranną analizę ekonomiczną uwzględniającą konkretne warunki użytkowania układu, w którym znajduje ona zastosowanie. Obecnie, jedynie w świetlicy wiejskiej w Dąbrowie Biskupiej zainstalowana jest pompa ciepła VITOCAL 350A Firmy VISSMANN.

➤ **Energia wiatru**

Energia kinetyczna przemieszczających się mas powietrza za pomocą turbin wiatrowych jest przekształcana w energię elektryczną, może też być wykorzystywana jako energia

mechaniczna w wiatrakach i pompach wiatrowych oraz jako źródło napędu w jachtach żaglowych. Z roku na rok wzrasta udział energii wiatru w ogóle energii wytwarzanej na potrzeby ludzi.

Polska położona jest w strefie o przeciętnych warunkach wietrzności, z prędkościami wiatru na poziomie 3,5 – 4,5 m/s. Dla obszaru Polski maksymalne sezonowe zasoby energii wiatru dość dobrze pokrywają się z maksymalnym zapotrzebowaniem na energię ciepłą, czyli okresem występowania najniższych temperatur, trzeba zatem stwierdzić, że korzystanie z tego źródła energii jest jak najbardziej uzasadnione.

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia zlokalizowane są następujące elektrownie wiatrowe:

- Parchanie działki nr 142/2 i 142/3 w obrębie geodezyjnym Parchanie – 4 elektrownie wiatrowe o łącznej mocy do 950 kW, wysokość zawieszenia wirnika od 30 do 50 m,
- Parchanie, dz. nr 205/1 w obrębie geodezyjnym Parchanie – 1 elektrownia wiatrowa o mocy 2MW, wysokość zawieszenia wirnika – 80 m,
- Parchanie, dz. nr 205/1 położonej w geodezyjnym Parchanie - 1 elektrownia wiatrowa o mocy 450 kW wraz z przyłączeniową linią energetyczną SN1, wysokość zawieszenia wirnika na poziomie do 32,7m, średnica wirnika do 37 m,
- Zagajewice dz. nr 12 położonej w m. Zagajewice – 4 elektrownie wiatrowe o łącznej mocy do 1200 kW, wysokość zawieszenia wirnika na poziomie 30 – 50 m,
- Przybysław, dz. nr 121/3 w obrębie geodezyjnym Przybysław – 2 elektrownie wiatrowe o łącznej mocy do 800 kW, Wysokość całkowita – do 50 m.

➤ **Energia słoneczna**

Przyjmuje się, że energia słoneczna powinna stanowić jedno z głównych alternatywnych źródeł energii. Szczególnie latem może być wykorzystywana do podgrzewania wody użytkowej, suszenia płodów rolnych, w tym np. biomasy wykorzystywanej do spalania.

Województwo kujawsko-pomorskie w swoim solarnym potencjale energetycznym na tle kraju plasuje się lekko poniżej średniej. Roczne sumy promieniowania słonecznego pozwalają uzyskać energię rzędu 1100 – 1150 kWh/m². Cały obszar województwa ma zbliżony potencjał w zakresie uzyskania energii z rocznego promieniowania słonecznego. Należy jednak zauważyć, że wieloletnie badania potwierdzają nieco korzystniejsze warunki występujące w północno-zachodniej części województwa, w przeciwieństwie do środkowo-wschodniej części gdzie notuje się relatywnie najniższe sumy promieniowania słonecznego.

Preferowanym kierunkiem rozwoju energetyki słonecznej jest instalowanie indywidualnych kolektorów na domach mieszkalnych i budynkach użyteczności publicznej należących do Gminy Dąbrowa Biskupia. Możliwe jest także wykorzystywanie ogniw fotowoltaicznych

do zasilania znaków ostrzegawczych ustawionych na drogach przebiegających przez omawiany obszar, co dodatkowo poprawi bezpieczeństwo osób poruszających się tymi szlakami komunikacyjnymi.

Obecnie na budynkach użyteczności publicznej oraz na budynkach mieszkalnych na terenie Gminy nie funkcjonują instalacje solarne. W ostatnim czasie obserwowane jest jednak rosnące zainteresowanie mieszkańców Gminy tego rodzaju inwestycjami. Coraz korzystniejsze ceny kolektorów i większa świadomość społeczna w zakresie wykorzystania energii słonecznej może jednak przyczynić się do dynamicznego wzrostu energii pozyskiwanej z tego źródła. Na terenie Gminy, w miejscowości Bąkowo istnieją grunty rolne będące własnością Agencji Nieruchomości Rolnej, na których po ich wykupie istnieje realna szansa na instalację i urządzenie parku fotowoltaiki.

– **Energia z biomasy i biogazu**

Ustawa o biokomponentach i paliwach ciekłych definiuje biomasę jako „*stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości z produkcji rolnej oraz leśnej, przemysłu przetwarzającego ich produkty, a także części pozostałych odpadów, które ulegają biodegradacji, a w szczególności surowce rolnicze*” (Art. 2 ust. 1 pkt. 2). Do biomasy zaliczamy:

- uprawy energetyczne roślin,
- odpady drzewne w leśnictwie (kłody, chrust, korzenie, kora, trzciny),
- odpady przemysłu drzewnego i celulozowo-papierniczego, makulatura,
- odpady występujące w produkcji rolniczej (np. łęty ziemniaczane i roślin strączkowych),
- odpady przemysłu rolno-spożywczego (z cukrowni, gorzelni, olejarni, browarów),
- odpady produkcji zwierzęcej (odchody, gnojownica, obornik),
- odpady organiczne z gospodarstw domowych,
- odpady komunalne: osady oczyszczalni ścieków, śmieci(części organiczne).

Prawo energetyczne definiuje biogaz rolniczy, jako „*paliwo gazowe otrzymywane w procesie fermentacji metanowej surowców rolniczych, produktów ubocznych rolnictwa, płynnych lub stałych odchodów zwierzęcych, produktów ubocznych lub pozostałości z przetwórstwa produktów pochodzenia rolniczego lub biomasy leśnej, z wyłączeniem gazu pozyskanego z surowców pochodzących z oczyszczalni ścieków oraz składowisk odpadów*” (Art. 3 ust. 20a). Biogaz może być również wytwarzany podczas fermentacji anaerobowej bądź rozpadu gnilnego ścieków i odpadów komunalnych.

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia w miejscowości Radojewice w fazie projektowej jest budowa instalacji do wytwarzania biogazu z gnojowicy, gnojówki i odpadów poubojowych z dodatkiem substratów roślinnych – biogazownia Zakładów Mięsnych VIANDO. Instalacja będzie służyła do wytwarzania biogazu z płynnych odchodów zwierzęcych uzyskiwanych w toku produkcji chowu i hodowli trzody chlewnej w systemie bezściółkowym oraz odpadów poubojowych z prowadzonej przez Inwestora ubojni. Przerobiony surowiec w postaci płynnej będzie przesyłany i przechowywany w zamkniętych zbiornikach. Czas przechowywania zależny będzie od sezonu wegetacyjnego. Przerobiony surowiec to naturalny nawóz organiczny, który w sezonie wegetacyjnym może być rozprowadzany na użytki rolne. W dniu 2 marca 2014 r. została wydana przez Wójta Gminy Dąbrowa Biskupia Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach dla niniejszego przedsięwzięcia inwestycyjnego.

Ze względu na występowanie terenów rolniczych w strukturze agrarnej Gminy można stwierdzić, że dysponuje ona potencjałem wykorzystania biomasy i biogazu. W związku z powyższym istnieje możliwość rozwoju źródeł ciepła bazujących na tym paliwie.

W miejscowości Radojewice planowana jest budowa instalacji do wytwarzania biogazu z gnojowicy, gnojówki i odpadów poubojowych z dodatkiem substratów roślinnych. Instalacja będzie służyła do wytwarzania biogazu z płynnych odchodów zwierzęcych uzyskiwanych w toku produkcji chowu i hodowli trzody chlewnej w systemie bezściółkowym oraz odpadów poubojowych z prowadzonej przez Inwestora ubojni. Przerobiony surowiec w postaci płynnej będzie przesyłany i przechowywany w zamkniętych zbiornikach. Czas przechowywania zależny będzie od sezonu wegetacyjnego. Przerobiony surowiec to naturalny nawóz organiczny, który w sezonie wegetacyjnym może być rozprowadzany na użytki rolne.

Zgodnie z kierunkami rozwoju Gminy Dąbrowa Biskupia zawartymi w Studium uwarunkowań (...), w zakresie rozwoju energetyki odnawialnej, ustala się:

- na terenie Gminy dopuszcza się możliwość rozwoju energetyki wiatrowej,
- na terenie gminy dopuszcza się możliwość rozwoju biogazowni przy uwzględnieniu następujących zasad:
  - realizacja inwestycji wymaga sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
  - miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na cele biogazowni winien obejmować obszary lokalizacji biogazowni oraz strefy przewidywanych oddziaływań, zwłaszcza złowonnych (odorowych),
  - ustala się zakaz realizacji biogazowni w odległości mniejszej niż 300 m od najbliższego zamieszkanego budynku,

- przedsięwzięcie należy zlokalizować w sposób eliminujący możliwość zaistnienia negatywnych oddziaływań w stosunku do terenów zabudowanych, to znaczy zachować odpowiednio dużą (adekwatną do zastosowanych technologii) odległość od zabudowy mieszkaniowej lub usługowej (z uwzględnieniem lokalnych warunków mikroklimatycznych, w tym warunków przewietrzania, przeważających kierunków wiatru, itp.). Przy lokalizacji biogazowni należy także uwzględnić konieczność obsługi obiektu w zakresie transportu substratów oraz odpadów pofermentacyjnych, a także konieczność zagospodarowania pofermentów, w tym zwłaszcza wykluczenie możliwości powstania nadmiernych uciążliwości na trasie transportu (zarówno substratów, jak i odpadów) oraz wykluczenia możliwości zanieczyszczenia wód,
- dopuszcza się realizację (indywidualnych oraz zbiorczych) systemów wykorzystujących energię geotermalną,
- dopuszcza się realizację systemów wykorzystujących energię słoneczną,
- dopuszcza się realizację systemów bazujących na spalaniu biomasy, chyba że ustalenia mpzp stanowią inaczej.

Ze względu na konieczność zapewnienia wysokiej, jakości życia mieszkańców, względy przyrodnicze oraz troskę o jakość krajobrazu, na terenie Gminy ustala się następujące zasady rozwoju energetyki wiatrowej:

- adaptuje się istniejące elektrownie wiatrowe na terenie całej gminy (po spełnieniu warunków wynikających z przepisów odrębnych) dopuszcza się lokalizację małych indywidualnych siłowni przydomowych (nie zawodowych) produkujących energię na potrzeby własne inwestora, o wysokości masztu nie przekraczającej 16 m,
- dopuszcza się realizację nowych elektrowni zawodowych, przy spełnieniu warunków określonych poniżej,
- realizacja elektrowni zawodowych wyłącznie na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na cele energetyki wiatrowej winien obejmować obszary lokalizacji elektrowni oraz strefy przewidywanych oddziaływań akustycznych na ludność (w granicach mpzp zawiera się izofona 40dB),
- ustala się zakaz realizacji siłowni wiatrowych w odległości mniejszej niż 1000 m od najbliższego budynku mieszkalnego,
- w granicach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na cele energetyki wiatrowej zakazuje się wprowadzania form zagospodarowania zwiększających atrakcyjność tego terenu dla bytowania ptaków i nietoperzy – w szczególności zakazuje się tworzenia oczek wodnych, tworzenia nowych terenów zielonych, dokonywania

- nasadzeń drzew i krzewów – powyższy zakaz ma na celu ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków eksploatacji siłowni w stosunku do ptaków i nietoperzy,
- dla ochrony gruntów o dużej przydatności dla rolnictwa, drogi dojazdowe do elektrowni wiatrowych oraz infrastrukturę towarzyszącą należy wytyczyć w sposób minimalizujący negatywne oddziaływania na rolniczą przestrzeń produkcyjną oraz w sposób minimalizujący utratę zwartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
  - podczas prac ziemnych związanych z posadawianiem elektrowni oraz realizacją infrastruktury towarzyszącej należy minimalizować degradację gleb,
  - dla obszaru miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na cele energetyki wiatrowej należy sporządzić,
  - przedrealizacyjny monitoring ptaków i nietoperzy, którego zakres i poziom szczegółowości należy uzgodnić z Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska; wyniki monitoringu należy uwzględnić przy podejmowaniu decyzji o wyborze lokalizacji dla poszczególnych siłowni oraz określaniu ich parametrów technicznych i eksploatacyjnych,
  - dla obszaru miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na cele energetyki wiatrowej należy sporządzić „Studium ochrony krajobrazu kulturowego”, którego zakres i poziom szczegółowości, należy uzgodnić z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków; wyniki „Studium...” należy uwzględnić przy podejmowaniu decyzji o wyborze lokalizacji dla poszczególnych siłowni oraz określaniu ich parametrów technicznych i eksploatacyjnych,
  - przy lokalizacji elektrowni wiatrowych, w stosunku do istniejących oraz planowanych linii elektroenergetycznych należy zachować odległość w poziomie – liczoną od miejsca posadowienia masztu elektrowni, nie mniejszą niż:
    - dla linii nn-0,4kV – 12,5 m + promień koła wiatrowego,
    - dla linii SN-15kV lub 20kV – 15 m + promień koła wiatrowego,
    - dla linii napięć wyższych niż 20kV – promień koła wiatrowego + 3-krotność średnicy pola wiatrowego,
  - przy lokalizacji elektrowni wiatrowych, w stosunku do istniejących dróg publicznych należy zachować odległość równą co naj-mniej strefie upadku (odległość równą sumie wysokości masztu oraz promienia pola wiatrowego).

Cele krótkoterminowe:

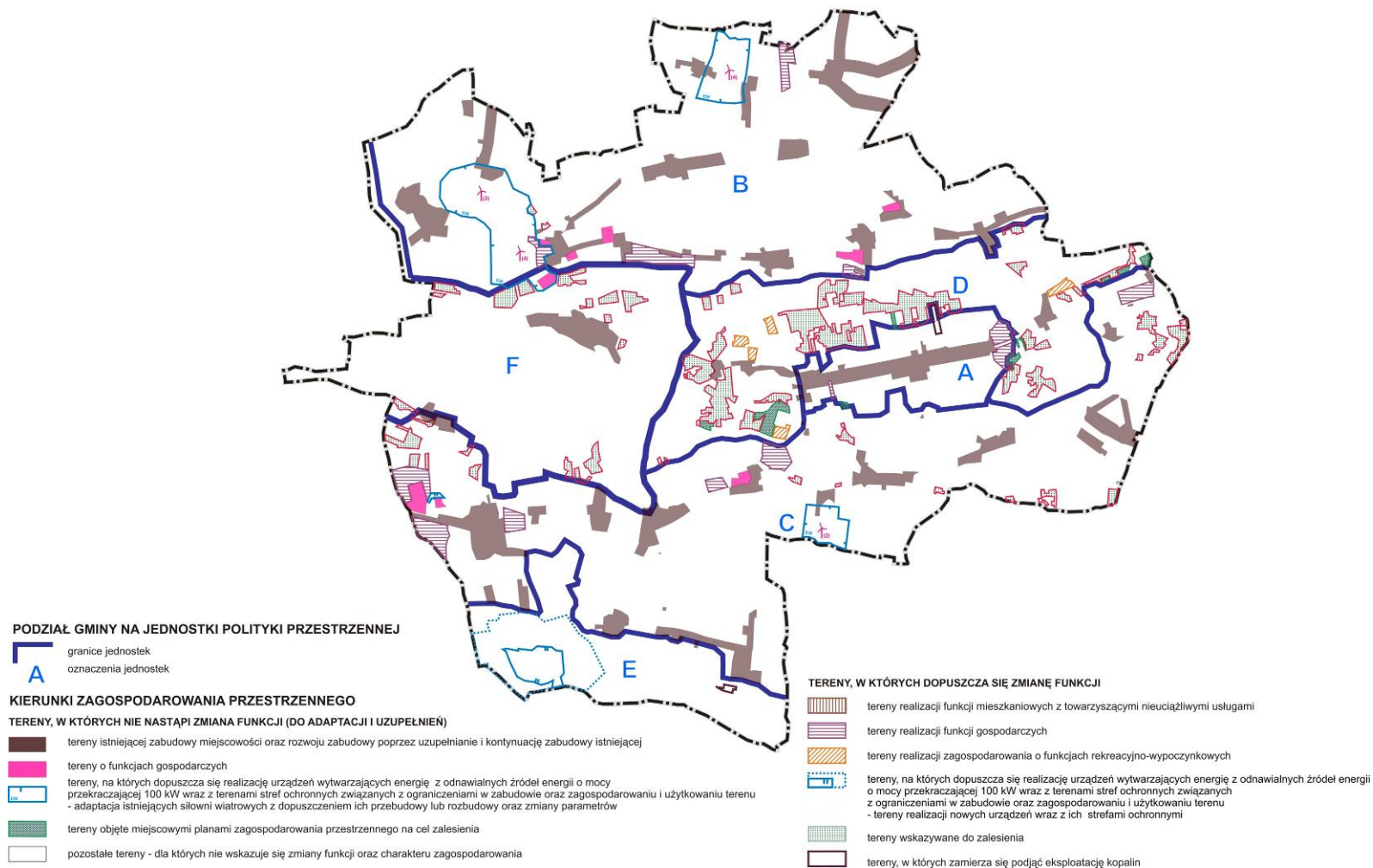
- Sukcesywne zwiększenie udziału źródeł odnawialnych w produkcji energii.
- Pozyskanie pozabudżetowych środków finansowych na finansowanie inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii.

- Działalność edukacyjno-informacyjna w zakresie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Cel długoterminowy:

- Zrównoważone wykorzystanie energii.

Rysunek 15. Tereny przeznaczone pod rozwój energetyki z odnawialnych źródeł energii

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dąbrowa Biskupia

Realizacja założonego celu jest uwarunkowana podjęciem proekologicznych działań przez zakłady produkcyjne funkcjonujące na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia. Motywację do podjęcia działań w tym zakresie stanowią coraz wyższe koszty zakupu materiałów oraz utylizacji odpadów poprodukcyjnych, w związku, z czym działania ograniczające materiałochłonność oraz odpadowość produkcji przełożą się na konkretne oszczędności przedsiębiorstw.

Zadaniem władz samorządowych oraz organów publicznych będzie natomiast informowanie, wspieranie i monitorowanie działań podejmowanych przez zakłady produkcyjne w zakresie ograniczania materiałochłonności i odpadowości produkcji oraz kontrola zgodności tych działań z obowiązującymi przepisami prawa.

Cele krótkookresowe oraz kierunki działań:

1. Ograniczenie odpadowości produkcji na skutek zmniejszenia liczby wadliwych wyrobów
2. Poprawa efektywności produkcji na skutek zastosowania nowoczesnych i oszczędnych technologii produkcji
3. Zwiększenie recyklingu i odzysku materiałowego i energetycznego w zakładach produkcyjnych
4. Minimalizacja oddziaływania działalności produkcyjnej na środowisko naturalne (ograniczanie masy odpadów i zużycia wody oraz emisji zanieczyszczeń i hałasu).

10. Włączanie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych

10.1. Rolnictwo

Rolnictwo na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia pełni główną rolę i jest głównym źródłem utrzymania większości mieszkańców Gminy. Gospodarstwa rolne są rozdrobnione, chociaż od jakiegoś czasu zauważa się wzrost średniej powierzchni gospodarstwa na rzecz ich liczby (mniejsze gospodarstwa brane są w dzierżawę lub wykupywane są od większych rolników).

Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego, w roku 2010 potencjał rolnictwa, jako funkcji gospodarczej kształtował się następująco:

- na terenie Gminy funkcjonowały 554 gospodarstwa rolne – to prawie 11% wszystkich w powiecie inowrocławskim · ponad 14% stanowiły gospodarstwa bardzo małe – liczące do 1 ha,
- aż 32% stanowiły gospodarstwa o powierzchni ponad 15 ha (to obok gminy Złotniki Kujawski najwyższy wskaźnik w powiecie),
- gospodarstwa o powierzchni do 1 ha skupiały tylko 0,5% powierzchni użytków rolnych,

- gospodarstwa o powierzchni ponad 15 ha skupiały aż 75% powierzchni użytków rolnych,
- przeciętna powierzchnia gospodarstwa to 17 ha,
- spośród 554 gospodarstw w Gminie: 189 hodowało bydło (w tym 150 krowy), 204 – trzodę chlewną (w tym 184 lochy), 9 – konie, 264 – drób (w tym 255 – drób kurzy) – łącznie tylko 339 gospodarstw utrzymywało zwierzęta,
- pod względem produkcji zwierzęcej, Gmina w powiecie wyróżnia się bardzo wysokim pogłowiem trzody chlewnej (aż 31% całego pogłowia w powiecie, łącznie ponad 39 tysięcy sztuk) oraz wysokim udziałem w hodowli drobiu (około 20%),
- pogłowie wyrażone w sztukach dużych wynosiło 5 538 – dla porównania w Gminie Inowrocław 11,6 tysięcy, a w gminie Kruszwica – prawie 15 tys.; bardzo podobna była obsada zwierząt w gminach Gniewkowo (5,7 tys.) i Rojewo (5,9 tys.),
- na 554 gospodarstwa rolne, aż 504 w prowadzi produkcję roślinną, w tym 462 zboża, 239 ziemniaki, 147 rośliny przemysłowe, a 202 warzywa,
- pozycja Gminy jest szczególnie silna w produkcji warzyw – gospodarstwa prowadzące uprawy warzyw gruntowych stanowią ponad 18% wszystkich w powiecie, a areał uprawy warzyw (1460 ha) to ponad 19% całego areału warzyw w powiecie i druga wartość po gminie Kruszwica; pod względem powierzchni upraw warzyw gruntowych, Gmina Dąbrowa Biskupia zajmuje 2 miejsce w województwie, z udziałem 7%.

Obecność Polski w strukturach UE stwarza ogromne możliwości, bowiem jedną z fundamentalnych zasad Wspólnoty jest swoboda przepływu towarów (w tym m.in. produktów rolnych, przetworów itp.), z drugiej zaś strony wymusza zmiany mające na celu podniesienie konkurencyjności rodzimej produkcji. W przypadku zaś zmian niezbędne jest, aby uwzględniały one aspekty ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Należy zauważyć, że walory przyrodnicze obszarów wiejskich tworzą doskonałe warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego w związku z coraz większym zainteresowaniem i zapotrzebowaniem na żywność ekologiczną. Rolnictwo ekologiczne jest ważnym czynnikiem zwiększającym zatrudnienie na wsi, dostarcza nowych miejsc pracy oraz daje rolnikom dodatkowe źródło dochodu.

Do pożądaných, planowanych do osiągnięcia cech zrównoważenia sektora rolnictwa należą:

- optymalne wykorzystanie potencjału biologicznego gleb, poprzez dostosowanie rodzaju produkcji, do jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zalesienie nieprzydatnych dla rolnictwa oraz zminimalizowanie powierzchni gruntów rolnych przekazywanych na inne cele, zwłaszcza gruntów wysokich klas bonitacyjnych,
- podniesienie dochodowości gospodarstw rolnych dzięki poprawie, jakości produkcji rolniczej,

- powszechne wdrożenie dobrych praktyk rolniczych, zwłaszcza w zakresie stosowania nawozów mineralnych i chemicznych środków ochrony roślin, nawożenia i gospodarowania obornikiem i gnojowicą, regulacji stosunków wodnych, mechanizacji prac polowych,
- wprowadzenie na szeroką skalę rolnictwa ekologicznego i rozwój agroturystyki,
- rozwój infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich w szczególności infrastruktury związanej z ochroną środowiska.

10.2. Przemysł

Emisja zanieczyszczeń do powietrza i wód, degradacja powierzchni ziemi i krajobrazu, emisja hałasu, możliwość wystąpienia awarii może negatywnie wpłynąć na stan środowiska naturalnego. Zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”, przedsiębiorcy powinni ponosić całkowitą odpowiedzialność za podejmowane działania mogące pogorszyć stan środowiska przyrodniczego. Istotne jest, aby sprawcy zanieczyszczeń i przekształceń nie ograniczali się do naprawy zaistniałych szkód i spełnienia wymogów określonych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska, ale zmięrzali do zapobiegania i minimalizacji negatywnych oddziaływań.

Na terenach przewidzianych do zagospodarowania w ramach produkcji przemysłowej, usług i handlu proponuje się wprowadzenie następujących zasad zrównoważonego rozwoju:

1. zasada zapobiegania powstawaniu zanieczyszczeń,
2. zasada utrzymania i ochrony istniejących zasobów środowiska przyrodniczego,
3. zasada racjonalnego zagospodarowania powierzchni ziemi przy zachowaniu wysokiego udziału terenów zielonych,
4. zasada stosowania najlepszej dostępnej techniki (BAT), w tym technologii energooszczędnych z maksymalnym wykorzystaniem energii odpadowej oraz energii odnawialnej,
5. zasada ograniczania ryzyka wystąpienia poważnej awarii oraz jej skutków dla ludzi i środowiska.

10.3. Transport

Jednym z atutów Gminy powinien być dobry układ komunikacyjny wraz z rozwiniętym systemem lokalnego transportu zbiorowego. Z uwagi na zwiększający się ruch pojazdów proponuje się następujące cele dla zrównoważenia sektora transportu dla Gminy Dąbrowa Biskupia:

- Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez:

- uzyskanie przez wszystkie eksploatowane środki transportu parametrów w zakresie walorów użytkowych oraz w zakresie oddziaływania na środowisko, jakie będą w tym czasie obowiązywały w Unii Europejskiej,
- doprowadzenie ogólnej przepustowości szlaków i węzłów infrastruktury transportowej, a także jej rozmieszczenia przestrzennego, do stanu w pełni odpowiadającego rzeczywistym potrzebom przewozowym, eliminującego zarówno „zatory” transportowe, jak i zbyt mały stopień wykorzystania stworzonego potencjału oraz ewentualne, związane z takim zjawiskiem straty,
- poprawę stanu istniejących dróg i ulic (w zależności od konieczności – poprzez ich przebudowę, utwardzenie, modernizację, poszerzenie),
  - Usprawnienie i wzmocnienie połączeń komunikacyjnych Gminy,
  - Rozwój komunikacji zbiorowej oraz poprawa warunków podróżowania.

10.4. Gospodarka komunalna i budownictwo

Zamierzenia w zakresie uzyskania docelowych cech zrównoważenia gospodarki komunalnej i budownictwa obejmują:

1. Spełnienie wszystkich wymagań wynikających z przepisów prawa krajowego i regulacji Unii Europejskiej, a także określonych regułami racjonalności i dobrej praktyki gospodarowania, dotyczących stanu infrastruktury technicznej gospodarki komunalnej w zakresie: uzdatniania wody do picia, oczyszczania i odprowadzania ścieków, zagospodarowania odpadów, ograniczania emisji ze spalania w lokalnych kotłowniach, opomiarowanie zużycia wody i ciepła, zmniejszenie strat przesyłowych wody i ciepła.
2. Tworzenie bądź utrzymanie ładu przestrzennego w Gminie, obejmującego zachowanie właściwych relacji pomiędzy terenami zabudowanymi i terenami otwartymi, zaplanowany, zharmonizowany z krajobrazem kształt architektoniczno-urbanistyczny pojedynczych budynków i ich zespołów, dbałość o czystość i porządek.
3. Całkowite wyeliminowanie samowoli budowlanej.
4. Szerokie wdrażanie tzw. dobrych praktyk w zakresie realizacji prac budowlanych (organizacja zaplecza i placu budowy, stosowane technologie, jakość, a zwłaszcza uciążliwość dla środowiska, maszyn i urządzeń oraz środków transportu, porządkowanie i rekultywacja zajętego terenu po zakończeniu inwestycji, itp.), skuteczne wspierane nadzorem inwestorskim i administracyjnym w pełni wykorzystującym zalecenia zawarte w wykonanych ocenach oddziaływania projektowanych inwestycji na środowisko.

10.5. Turystyka i rekreacja

Rozwój na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia turystyki opartej o istniejące walory przyrodnicze i kulturowe, jest uzależniony od wzrostu atrakcyjności turystycznej całego regionu kujawsko-

---

pomorskiego, a w szczególności od wzrostu potencjału sąsiadujących z Gminą Dąbrowa Biskupia atrakcyjnych destynacji turystycznych tj. głównie Uzdrowiska Inowrocław.

Gmina wykazuje niezbyt korzystne uwarunkowania dla rozwoju działalności turystycznych. Główne rodzaje funkcji turystyczno-wypoczynkowej, dla których rozwoju predestynowana jest Gmina, to przede wszystkim:

- rekreacja codzienna i weekendowa – skierowana głównie dla mieszkańców sąsiednich dużych miast – Torunia i Inowrocławia. Tego typu oferta powinna wiązać się z wyznaczeniem szlaków pieszych i rowerowych, względnie zabudowy letniskowej. Tereny szczególnie predestynowane leżą „na skraju” lub „wewnątrz” kompleksu Lasów Balczewskich – rozwój funkcji wypoczynkowej musi uwzględniać objęcie części Lasów Balczewskich ochroną przyrody oraz musi uwzględniać potencjalnie kolizyjne funkcje rolnicze i gospodarcze,
- wypoczynek sobotnio – niedzielny i pobytowy oparty na wynajmie kwater w zabudowie zagrodowej (agroturystyka i turystyka wiejska), jak też polegający na coraz popularniejszych „drugich domach”, czyli siedliskach wykupywanych w celu rekreacyjnego, czasowego wykorzystania,
- prowadzenie zielonych szkół - placówek dydaktycznych prowadzących w turnusach zajęcia dla uczniów z innych regionów. Tu korzystne walory prezentują miejscowości północnej części Gminy,
- edukacja ekologiczna,
- turystyka krajoznawcza i kwalifikowana (specjalistyczna): piesza, rowerowa i konna. Walorem dla turystyki krajoznawczej są także obiekty zabytkowe,
- podobnie jak w innych obszarach o relatywnie niskich walorach naturalnych lub kulturowych, pewną formą aktywizacji turystycznej jest stworzenie komercyjnej oferty rekreacyjnej (park-rozrywki, itp.), który swym zasięgiem, dzięki unikatowości dużej atrakcyjności, oddziaływałby na Toruń i Inowrocław.

Przez teren Gminy biegnie szlak pieszy łączący Inowrocław z Suchatówką (przez Turzany, Balczewo, Parchanie, Gniewkowo, Zajezerze).

Generalnie ze względu na charakter walorów oraz stosunkowo małą grupę docelową (głównie dla mieszkańców Inowrocławia – Toruń leży w dosyć dużej odległości i w sąsiedztwie miasta jest wiele terenów konkurencyjnych pod względem walorów) nie należy wiązać dużych oczekiwań z rozwojem turystyki, jako funkcji społeczno-gospodarczej. Gmina nie wykazuje predyspozycji dla rozwoju wypoczynku pobytowego na dużą skalę, ani też szczególnie wysokiej atrakcyjności dla krajoznawstwa. Nie należy się, więc spodziewać dużej skali ruchu, a funkcji turystycznych nie należy postrzegać, jako istotnych w kontekście

rozwoju gospodarczego Gminy. Jako priorytet w tej dziedzinie należy, więc wskazać zapewnienie własnym mieszkańcom właściwych warunków dla rekreacji – poprzez wyposażenie miejscowości w infrastrukturę sportową i kulturalną.

Jedną z możliwości uzyskania przez rolników dodatkowych dochodów ze źródeł pozarolniczych jest agroturystyka, która pozwoliłaby na wykorzystanie istniejących zasobów mieszkaniowych oraz bezpośrednio zagospodarowanie produkowanej przez rolników żywności. Możliwe jest także zorganizowanie różnych form wypoczynku dla zorganizowanych grup młodzieży szkolnej, w tym połączonych z terenowymi zajęciami edukacyjnymi z zakresu ochrony przyrody i poznania dziedzictwa kulturowego z tego regionu.

Ruch turystyczny na analizowanym obszarze, zwłaszcza w okresie letnim, może wpływać w znacznym stopniu na środowisko naturalne, dlatego należy podejmować działania mające na celu ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko.

Planowane do uzyskania, docelowe cechy zrównoważenia sektora rekreacji i turystyki obejmują:

- Optymalne wykorzystanie walorów przyrodniczych Gminy do celów rekreacji i turystyki.
- Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na terenie Gminy.
- Wspieranie towarzystw i fundacji zajmujących się turystyką, rekreacją i sportem.
- Wspieranie rozbudowy szlaków pieszych, konnych i rowerowych.
- Kontynuacja i wdrażanie programów wspierających rozwój rekreacji i sportu mieszkańców, organizacja turniejów i zawodów sportowych.
- Wspieranie towarzystw i fundacji zajmujących się turystyką, rekreacją i sportem.
- Rozszerzanie edukacji ekologicznej o przyrodę Gminy.
- Ochrona dziedzictwa kulturowo-historycznego (program ochrony zabytków).

10.6. Aktywizacja rynku do działań na rzecz środowiska

Cele krótkoterminowe i kierunki działań:

- Uwzględnianie w przetargach organizowanym przez administrację samorządową wymogów ekologicznych, o ile jest to ekonomicznie uzasadnione.
- Kształtowanie równoprawnych warunków konkurencji przez pełne stosowanie zasady „zanieczyszczający płaci” wraz z uwzględnieniem kosztów zewnętrznych.

- Wspieranie powstawania i zachowania tzw. „zielonych” miejsc pracy, w szczególności w: ochronie przyrody, odnawialnych źródłach energii, działaniach na rzecz oszczędzania zasobów (zwłaszcza energii i wody).
- Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym.

11. Edukacja ekologiczna

Zgodnie z przepisem art. 77 z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku *Prawo Ochrony Środowiska* problematykę ochrony środowiska uwzględnia się w podstawach programowych kształcenia ogólnego dla wszystkich typów szkół. Obowiązkiem tym ustawodawca objął również organizatorów kursów prowadzących do uzyskania kwalifikacji zawodowych. Konstytucyjnych podstaw dla realizacji edukacji ekologicznej należy upatrywać w zasadzie zrównoważonego rozwoju (art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polski z dnia 2 kwietnia 1997 r.) oraz w generalnym obowiązku każdego obywatela do dbałości o stan środowiska oraz odpowiedzialności za spowodowane przez siebie jego pogorszenie określonym w art. 86 Konstytucji RP.

11.1. Dotychczasowa edukacja ekologiczna

Obecnie edukacja ekologiczna na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia prowadzona jest przede wszystkim w formalnym systemie kształcenia. Ponadto, w związku z wejściem w życie nowej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, Gmina Dąbrowa Biskupia prowadzi kampanię informacyjno-edukacyjną na rzecz zmniejszenia ilości odpadów, a także akcje sprzątanie świata, odbywają się festyny Eko-edukacyjne dla dzieci i dorosłych, które przyczyniają się do zwiększania wrażliwości ekologicznej mieszkańców.

11.2. Edukacja ekologiczna formalna (szkolna)

Edukacja ekologiczna obecna jest w formalnym systemie kształcenia. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dn. 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, wprowadza edukację ekologiczną w postaci oddzielnej ścieżki edukacyjnej o charakterze wychowawczo-dydaktycznym począwszy od II etapu edukacyjnego (klasy IV-VI).

Dzieci i młodzież są najbardziej podatną grupą, szybko przyswajającą nowe, pożądane wzorce zachowań. Z kolei na kształcenie postaw ekologicznych tej grupy ma wpływ wiele czynników takich jak: rodzina, proces nauczania i wychowania, zajęcia pozaszkolne, środki masowego przekazu, grupa rówieśnicza. Od poziomu wiedzy społeczeństwa natomiast uzależniona jest właściwa i skuteczna ochrona środowiska naturalnego. Dlatego właśnie tak ważna jest obecność edukacji ekologicznej w programie nauczania placówek oświatowych.

Na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia aktywnie prowadzone są działania mające na celu edukację i promowanie działań proekologicznych. Są to działania skierowane w głównej mierze do dzieci i młodzieży, a poprzez nie do osób dorosłych.

11.3. Edukacja ekologiczna pozaszkolna

W ostatnich latach obserwuje się rosnące zainteresowanie niektórych grup osób dorosłych zdobywaniem wiedzy na temat otaczającego ich środowiska, a także możliwości uczestniczenia w działaniach na rzecz jego ochrony. Zachowania obserwowane w społeczeństwie wskazują jednak, że poziom akceptacji dla działań z zakresu ochrony środowiska maleje, a zachowania prokonsumpcyjne dominują nad proekologicznymi. Dlatego rola edukacji ekologicznej i wprowadzanie jej nowych form są nadal bardzo istotne. Najlepszym i najefektywniejszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to szerokiego informowania społeczeństwa o stanie środowiska, możliwościach prawnych uczestniczenia w podejmowaniu decyzji mających wpływ na obecny i przyszły stan.

Proponowane działania w ramach edukacji dla mieszkańców Gminy Dąbrowa Biskupia obejmują także działania edukacyjne, tj. sprzątnięcie świata z okazji Światowego Dnia Ziemi, „Dzień bez samochodu”, „Godzina dla Ziemi” oraz doradztwo indywidualne.

11.4. Cele w zakresie edukacji ekologicznej

Cel strategiczny	Zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa Gminy, kształtowanie postaw proekologicznych jego mieszkańców oraz poczucia odpowiedzialności, za jakość środowiska
-------------------------	---

Cele krótkookresowy do roku 2017:

- Prowadzenie aktywnych form edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży.
- Kształtowanie prawidłowych wzorców zachowań poszczególnych grup społeczeństwa gminy w odniesieniu do środowiska.

Cel długookresowy do roku 2021:

- Kontynuacja i rozszerzanie działań edukacyjnych w szkołach z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego.

12. Aspekty finansowe realizacji programu

Aby móc skutecznie osiągać cele strategiczne zdefiniowane w każdym z komponentów środowiska, konieczna jest realizacja konkretnych działań inwestycyjnych, profilaktycznych

i informacyjnych. Poniżej przedstawiony został szczegółowy harmonogram realizacji poszczególnych działań środowiskowych na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia.

Cel strategiczny		Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓŁPRACUJĄCA
1	Rozwój systemów kanalizacyjnych oraz modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej	do 2021	wg kosztorysów	Gmina
2	Rozwój systemów wodociągowych oraz modernizacja istniejącej sieci wodociągowej	do 2021	wg kosztorysów	Gmina
3	Wspieranie rozwoju lokalnych systemów oczyszczania ścieków bytowych poprzez wyposażanie nieruchomości w przydomowe oczyszczalnie ścieków	zadanie ciągłe	-	Gmina, właściciele nieruchomości
4	Budowa szczelnych zbiorników na gnojowicę/gnojówkę oraz płyt obornikowych w gospodarstwach rolnych prowadzących hodowlę i chów zwierząt	do 2017	-	podmioty gospodarcze, właściciele nieruchomości
5	Prowadzenie ewidencji przydomowych oczyszczalni oraz zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe oraz kontroli ich eksploatacji.	do 2021	-	Gmina
Cel strategiczny		Poprawa jakości powietrza atmosferycznego na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓŁPRACUJĄCA
1	Ograniczenie niskiej emisji z sektora komunalnego poprzez działania termo modernizacyjne budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych	do 2021	-	Gmina, mieszkańcy
2	Zmiana systemu ogrzewania na bardziej efektywny ekologicznie i energetycznie, w tym wymiana ogrzewania bardziej ekologiczne	do 2021	-	Gmina, mieszkańcy, podmioty gospodarcze
3	Redukcja zanieczyszczeń pochodzących z transportu poprzez budowę oraz	zadanie ciągłe	-	Zarządcy dróg, Gmina

„PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DĄBROWA BISKUPIA NA LATA 2014-2017,
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2021”

	modernizację dróg i ciągów komunikacyjnych oraz budowę ścieżek rowerowych			
4	Zastępowanie węgla ekologicznymi nośnikami ciepła	zadanie ciągłe	-	Gmina, mieszkańcy, podmioty gospodarcze
5	Promocja korzystania z publicznych środków transportu	zadanie ciągłe	-	Gmina
6	Promocja i wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	zadanie ciągłe	-	Gmina, Organizacje pozarządowe
Cel strategiczny		Ograniczenie uciążliwości hałasu na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRACUJĄCA
1	Modernizacja i budowa nawierzchni dróg z infrastrukturą	zadanie ciągłe	-	Zarządcy dróg, Gmina
2	Rozbudowa i modernizacja lokalnego układu komunikacyjnego	zadanie ciągłe	-	Zarządcy dróg, Gmina
3	Utrzymanie i urządzenie istniejących dróg gminnych	zadanie ciągłe	-	Gmina
Cel strategiczny		Ochrona przed działaniem promieniowania elektromagnetycznego		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRACUJĄCA
1	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami elektromagnetycznymi (w tym zasad lokalizacji instalacji emitujących pola elektromagnetyczne z uwzględnieniem walorów krajobrazowych)	do 2017	-	Gmina
2	Wnikliwe prowadzenie postępowań w sprawie oceny oddziaływania planowanych przedsięwzięć	zadanie ciągłe	-	Gmina
3	Ograniczenie emisji promieniowania niejonizującego do środowiska poprzez preferowanie niskokonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania niejonizującego	zadanie ciągłe	-	Gmina, Zarządcy nieruchomości

„PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DĄBROWA BISKUPIA NA LATA 2014-2017,
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2021”

Cel strategiczny		Zapobieganie skutkom poważnych awarii i zagrożeniom naturalnym		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRACUJĄCA
1	Współdziałanie i współpraca z jednostkami ratowniczymi, specjalistami i ekspertami w zakresie wystąpienia na terenie Gminy poważnych awarii przemysłowych i klęsk żywiołowych	zadanie ciągłe	-	Gmina, OSP, Policja
2	Utrzymywanie w gotowości sprawnego systemu zapobiegawczo-interwencyjno-ratunkowym na wypadek wystąpienia poważnej awarii lub klęski żywiołowej	zadanie ciągłe	-	Gmina, OSP, Policja
3	Prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych dla mieszkańców Gminy o możliwościach zapobiegania i zasadach postępowania w przypadku wystąpienia poważnej awarii lub klęski żywiołowej	zadanie ciągłe	-	Gmina, OSP, Policja
Cel strategiczny		Efektywne wykorzystywanie eksploatowanych złóż		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRACUJĄCA
1	Ochrona zasobów złóż nieeksploatowanych	zadanie ciągłe	-	przedsiębiorstwa będące właścicielem terenów
2	Rekultywacja terenów zdegradowanych przez eksploatację kopalni	zadanie ciągłe	-	przedsiębiorstwa będące właścicielem terenów
Cel strategiczny		Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem bioróżnorodności		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRACUJĄCA
1	Racjonalne gospodarowanie cennymi zasobami przyrodniczymi Gminy	zadanie ciągłe	-	Gmina
2	Zalesianie gruntów	zadanie ciągłe	-	Gmina
3	Przywracanie i zachowanie drożności korytarzy ekologicznych	zadanie ciągłe	-	Gmina
4	Tworzenie nowych form ochrony przyrody	zadanie ciągłe	-	Gmina

„PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DĄBROWA BISKUPIA NA LATA 2014-2017,
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2021”

5	Promocja walorów przyrodniczych Gminy	zadanie ciągłe	-	Gmina
Cel strategiczny		Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRACUJĄCA
1	Upowszechnianie i praktyczne wdrażanie zasad „Kodeksu dobrej praktyki rolniczej”	zadanie ciągłe	-	Gmina, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
2	Wspieranie i promowanie rolnictwa ekologicznego	zadanie ciągłe	-	Gmina
3	Rekultywacja, ochrona i poprawa, jakości gruntów rolnych	zadanie ciągłe	-	Gmina
Cel strategiczny		Doskonalenie systemu gospodarowania odpadami		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRACUJĄCA
1	Realizacja zapisów Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego	do 2021	-	Gmina, mieszkańcy, podmioty gospodarcze
2	Systematyczne usuwanie azbestu	do 2032	-	Gmina, mieszkańcy, podmioty gospodarcze
3	Prowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnej w zakresie postępowania z odpadami	zadanie ciągłe	-	Gmina, WIOŚ
4	Kontrola podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów	zadanie ciągłe	-	WIOŚ, Gmina
5	Likwidacja „dzikich wysypisk śmieci”	zadanie ciągłe	-	Gmina
Cel strategiczny		Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRACUJĄCA
1	Wdrażanie technologii wodooszczędnych w przedsiębiorstwach	zadanie ciągłe	-	Przedsiębiorcy
2	Analiza zużycia wody podziemnej przez mieszkańców, rolnictwo i działalność gospodarczą	zadanie ciągłe	-	Gmina
3	Modernizacja sieci wodociągowej w celu	zadanie ciągłe	-	Gmina

„PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DĄBROWA BISKUPIA NA LATA 2014-2017,
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2021”

	ograniczenia strat wody na etapie przesyłu			
4	Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody przez działania edukacyjno-promocyjne (akcje, kampanie skierowane do wszystkich grup społecznych)	zadanie ciągłe	-	Gmina, Placówki oświatowe
Cel strategiczny		Zmniejszenie zużycia energii na cele produkcyjne i komunalno-bytowe		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRACUJĄCA
1	Wdrażanie technologii energooszczędnych w przedsiębiorstwach	zadanie ciągłe	-	Przedsiębiorcy
2	Zastąpienie tradycyjnych lamp ulicznych lampami energooszczędnymi	zadanie ciągłe	-	Gmina
3	Termomodernizacja budynków na terenie Gminy	zadanie ciągłe	-	Gmina, mieszkańcy, podmioty gospodarcze
Cel strategiczny		Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii, co najmniej do poziomu 15% w 2020 r.		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRACUJĄCA
1	Montaż kolektorów solarnych oraz ogniw fotowoltaicznych	zadanie ciągłe	bd	Gmina, Mieszkańcy, Podmioty gospodarcze
2	Promowanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach domowych na terenie Gminy	zadanie ciągłe	-	Gmina, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Organizacje pozarządowe
Cel strategiczny		Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRACUJĄCA
1	Ograniczenie materiałochłonności produkcji	zadanie ciągłe	-	Podmioty gospodarcze
Cel strategiczny		Zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa Gminy, kształtowanie postaw proekologicznych jego mieszkańców oraz poczucia odpowiedzialności, za jakość środowiska		
L.P.	NAZWA ZADANIA	LATA REALIZACJI	KOSZT	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRACUJĄCA

1	Promocja walorów przyrodniczych Gminy, w tym publikacje stronach internetowych	zadanie ciągłe	-	Gmina, Nadleśnictwo Gniewkowo
2	Organizowanie prelekcji i warsztatów z zakresu edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży szkolnej, m.in. w zakresie prawidłowej gospodarki odpadami, ochrony powietrza, ochrony przyrody, itp.	zadanie ciągłe	-	Gmina, Placówki oświatowe, Nadleśnictwo Gniewkowo
3	Organizowanie konkursów międzyszkolnych o tematyce ekologicznej	zadanie ciągłe	-	Placówki oświatowe
4	Informowanie mieszkańców o stanie środowiska i podejmowanych działaniach na rzecz jego ochrony (informacje umieszczane na stronie internetowej gminy)	zadanie ciągłe	-	Gmina

Źródło: Opracowanie własne

13. Analiza możliwości realizacji planowanych zadań w oparciu o ocenę infrastruktury gminy, organizację wewnętrzną i zarządzanie ochroną środowiska w gminie oraz sytuację finansową wraz z listą podmiotów do których kierowane są obowiązki ustalone w programie

Sprawna i skuteczna realizacja planowanych zadań w zakresie ochrony środowiska na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia umożliwi osiągnięcie założonych celów, określonych w ramach kilku istotnych priorytetów. Aby to osiągnąć, Gmina musi jednocześnie dysponować zasobami: finansowymi, organizacyjnymi oraz infrastrukturalnymi.

• ZASOBY FINANSOWE

Realizacja zadań *Programu Ochrony Środowiska* wymaga zabezpieczenia i uzyskania środków budżetowych, jak i pozabudżetowych. Wdrażanie *Programu* powinno być możliwe między innymi dzięki stworzeniu sprawnego systemu finansowania ochrony środowiska, w którym podstawowymi źródłami finansowania są fundusze ekologiczne, programy pomocowe, środki własne inwestorów oraz budżet Gminy.

Realizacja inwestycji w zakresie ochrony środowiska może być wspierana za pomocą funduszy zewnętrznych pozyskiwanych w formie dotacji bezzwrotnej lub preferencyjnej pożyczki. Źródłem finansowania inwestycji z zakresu infrastruktury przyczyniającej się

do ochrony środowiska, mogą być fundusze Unii Europejskiej, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Bank Ochrony Środowiska S.A, EkoFundusz oraz Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych.

- **ZASOBY ORGANIZACYJNE**

Realizacja planowanych inwestycji, oprócz zabezpieczenia odpowiedniego finansowania, wymaga również właściwej organizacji wewnętrznej. Ponadto problem ochrony środowiska na analizowanym obszarze odgrywa kluczową rolę na etapie opracowywania dokumentów planistycznych. Cele i zadania w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska zostały ujęte w opracowanych planach i strategiach, obowiązujących na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia.

Cele zawarte w tych dokumentach są sukcesywnie realizowane przez poszczególne Referaty Urzędu Gminy w Dąbrowie Biskupiej oraz przedsiębiorców i inne jednostki, w szczególności w zakresie edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży oraz rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej Gminy. Gmina Dąbrowa Biskupia dysponuje odpowiednio przygotowanym zasobem organizacyjnym, umożliwiającym skuteczną i sprawną realizację zaplanowanych zadań.

- **ZASOBY INFRASTRUKTURALNE**

Zadania planowane do realizacji w ramach poszczególnych priorytetów i celów, zostały określone z uwzględnieniem obecnych zasobów infrastrukturalnych Gminy oraz realnych możliwości ich potencjalnej rozbudowy. W związku, z czym, można przyjąć, iż z punktu widzenia zasobów infrastrukturalnych, realizacja planowanych zadań jest możliwa.

Analizując możliwość zastosowania przedstawionych rozwiązań na podstawie uwarunkowań dotyczących istniejącej infrastruktury, organizacji i zarządzania ochroną środowiska oraz sytuacji finansowej Gminy stwierdzono, że wszystkie zaproponowane przedsięwzięcia są możliwe do zrealizowania uwzględniając następujących warunki:

- etapowość wdrażania przewidzianych do realizacji zadań,
- powołanie zespołu konsultacyjnego, którego zadaniem byłby nadzór w zakresie wdrażania, realizacji oraz monitoringu funkcjonowania programu,
- pozyskanie dodatkowych środków finansowych na realizację przewidzianych w planie zadań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych.

Pomimo, iż analizowana jednostka samorządu terytorialnego posiada niezbędne zasoby, sprawną i skuteczną realizację planowanych zadań mogą uniemożliwić następujące czynniki:

- zmiana uwarunkowań prawnych, mających wpływ na zmianę zakresu obowiązków dla władz gminy oraz mających wpływ na jego sytuację finansową,
- niewłaściwe zarządzanie wdrażaniem Programu, monitorowanie efektów, brak korekt i uprzedzania ewentualnych zagrożeń,
- nieumiejętność pozyskania funduszy na realizację zamierzonych działań,

- brak koordynacji pomiędzy gminami, a także brak współpracy ponadregionalnej w zakresie niektórych działań,
- wystąpienie nagłych, nieprzewidzianych awarii lub klęsk, które spowodują konieczność innego rozdysponowania środków finansowych.

PODMIOTY, DO KTÓRYCH KIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI USTALONE W PROGRAMIE

Opracowane w *Programie ochrony środowiska dla Gminy Dąbrowa Biskupia* cele i wytyczone działania w zakresie ochrony środowiska na terenie Gminy wymagają określenia podmiotów, do których adresowane są obowiązki wynikające z realizacji tych celów i działań. Są to grupy podmiotów, których zadaniem jest:

- organizacja i zarządzanie programem,
- realizacja celów i zadań określonych w programie,
- nadzór i monitoring realizacji programu.

Ponadto określono również obowiązki dla podmiotów korzystających ze środowiska w celu ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na poszczególne elementy środowiska. Bardzo istotną rolę w realizacji programu odgrywają mieszkańcy Gminy. W związku z tym, do tej grupy społeczeństwa kierowane są zadania.

Realizacja zadań i celów określonych w programie kierowana jest także do administracji samorządowej i rządowej, jednostek pozarządowych i przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych, prowadzących działalność na terenie Gminy, a w szczególności do:

- Samorządu Gminy Dąbrowa Biskupia,
- Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- Właścicieli lasów prywatnych,
- Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych,
- Regionalnego Centrum Edukacji Ekologicznej,
- przedsiębiorstw budowlanych,
- przedsiębiorstw energetycznych,
- przedsiębiorstw transportowych,
- podmiotów gospodarczych,
- mieszkańców.

14. Zarządzanie w Programie Ochrony Środowiska

14.1. Struktura zarządzania środowiskiem

Polityka ekologiczna realizowana jest na mocy wielu ustaw, wśród których najważniejsze to: Prawo ochrony środowiska, Prawo wodne, o zagospodarowaniu przestrzennym, o ochronie przyrody, o odpadach, Prawo geologiczne i górnicze, Prawo budowlane. Instrumenty realizacji programu ochrony środowiska wynikające z zapisów ustawowych można podzielić na: prawne, finansowe, społeczne, polityczne i strukturalne.

- **Instrumenty polityczne**

Do najważniejszych instrumentów politycznych należy: Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016, Program Ochrony Środowiska Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

- **Instrumenty prawne**

Wśród instrumentów prawnych wyróżnić można:

- pozwolenie wodnoprawne,
- decyzję o emisji do powietrza,
- decyzję dotyczącą hałasu,
- decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia,
- decyzję dotyczącą gospodarowania odpadami.

- **Instrumenty finansowe**

Do instrumentów finansowych m. in.: opłata za gospodarcze korzystanie ze środowiska, administracyjna kara pieniężna. Źródłami pozyskiwania środków na finansowanie zadań związanych z ochroną środowiska są także:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- emisja obligacji komunalnych,
- budżet gminy,
- EkoFundusz,
- kredyty bankowe,
- fundusze unijne (strukturalne, programy pomocowo-operacyjne, pozostałe instrumenty finansowe unijne wspomagające ochronę środowiska np. Fundusz LIFE+).

- **Instrumenty społeczne**

Można je podzielić na dwie zasadnicze grupy:

- wewnętrzne, czyli dotyczące działań samorządów i realizowane poprzez działania edukacyjne,
- zewnętrzne – polegające na budowaniu komunikacji społecznej (konsultacje, debaty publiczne, kampanie edukacyjne).

- **Instrumenty strukturalne**

Są to przede wszystkim strategie i programy wdrożeniowe oraz systemy zarządzania środowiskowego.

14.2. Struktura zarządzania Programem

Zarządzanie *Programem ochrony środowiska* powinno odbywać się w strukturze zadaniowo-instrumentalnej, obejmując wszystkie jednostki organizacyjne świadomie uczestniczące w jego realizacji.

Do podmiotów uczestniczących w organizacji i zarządzaniu *Programem ochrony środowiska* należą:

- Wójt Gminy Dąbrowa Biskupia,
- Rada Gminy w Dąbrowie Biskupiej.

Do grupy podmiotów monitorujących przebieg realizacji i efekty programu należą:

- WIOŚ, PSSE, IMGW, RZGW,
- mieszkańcy Gminy,
- podmioty gospodarcze (w określonym zakresie),
- jednostki naukowo-badawcze (na zlecenia w określonym zakresie),
- podmioty finansujące realizację zadań.

Do grupy podmiotów kształtujących społeczną obudowę *Programu ochrony środowiska* należą:

- lokalne media,
- szkoły (system edukacji ekologicznej),
- organizacje pozarządowe funkcjonujące na obszarze Gminy.

Do grupy podmiotów bezpośrednio realizujących *Program ochrony środowiska* należą:

- podmioty gospodarcze realizujące zadania własne,
- samorząd gminny realizujący zadania publiczne w zakresie ochrony środowiska na swoim terenie.

Odbiorcami *Programu ochrony środowiska* jest społeczeństwo Gminy, które dokonuje jego oceny: akceptacji lub krytyki zaplanowanych działań oraz uczestniczy w negocjacjach rozwiązujących konflikty na tle lokalizacji inwestycji lub przeznaczenia określonych terenów.

15. Monitoring programu i środowiska

Za realizację Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dąbrowa Biskupia odpowiedzialny jest Wójt, w imieniu, którego zadania ujęte w niniejszym Programie realizuje Referat Budownictwa, Gospodarki Przestrzennej, Komunalnej, Rolnictwa i Ochrony Środowiska.

Za realizację poszczególnych zadań odpowiadać będą osoby lub jednostki organizacyjne, które po zakończeniu prac nad zadaniami zobowiązane będą do sporządzenia sprawozdania z wykonania zadania, obejmujące m.in. przedmiot i poniesione nakłady.

Podstawą zarządzania Programem Ochrony Środowiska będzie stałe monitorowanie uzyskiwanych efektów stwierdzanych, jako poprawa, jakości środowiska, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz skutki podejmowanych działań. W celu monitorowania stanu środowiska proponuje się zastosowanie wskaźników stanu środowiska, oddziaływania na środowisko oraz wskaźników reakcji na złą, jakość środowiska albo na nadmierne oddziaływania. Przydatne jest pokazywanie tendencji zmian poszczególnych wskaźników w latach.

Zgodnie z Prawem ochrony środowiska, co dwa lata będzie sporządzany **raport szczegółowy** z wykonania Programu Ochrony Środowiska, a dotyczący szczególnie działań, które są związane z likwidacją przekroczenia przepisów prawa, wynikami monitorowania, jakości środowiska, konieczności wprowadzenia korekt do Programu itp. Raporty szczegółowe winny być przedstawiane na posiedzeniach Rady Gminy. Wskazane jest by korekty Programu Ochrony Środowiska były wprowadzane w drodze uchwały Rady Gminy.

Pierwszy raport zostanie przygotowany do 31 grudnia 2015 r., a następny na koniec 2017 r.

Podczas opracowywania raportu należy wykorzystać wyniki badań prowadzonych w ramach: Państwowego Monitoringu Środowiska, informacje zawarte w raportach i publikacjach Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, a także Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Bydgoszczy, jak również informacje z pozostałych podmiotów, które zajmują się kwestiami ochrony środowiska na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia.

W związku z powyższym, podstawowe działania mające na celu kontrolę wdrażania programu obejmują:

- sporządzenie raportu co dwa lata, oceniającego postęp wdrażania programu ochrony środowiska,
- aktualizację celów krótkoterminowych na następne dwa lata,
- aktualizację polityki długoterminowej, co cztery lata.

Nadzór i kontrola przebiegu realizacji i efektów wdrażania programu prowadzona będzie przez Urząd Gminy w Dąbrowie Biskupiej.

W tabeli 23 przedstawiono propozycje wskaźników monitorowania celów Programu Ochrony Środowiska.

Tabela 26. Propozycje wskaźników monitorowania celów

Cele	Wskaźniki
Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia	Skanalizowanie Gminy (%)
	Długość sieci kanalizacyjnej (km)
	Liczba przyłączy (szt.)
	Ludność obsługiwana przez oczyszczalnię ścieków (%)
Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją	Liczba spotkań promujących rolnictwo ekologiczne
Poprawa, jakości powietrza atmosferycznego na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia	Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji
	Jakość powietrza atmosferycznego (klasa)
	Ilość instalacji wytwarzających energię ciepłą ze źródeł odnawialnych (szt.)
Doskonalenie systemu gospodarowania odpadami	Ilość azbestu na terenie Gminy (Mg)
	Ilość odpadów komunalnych przypadająca na 1 mieszkańca (Mg/rok)
	Ilość odpadów zebranych selektywnie (Mg)
Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem bioróżnorodności	Liczba pomników przyrody (szt.)
	Liczba pomników przyrody (poj. drzewa) poddanych zabiegom pielęgnacyjnym (szt.)
	Liczba użytków ekologicznych (szt.)
	Liczba gospodarstw agroturystycznych (szt.)
	Wskaźnik lesistości Gminy (%)
Zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa Gminy, kształtowanie postaw proekologicznych jego mieszkańców oraz poczucia odpowiedzialności, za jakość środowiska	Liczba przeprowadzonych akcji edukacyjnych (szt./rok)
	Długość ścieżek przyrodniczych (km)
Ograniczenie uciążliwości hałasu na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia	Powierzchnia terenów zagrożonych ponadnormatywnym hałasem (ha)
	Liczba źródeł uciążliwości akustycznej
Ochrona przed działaniem promieniowania elektromagnetycznego	Liczba źródeł emisji pól elektromagnetycznych i obszarów objętych oddziaływaniem pól
	Poziom pól elektromagnetycznych w

	wybranych obszarach na terenie Gminy
Zapobieganie skutkom poważnych awarii i zagrożeniom naturalnym	Liczba instalacji stanowiących potencjalne zagrożenia środowiska i życia ludzi
	Długość rowów poddanych melioracji (km)
	Liczba działań edukacyjno-informacyjnych dla mieszkańców Gminy o możliwościach zapobiegania i zasadach postępowania w przypadku wystąpienia poważnej awarii lub klęski żywiołowej w ciągu roku
Efektywne wykorzystywanie eksploatowanych złóż	Liczba wyeliminowanych nielegalnych eksploatacji kopalin
Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne	Liczba wdrożonych technologii wodooszczędnych w przedsiębiorstwach w ciągu roku
	Wielkość zużycia wody przez mieszkańców w ciągu roku (m ³ /osoba)
	Długość zmodernizowanej sieci wodociągowej w ciągu roku (km)
	Liczba działań edukacyjnych propagujących zachowania sprzyjające oszczędzaniu wody
Zmniejszenie zużycia energii na cele produkcyjne i komunalno-bytowe	Liczba budynków poddanych termomodernizacji w ciągu roku
	Liczba lamp energooszczędnych na terenie Gminy
Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii, co najmniej do poziomu 15% w 2020 r.	Liczba działań edukacyjno – promocyjnych o tematyce związanej z odnawialnymi źródłami energii
	Liczba kolektorów słonecznych na budynkach użyteczności publicznej
Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji	Liczba przedsiębiorstw wdrażających technologie małodopadowe

Źródło: Opracowanie własne

16. Spis tabel

TABELA 1. STRUKTURA GRUNTÓW NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA W 2005 R.	16
TABELA 2. ZESTAWIENIE GRUNTÓW DLA GMINY DĄBROWA BISKUPIA (STAN NA 03.03.2014 R.) ...	17
TABELA 3. ZMIANY LICZBY LUDNOŚCI W GMINIE DĄBROWA BISKUPIA, POWIECIE INOWROCŁAWSKIM I WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM	19
TABELA 4. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA (STAN NA 04.03.2014 R.)	19
TABELA 5. MIGRACJE NA POBYT STAŁY WEDŁUG KIERUNKU NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA W LATACH 2008-2012	22
TABELA 6. STRUKTURA BEZROBOCIA W GMINIE DĄBROWA BISKUPIA W LATACH 2008-2012	22
TABELA 7. STRUKTURA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ WEDŁUG SEKTORÓW W GMINIE DĄBROWA BISKUPIA W LATACH 2008-2012	24
TABELA 8. PODMIOTY GOSPODARCZE – WSKAŹNIKI	25
TABELA 9. WYKAZ DRÓG POWIATOWYCH I GMINNYCH NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA....	29
TABELA 10. OCENA STANU JAKOŚCI WÓD KANAŁU PARCHAŃSKIEGO W 2011 ROKU	50
TABELA 11. STĘŻENIA MINIMALNE, MAKSYMALNE I ŚREDNIOROCZNE BADANYCH PARAMETRÓW W 2011 ROKU NA STANOWISKU - PARCHANIE	51
TABELA 12. STĘŻENIA MINIMALNE, MAKSYMALNE I ŚREDNIOROCZNE BADANYCH PARAMETRÓW W 2011 ROKU NA STANOWISKU - STANOMIN	51
TABELA 13. OCENA JAKOŚCI POWIETRZA POD KĄTEM OCHRONY ROŚLIN	67
TABELA 14. WYNIKOWE KLASY STREF DLA POSZCZEGÓLNYCH ZANIECZYSZCZEŃ, UZYSKANE W OCENIE ROCZNEJ DOKONANEJ Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW USTANOWIONYCH W CELU OCHRONY ZDROWIA WG JEDNOLITYCH KRYTERIÓW W SKALI KRAJU, ZGODNYCH Z KRYTERIAMI UE.....	67
TABELA 15. POMIARY HAŁASU W GOSPODARSTWIE ROLNYM MAGDALENA SZCZUPAK - WOŹNICZKA, RADOJEWICE 54.....	71
TABELA 16. POMIARY HAŁASU W ZAKŁADACH MIĘSNYCH „VIANDO” WANDA SZCZUPAK, RADOJEWICE	71
TABELA 17. DOPUSZCZALNE POZIOMY HAŁASU W ŚRODOWISKU POWODOWANEGO PRZEZ POSZCZEGÓLNE GRUPY ŹRÓDEŁ HAŁASU, Z WYŁĄCZENIEM HAŁASU POWODOWANEGO PRZEZ STARTY, LĄDOWANIA I PRZELOTY STATKÓW POWIETRZNYCH ORAZ LINIE ELEKTROENERGETYCZNE, WYRAŻONE WSKAŹNIKAMI LAEQ D I LAEQ N	73
TABELA 18. DOPUSZCZALNE POZIOMY HAŁASU W ŚRODOWISKU POWODOWANEGO PRZEZ POSZCZEGÓLNE GRUPY ŹRÓDEŁ HAŁASU, Z WYŁĄCZENIEM HAŁASU POWODOWANEGO PRZEZ STARTY, LĄDOWANIA I PRZELOTY STATKÓW POWIETRZNYCH ORAZ LINIE ELEKTROENERGETYCZNE, WYRAŻONE WSKAŹNIKAMI LDWN I LN, KTÓRE TO WSKAŹNIKI MAJĄ ZASTOSOWANIE DO PROWADZENIA DŁUGOOKRESOWEJ POLITYKI W ZAKRESIE OCHRONY PRZED HAŁASEM	74
TABELA 19. ZESTAWIANIE WYNIKÓW POMIARÓW ZE STACJI BAZOWEJ PTK CENTERTEL SP Z O. O. W WOLI STANOMIŃSKIEJ	78
TABELA 20. POMNIKI PRZYRODY NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA.....	93
TABELA 21. ZŁOŻA KOPALIN NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA	102

TABELA 22. CHARAKTERYSTYKA ZŁOŻ KOPALIN WYSTĘPUJĄCYCH NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA	102
---	-----

TABELA 23. PROPOZYCJE WSKAŹNIKÓW MONITOROWANIA CELÓW.....	137
---	-----

17. Spis rysunków

RYSUNEK 1. POŁOŻENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA NA TLE WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO I POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	8
RYSUNEK 2. MIEJSCOWOŚCI NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA	8
RYSUNEK 3. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE GMINY DĄBROWA BISKUPIA.....	10
RYSUNEK 4. DZIELNICE ROLNICZO-KLIMATYCZNE POLSKI WG R. GUMIŃSKIEGO	13
RYSUNEK 5. REGIONY GOSPODARKI ODPADAMI KOMUNALNYMI W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM.....	32
RYSUNEK 6. GZWP NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA.....	52
RYSUNEK 7. LOKALIZACJA JCWPd NR 45.....	54
RYSUNEK 8. PODZIAŁ WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA STREFY.....	65
RYSUNEK 9. OSUWISKA I OBSZARY PREDYSPONOWANE DO WYSTĘPOWANIA RUCHÓW MASOWYCH W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM, POWIAT INOWROCŁAWSKI.....	82
RYSUNEK 10. LESISTOŚĆ POLSKI WG WOJEWÓDZTW	85
RYSUNEK 11. GRANICE OBWODÓW ŁOWIECKICH NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA - STAN NA LUTY 2014 R.	86
RYSUNEK 12. GLEBY W POLSCE	98
RYSUNEK 13. ROZMIESZCZENIE PUNKTÓW POMIAROWO-KONTROLNYCH NA TERENIE WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO	100
RYSUNEK 14. ZŁOŻA KRUSZYWA NATURALNEGO NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA.....	102
RYSUNEK 15. TERENY PRZEZNACZONE POD ROZWÓJ ENERGETYKI Z ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII	116
RYSUNEK 16. OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ WRAZ Z TERENAMI PRZEZNACZONYMI POD ROZWÓJ ENERGETYKI ODNAWIALNEJ.....	117

18. Spis wykresów

WYKRES 1. LICZBA I STRUKTURA LUDNOŚCI NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA	18
WYKRES 2. PROGNOZA LICZBY LUDNOŚCI DO 2035 R. NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	20
WYKRES 3. PRZYROST NATURALNY NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA W LATACH 2008-2012	20
WYKRES 4. UDZIAŁ LUDNOŚCI WG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W % LUDNOŚCI OGÓŁEM W GMINIE DĄBROWA BISKUPIA W LATACH 2008-2012	21

WYKRES 5. OSOBY BEZROBOTNE WG PŁCI NA TERENIE GMINY DĄBROWA BISKUPIA W LATACH 2008-2012	23
WYKRES 6. STRUKTURA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W GMINIE DĄBROWA BISKUPIA W 2013 ROKU WG SEKCJI PKD 2007	24